ФАРОВЕТЕ ПО БЪЛГАРСКОТО ЧЕРНОМОРИЕ

THE LIGHTHOUSES ON BULGARIAN BLACK SEA COAST

Издателство МС Варна, 2010

ФАРОВЕТЕ ПО БЪЛГАРСКОТО ЧЕРНОМОРИЕ

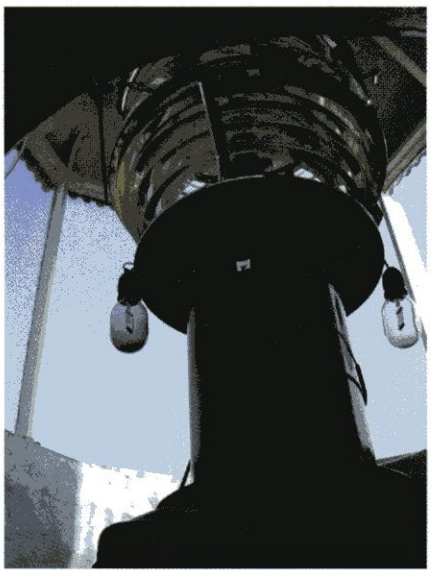

THE LIGHTHOUSES ON BULGARIAN BLACK SEA COAST

Този проект е част от кандидатурата на Варна
за европейска столица на културата през 2019 г. и се подкрепя
от Програмата за творчески проекти на Община Варна

Фаровете
по Българското
Черноморие

Издание на списанията
"Морски свят"
и "Яхти"
Октомври 2010

Издателство МС ООД – Варна

Редакция
Варна, ул. "Цар Симеон I" 6
Тел./факс 052/ 603 640
e-mail: morskisviat@gmail.com
www.morskisviat.com
www.yachtsbg.com
Реклама
Варна, ул. "Цар Симеон I" 6
Тел./факс 052/ 603 640

Трифон Трифонов
консултант
Петър Тодоров
Пламен Минасов
Галя Христоскова

Кирил Тодоров
дизайн

Бела Бенова
Ивайло Танев
фотографии

Георги Венин
превод на английски
Дора Томова
Коректор

Формат 60x90x10

Печат
Колор принт ПАК – Варна

ISBN 978-954-8493-07-9

СЪДЪРЖАНИЕ

БЕЛИЯТ ОГЪН ***5***
МОРСКИТЕ ФАРОВЕ НА БЪЛГАРИЯ ***8***
ПАЗАЧЪТ НА НАДЕЖДАТА ***10***
Крапец ***12***
ШАБЛА ИЛИ ЗА НАЧАЛОТО НА БЪЛГАРСКОТО ФАРОБРОЕНЕ ***13***
ФАР РЕКОРДЬОР ***16***
Фар Шабла ***17*** Камен бряг ***18*** Русалка ***18***
КАЛИАКРА, ОБВИТ ОТ ЛЕГЕНДИ ***20***
Фар Калиакра **23**
ЧЕРАКМАН, ЗАЩОТО Е СВЕТЛО ***25***
КОЛОНИЯТА БИЗОНЕ ***28***
Порт Каварна ***29*** Божурец ***30*** Топола ***30*** Балчик – яхт клуб ***32*** Район № 314 ***32*** Тузлата ***32*** Фар Екрене ***34*** Туристическо пристанище "Златни пясъци" ***34*** Аладжа банка ***34*** В част V на СРД ***34***
ФАРЪТ НА ЕКРЕНЕ УГАСНА ***35***
Евксиноград ***36*** Район № 013 ***37***
Пристанище Варна (вълнолома) **38** Пристанище Варна (зелен - входен) ***38*** Пристанище Варна (червен - входен) ***39*** Канал 1 ***40*** Канал 2 *40*
Фар Галата ***44***
ВАРНА ОТ ВЪРХА НА НЕВЕРНИКА ***46***
Кръстов буй ***49*** Камчия ***49*** Черни нос ***50***
Фар Свети Атанас ***50*** Район № 017 ***52*** Бели нос ***52***
Кочан ***52***
ИРАКЛИ-ЕМИНЕ ОТ БОГА СЪЗДАДЕНИ **53**
Нос Емине ***54*** Елените ***54*** Свети Влас ***54*** Несебър ***56***
Равда ***56*** Поморийски риф ***58*** Поморие ***58*** Лахна ***59***
Ставро банка ***59***
Бургаски риф ***60*** Бургаски фар ***60*** Пристанище Бургас (зелен – входен) ***61*** Пристанище Бургас (червен – входен) ***61*** Нефтено пристанище "Дружба"

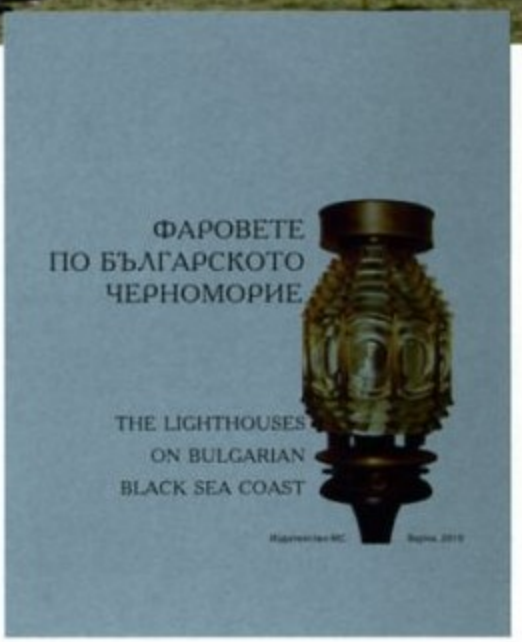

62 Канал пристанище Бургас–изток ***64*** Канал пристанище Бургас–изток ***64*** Пристанище Бургаска корабостроителница ***64*** Канал за Пристанище Бургаска корабостроителница ***65*** Пристанище "Росенец" ***65*** Канал за пристанище "Росенец" ***65***
Яхт клуб Чукалята ***65***
Фар на остров Света Анастасия ***66*** Залив Атия ***68***
Буджака ***68*** Пристанище Созопол ***69***
БЪЛГАРСКИТЕ ОСТРОВИ НА ЧЕРНО МОРЕ ***70***
Фар на остров Свети Иван ***72***
ОСТРОВ СВЕТИ ИВАН ***73***
Коракя ***74*** Света Агалина ***74*** Кораб "Родина" ***74***
Фар Маслен нос ***74*** Приморско ***76*** Китен ***76*** Село Лозенец ***76*** Царево, нос Какоси ***77*** Царево ***77***
Царево (червен) ***77*** Варвара ***78*** Ахтопол ***79*** Ахто ***79***
Синеморец ***79*** Силистар ***79***
Ползвана литература ***80***

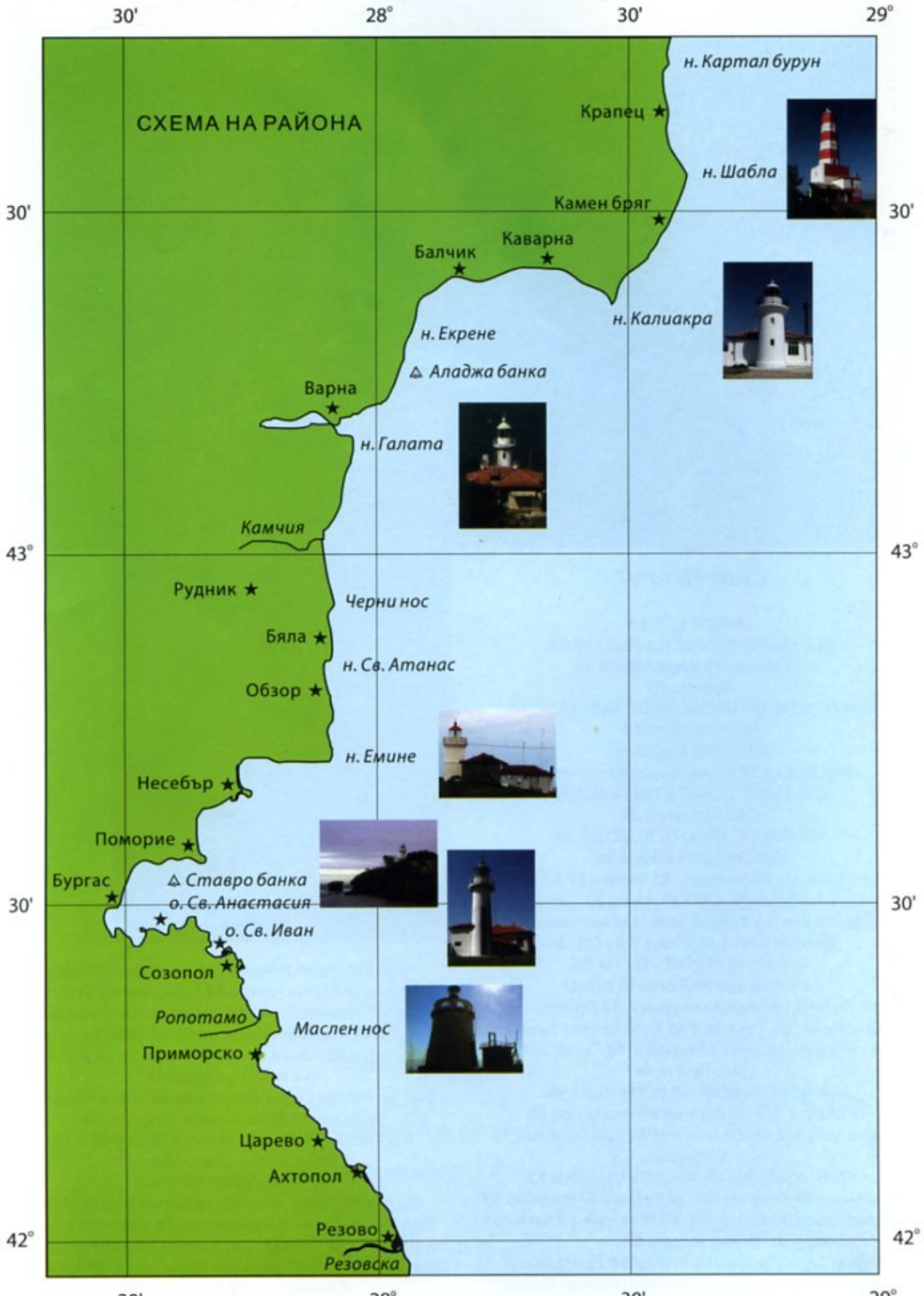
30'
28°
30'
29°
СХЕМА НА РАЙОНА
н. Картал бурун
Крапец
н. Шабла
Камен бряг
Каварна
Балчик
н. Калиакра
н. Екрене
Аладжа банка
Варна
н. Галата
Камчия
43°
Рудник
Черни нос
Бяла
н. Св. Атанас
Обзор
н. Емине
Несебър
Поморие
Бургас
Ставро банка
о. Св. Анастасия
о. Св. Иван
Созопол
Ропотамо
Маслен нос
Приморско
Царево
Ахтопол
Резово
Резовска
42°

БЕЛИЯТ ОГЪН

Фарове и фарова система по Българското Черноморие

Фаровете са едни от символите на цивилизацията. Не случайно две от античните чудеса на света – Родоският колос и Александрийският фар, служели като навигационни ориентири, а през нощта и като светещи навигационни ориентири. Нещо повече – наименованието на о. Фарос, на който се е издигал Александрийският фар, става нарицателно на "капиталното съоръжение с видимост на белия огън повече от 10 мили", т.е. фар.

Защо фаровете са символи на цивилизацията? Най-напред фарове се строят там, където има оживен трафик на кораби, преди всичко търговски. Търговията е размяна на стоки и означава, че дадено общество е достигнало степен на производство с излишъци и иска да ги размени с друго общество срещу стоки, които то не произвежда. Това означава корабостроене, развитие на съответните занаяти, развитие на навигацията, астрономията и географията като науки. Това означава стабилност – икономическа и политическа. Фаровете обслужват и военните кораби, които бранят границите и интересите на съответното общество. Фаровете са стратегически обекти и се гасят по време на война или светят при специален режим. Те символизират и доколко към една народност или нация може да се прикрепи определението "морска".

По Българското Черноморие се намира едно от най-старите фарови места не само в Черно море, но и в света. Според учените на нос "КП-то", северно от нос Шабла, още през V в. пр.Хр. се е издигал светещ навигационен знак. По думите на гмуркачи в плитчините пред този нос има мраморни колони, а преди около десет години от дъното бе извадена стилизирана мраморна глава на кукумявка – птицата на богинята Атина. Нос Шабла е най-източната точка на българските земи и се намира приблизително по средата на морския път от Босфора към делтата на Дунав. Заливът южно от нос Шабла, наричан Карон лимен (Карийското пристанище), бил възлова точка в маршрутите на мореплавателите, които плавали на север и североизток. След денонощие и половина в открито море, за да избегнат крайбрежните пирати по бреговете на Странджа, плаващите от Босфора на север се нуждаели от почивка и прясна

Оптика на фар от Българското крайбрежие, производство на френската фирма Farbier & Fenestre Constructeurs, 1880 г., Военноморски музей, Варна.

вода. На север ги чакали ниски брегове без ориентири и коварните плитчини, образувани от Дунав и другите големи реки, вливащи се в Понта от северозапад. За плаващите от западния бряг на морето на североизток Карон лимен бил последната суша, която виждали в следващите няколко дни, тъй като плавали срещу едно течение, идващо от Таврия (Крим).

А морският трафик край днешна Шабла наистина е бил впечатляващ. Дори за днешните мащаби! Ето какви сведения ни е оставил античният географ Страбон. Според него владетелят на Боспорското царство Левкон (ок. 240–230 г. пр. Хр.) изпратил от подчинения му град Феодосия (в Крим) в Атина 2 500 000 медимна пшеница! Един медимн се е равнявал на 52,53 кг, а цялото количество зърно възлизало на 130 325 тона! Ако приемем, че товароподемността на един кораб от това време е била 20 тона (което е над средното), може да се изчисли броят на рейсовете за превозването на такова количество зърно. Ако навигацията в Черно море след жътвата е продължавала от края на май - началото на юни докъм края на август, или около 90 дни, то всеки ден за Атина от пристанищата на Крим са се отправяли повече от 70 кораба! Ако всички тези данни са верни, трафикът покрай нашите брегове по това време е наподобявал този в Ламанш! За да се използват благоприятните течения в западната част на Черно море, въртящи се обратно на часовниковата стрелка, корабите от Атина плавали по затворен кръг – Босфор–Синоп–Крим–Шабла–Босфор. Така покрай нашите брегове – и в частност пред нос Шабла – минавала голяма част от пшеницата за континентална Гърция.

Херсонес Тавричевски (в дн. Севастопол) бил голям износител на риба – сушена и солена. В Херсонес има три басейна с вместимост по 40 тона всеки, пригодени за осоляване на риба. Сушената и солена риба от Крим изхранвала 22-хилядна римска армия на Корбулон, воюваща с цар Митридат в Мала Азия. Херсонес изнасял и рибен сос, наричан от гърците гарон, а от римляните гарум. Нарязаната риба непочистена се нареждала на пластове, които се редували с пластове морска сол и след 2 или 3 месеца се получавал сос за подправка. Преди няколко години североизточно от нос Калиакра бе открит кораб, натоварен с амфори, пълни с кости от тунцеви риби, ако се съди по хрилните капаци. Проф. Михаил Лазаров изказа мнение, че това е солена риба за храна на екипажа, но ако се съди по количеството еднотипни амфори, най-вероятно е това да е бил рибен сос за износ. Мястото съвпада с традиционните морски пътища от Крим към Босфора.

Римляните очистили морето от пирати и търговията процъфтявала, докато империята не рухнала под ударите на варварите. Византия наследила Западното крайбрежие на Черно море, но от владенията ѝ в Крим останал само Херсон, така се наричал вече Херсонес Тавричевски. Той обаче бил под постоянната обсада на хуните, вероятно и на българите, и за да устои на атаките им, поддържал голям гарнизон, който се изхранвал със зърно от нашите земи. Само хилядата балистарии се нуждаели от половин тон жито на ден. За една година това са повече от 180 т, които се доставяли по море. Не е известно дали тогава на Шабла е имало навигационна светлина, но заливът е приютявал кораби, идващи от североизток поне до IX век, за което свидетелства медна монета на град Херсон, сечена по времето на император Михаил (842 – 867). По това време и дума не може да става за морска светлина на Шабла, защото византийците стоварвали десанти зад Хемус при честите войни с българите.

Мястото на Шабла е десантодостъпно и там е квартирувала конна войскова част, командвана от багатур-багаин. Според инвентарния надпис той имал "всичко ризници 53 и шлемове 45". След падането на България под византийска власт тук несъмнено е имало някакво подобие на фар, за което говори наименованието "Силутико", среща се и формата "Силучико". Така някои от местните рибари наричат днес нос „КП-то". Това наименование не е местно, по думите на началника на фар Шабла Атанас Атанасов той го знае от един от старите кметове на град Шабла, учил някога в Букурещ. Това наименование се среща по италианските карти и портулани на Черно море. Има го върху една венецианска карта от 1560 г. В оригинал на гръцки то е звучало като `селадико` и се е превеждало като `мястото със светлината, факела`. Среща се и `селуда`, което се превежда като `сияйничка`. Според покойния Александър Кузев гръцките наименования на север от Стара планина са византийски, затова тези двете наименования вероятно са спомен от византийското владичество над българските земи.

Друго старо фарово място се намира в района на пристанище Каварна. На запад от пристанището се издига нос Черакман. Правописът му не е ясен, защото наименованието е от персийско-турски произход. В съвременния персийски език, който се говори в Иран, `чераг` или `черак` се превежда като `фенер, лампа`. С наставката за деец или признак в турския език `-ман` наименованието се превежда като `фенерище`. В турския език също има подобна дума – `чераа`, която може да се преведе и като `фар на автомобил`.

През XVIII век от пристанище Каварна денонощно се извозвало по море житото от Долнодунавската област. Според австриеца Венцел фон Броняр, посетил района през 1786 г., на изток от пристанището на Каварна имало корабна стоянка, наричана Суджакалти (Суджасалтъ), където корабите чакали реда си за товарене. Ето защо светещият навигационен ориентир бил жизнено важен за морския трафик в района. Има запазени турски документи, според които е светел огън на старата крепост на Калиакра. Третият огън вероятно е горял на Голямата могила под днешното село Българево. Тя се издига на 99 метра над морското ниво. Тези три светлини осигурявали мореплаването през нощта в пристанище Каварна.

След като започват войните на Русия за излаз на незамръзващо море, или т.нар. „Екатеринински войни", в периода 1768 – 1774 г., нуждата от светещи ориентири рязко нараснала във връзка с усиления подвоз по море на хора, оръжие и продоволствие на север. Поради плитчините на север от Шабла до Мангалия е изградена първата система от светещи навигационни знаци. Почти на всички носове от Вама Веке в Румъния до Шабла са насипани могили, чиято височина заедно с околния терен надхвърля 20 метра над морското ниво. Те не са тракийски могили. Тази при Вама Веке е висока 49 метра, а при Шабла – 36 метра. Могилата между селата Крапец и Дуранкулак и досега се нарича Гемиджия. `Гемиджи` в турския език се превежда като `моряк, навигатор`. Френският пътешественик Шарл дьо Пейсонел, посетил района на Ханлар (Шабла) през 1756 г., не споменава за никакъв фар, но австриецът Венцел фон Броняр – посетил нашите земи през 1786 г., съобщава, че на нос Шабла свети фар. Той, пак според Броняр, е изграден, за да бъдат предотвратени честите корабокрушения върху плитчините на север от носа.

Kadans Yachts

Българските яхти

GSM: +359 888 87 55 28
e-mail: office@kadans-yachts.com
www.kadans-yachts.com

МОРСКИТЕ ФАРОВЕ НА БЪЛГАРИЯ

Блез-Жан-Мариус Мишел (известен по-късно като Мишел паша) в съдружие с Бернар-Камил Кола през 1853 г. сключва договор с турското правителство и създава дружеството Michel et Collas за строеж и експлоатация на фарове – Compagnie des Phares de l'Empire Ottomane. С право да събира в продължение на четвърт век от всички кораби, които преминават през всяко турско пристанище, по 0,105 пари на всеки техен вместимостен тон. Според Карел Шкорпил срокът е изтекъл през 1879 г. и с това владението и експлоатацията на фаровете е трябвало да премине в ръцете на Българското княжество. Турция обаче, без знанието на Българското княжество, е подновила концесията на същото френско дружество, което обременява мореплаването по българските пристанища.

Френското дружество изгражда седем фара по българските земи.

През 1856 – 1866 г. са построени фаровете на Шабла, Калиакра и Галата и огньовете: „червеният фенер" на нос Варна (Свети Георги) и две вертикални светлини на остров Света Анастасия.

През 1880 – 1888 г. – на Емине, Св. Анастасия и Св. Иван.

След 22 септември 1908 г. (обявяване на независимостта на България) френското дружество е принудено да се оттегли.

Една година по-късно (14 август 1909 г.) българската държава поема грижата за морските фарове и навигационни знаци по българското море.

През 1910 – 1914 г. се изграждат нови фарове на островите Св. Иван и Св. Анастасия, както и на Галата.

След 1928 г. започва модернизацията на всички фарове по нашето море. Фаровете Шабла и Калиакра все още са на румънска територия (Румъния ги модернизира).

Фаровете по Българското Черноморие винаги са били на подчинение на военното министерство (с изключение на периода 1930 - 1932 г.). След войните от 1912 – 1918 г. в победена България фаровете са се водели на отчет към Брегова отбрана. През 1949 г. се създава Хидрографска служба към ВМС и фаровете минават на подчинение на флота. Заедно с фаровете на подчинение на ВМС са и светещите и несветещи навигационни знаци по цялото Черноморие. Несветещите навигационни знаци са били предназначени да носят светлини, спомагащи за поставянето и траленето на мини по време на бойни действия или война. На подчинение на пристанищните власти остават светлините в пристанищата и плаващите навигационни светлини за означаване на канали и фарватери.

След години Управлението за поддържане на морските канали и акваторията на пристанищата, а по-късно Морска администрация, преброяват останалите морски фарове и навигационни знаци по крайбрежието ни.

Ние ще се опитаме да ви покажем (и разкажем) за 26 от тях.

COBALT BOATS

Fibrafort

Представителство и продажби:

АЛБАКО ИМПЕКС ЕООД

1504 София, бул. „Янко Сакъзов" 19

тел. 02/943 3162, 943 4841, факс 02/943 4404

София, жк „Изток", ул. „Чехов" 2, тел. 02/971 4967, факс 02/971 4916

albaco@mbox.infotel.bg, www.albacoboats.com

Атанас Атанасов и Нанчо Нанев от фар Шабла почистват оптиката на фара.

ПАЗАЧЪТ НА НАДЕЖДАТА

Професията на фаропазача е колкото древна, толкова и съвременна. У нас я практикуват малцина, разположени на седемте фара по Черноморието

Те са на границата между земната твърд и морската шир. Работата им вечер е свързана с онзи мощен светлинен лъч, който просветва на определен интервал и раздира тъмата. Вижда се на доста морски мили в морето и е сигурен ориентир, че сушата е близо. Тук ще отворим дума за фаропазачите по Българското крайбрежие - малцина на брой, останали около 35 души, които обслужват 7 фара - на Шабла, Калиакра, Галата, нос Емине, о. Св. Иван, о. Св. Анастасия и на Маслен нос. Доскоро функционираше и фарът на нос Екрене, но бе затъмнен и вече не работи. Всички те са под егидата на българските ВМС.

На много от тези брегови съоръжения през последните десетилетия фаропазачът се превърна в наследствена професия, предавана от баща на син. На част от съоръженията през годините са живеели и семействата на самите пазачи заради отдалечеността от населените места. Но не навсякъде, разбира се. Един от фаропазачите днес е Трифон Трифонов, който работи на фара на нос Галата край Варна. Разказва, че и тази професия е като всички останали – със своите трудности, изпитания и приятни моменти. Има и специфичности, които понякога създават неудобства, а на моменти носят удовлетворение, че нещо е свършено така, както трябва. Че е изпратен сигнал към тези, които са в морето, за да им кажат, че сушата е близо. А това никак не е маловажно.

Днес технологичният бум е превърнал подобни съоръжения в някои страни в истинска вавилонска кула. Натъпкан с най-съвременни технологични чудеса, но лишена от постоянно човешко присъствие. Трифон Трифонов обаче е сигурен, че нашето крайбрежие все още е далеко от подобни технологични фантазии. Не че те няма да се случат в някой прекрасен ден в далечното бъдеще, а защото в природата на българина има нещо много по-специфично. Дължи се на постоянното любопитство да влезе, да пипне нещо чуждо, може и да не направи нищо, но все пак, магнетичната сила на провокацията от неизвестното все още е много силна. Затова трябва в такива съоръжения да има и пазач, който да борави с техниката, но и да я пази от чужди посегателства. Най-малкото да пусне вечер светлинната система, марка АСА-500, руско производство, изработено във вече несъществуващата ГДР, и сутрин да я изгаси. А това се случва по специално разграфена астрономическа таблица, указваща часовете и минутите на залеза и изгрева. „По тях се води всеки фаропазач", допълва Т. Трифонов. С любопитство той разгръща архивните дневници на галенския фар от 70-те и 80-те години на миналия век, където са писали своите бележки морските офицери Белчо Белчев, Кольо Киров и др. От овехтелите страници изникват невероятни човешки съдби. Преди доста години тук е живяло семейството на Васил Маджаров. Оставил е доста интересни записки, които днес може на някого да се видят малко смешни, на други – странни, но са сигурен и искрен сеизмограф на времето. Показват и как българинът често смесва

личното пространство с професионалните теми. Ето как става: „На фара дойде Лъчезар Аврамов" или „Умря съветският военачалник маршал Малиновски" и не на последно място - „Най-после започнаха да правят пътя към квартал Галата". А през 2004 г. тук са станали свидетели на едно рядко срещано явление - долетяла и бяла лястовичка.

Странни са съдбите и на шабленските фаропазачи. Дълги години на носовото съоръжение работили Иван и Тодорка Хаджиивановци. След като 43 години те се трудили неуморно в делник и празник за фара, на 1 януари 1992 г. предали вахтата на сина си Атанас Атанасов, на Наньо Нанев и Ташо Димитров. Наско си спомня за редица интересни случки от време на фараджийството на своите родители. Било някъде през зимата на 1963 г. Една нощ лумнал огромен пожар в административната сграда на „Нефт и газ" заради забравена отоплителна печка. Не след дълго се чули и изстрели от сигнален пистолет, идващи от залива. В близост бедствал италиански кораб. И хората се разпределили – едните гасели пожара, другите спасявали бедстващите моряци. А другият фараджия – Наньо Нанев, още в началото съвсем мераклийски обърнал младежки поглед към земеделието и решил да става фермер. Накупил машини и запретнал ръкави да обработва съвсем не на шега наследствените 400 декара плодородни ниви. После човек не знае да се усмихва ли, или да заплаче. Младежът осъзнал, че с къртовски труд в земеделието богат не се става. Решил да се ожени. В деня на сватбата обаче морето изхвърлило стотици кашони контрабандни цигари от потопена турска гемия. Всичко по крайбрежието било осеяно с кутии и кашони и хората масово събирали, но в тези часове той се вричал във вярност към бъдещата си съпруга. Такъв е животът - на един дава, от други взема. Но за сметка на това Наньо има златни ръце и умее да готви превъзходна мидена чорба. Дългогодишен ветроходец, читалищен секретар, който дълги години посрещал в Шабла театрални трупи от Варна, Русе и Силистра. Някога се увличал и по фотографията, но това е вече далечен спомен. Както не една и две вечерни случки около нощни стрелби край полигона на ВВС. Като че ли Господ се е смилил над техническото съоръжение и то все още е на мястото си и не е рухнало заради нечие пилотско недоглеждане. Често лъчът му бил прехващан като насочваща противосамолетна ракета.

Кога угасват фаровете? Не, не само денем и това съвсем не е свързано с някаква поличба или древни магии, а се дължи най-често на досадна техническа грешка, която води до спиране на електрозахранването. Всеки един от фаровете по крайбрежието е съоръжен с допълнителен генератор, който за секунди сработва и дава електроенергия до основните технически съоръжения. Останалото зависи само от добрите умения и сръчните ръце на фаропазачите.

А дали има романтика в тази професия? Вероятно всеки от тях ще отговори по своему, защото морето, което ги сближава, е нещо съвършено различно. Във високата кула всеки остава сам и поема отговорността за тези, които търсят светлинката му. Така крепят надеждата им, че са близо до земната твърд.

Фарови работници от северния район на юбилейно тържество

КРАПЕЦ

Координати: 43°38.2' с.ш. и 28°34.8' и.д.
Несветещ навигационен знак на нос Крапец. На около шест мили от северната ни граница, близо до село Крапец. Височина на съоръжението от основата му – 15,5 м; височина на светлината от средното морско равнище – 29,5 м. Метална ажурна конструкция с щитове в горната ѝ част, боядисана на бели и черни хоризонтални ивици. Запален през 1967 г.
От 1981 до 2002 г. знакът е светещ; оптиката е ЭМ-АМ-500, а характеристиката – бяла проблясваща светлина с периодичност 5 сек.
След 1997 г. е трансформиран в несветещ навигационен знак.

KRAPETS

Coordinates: 43°38.2'N and 28°34.8'E.
At about six miles far from Bulgaria's northern border, near the village of Krapets. Height of the equipment from its foundation: 15.5 m; focal plane: 29.5 m. An iron lattice construction, white&black-striped horizontally around the top. Lit 1967.
1981 – 2002: the mark is illuminated; the optics is ЭМ-АМ-500 with characteristics: white flashes at intervals of 5 sec.
After 2002 it is transformed in "Non-luminous navigation mark".

ШАБЛА, ИЛИ ЗА НАЧАЛОТО НА БЪЛГАРСКОТО ФАРОБРОЕНЕ

Сградата е съчетание от две фигури – основата е пресечена четиристенна пирамида със страна в основата 9,00 метра, а в горния край 8,80 метра при височина 10,00 метра. Ръбовете в ъглите са скосени със страни в основата 0,70 – 0,75 м, а горе 0,60 м. Ориентирана е върху терена по четирите основни посоки на света. Градежът е извършен с дялан варовиков камък с минимална фуга. При последвалите ремонти всички фуги са замазани с цимент, но и сега при силни ветрове се усеща въздушно течение през някои фуги. Това подсказва, че бързината при строежа се е отразила на качеството. Втората фигура от съчетанието представлява осемстенна пресечена пирамида, лежаща върху базата. Стените са ориентирани по основните посоки и полупосоки на света. Зидарията е извършена като при базата – от варовиков камък с минимална фуга. Върху кулата се намира цилиндричната лантерна, или фенерно отделение. Фар Шабла има класически силует и (казват!) наподобява Александрийския фар. Французинът Ксавие Омер дьо Ел, посетил изоставения фар през 1848 г., споменава датата 1182 г. от Хиждра, мюсюлманското летоброене, изписана на южната стена на фара. Приравнена към летоброенето от Христа датата сочи 1769/1770 г. – една или две години след започването на споменатите руско-турски войни от XVIII век. Сочената от инж. Любен Божков дата на построяването (или голям ремонт) 1804 г. е само грешка при преминаване от едно летоброене към друго: към датата на построяването на фара – 1182 г. от Хиждра – механично е добавена 622 г. от Христа (година първа от Хиждра – преселението, когато през октомври Мохамед с група привърженици бяга от Мека в Медина). Според австриеца Венцел фон Броняр фар Шабла е издигнат, защото много кораби търпели крушение върху плитчините в района на нос Шабла и северно от него. Може да се предполага, че преди издигането на фар Шабла от сегашния румънски град Вама Веке до нос Шабла, където плитчините свършват, е съществувала система от могили, върху които са горели огньове за означаване на плитчините между носовете Сиври бурун и Шабла. Поради равнинния характер на терена могилата до Вама Веке е висока 49 метра, като на юг могилите се издигали на носове и билá. Островърхи и стръмни могили съществуват на нос Сиври бурун (Островърхия нос), Картал бурун, Гемиджия (между Дуранкулак и Крапец) и Сиври юк (Острото възвишение) на запад от нос Шабла. Острият връх, стръмните склонове и видимостта им от морето говори, че те са много по-нови от тракийските погребални могили в района. За тяхното предназначение говори недвусмислено и наименованието на могилата Гемиджия, което в превод значи *моряк, капитан, навигатор*. Тази система от огньове е завършвала с могилата Сиври юг, висока 36 метра – толкова, колкото се извисява над морето огънят на фар Шабла днес.

След подписването на Кючуккайнарджанския мирен договор от 1774 г. между Русия и Турция фарът не е използван и вероятно е изоставен.

Обстановката се изменя след началото на Кримската война (1853 - 1855 г.). Основният театър на военните действия е Кримският полуостров, а Варна е главната снабдителна база на съюзниците. По време на войната е положен и подводен телеграфен кабел Балаклава - Варна. Подновяването на светенето на фара е отбелязано в английска лоция от 1855 г.
Веднага след края на войната (1856 г.) фарът основно е ремонтиран, поставена е нова оптика с бяла постоянно светеща светлина от шеста степен с видимост от 15 мили. Това е модерна за времето си оптика, създадена през 1837 г. от френския физик Огюст Френел. Откриването на подновения фар става на 15 юли 1856 г.

Веднага след края на войната през 1856 г. френският морски капитан Мишел Колá създава Compagnes des Phares de l'Empire Ottomane (Отоманска фарова компания), която получила право да строи фарове по Българското крайбрежие и да събира фарови такси в размер на 0,105 лева на тон вместимост. Концесията е сключена за срок от 25 години, но впоследствие тя е удължена без знанието на Княжество България (фаровете стават български през 1908 г. срещу стабилна сума в златни левове). Тогава фарът основно е ремонтиран, поставена е нова оптика с бяла постоянно светеща светлина от

шеста степен с видимост от 15 мили.

От южната страна на основата е издигната двуетажна караулка, която вероятно е закрила датата на построяването, спомената от Дьо Ел. На рисунка в лоция от 1844 г. караулка не е изобразена. Дотогава личният състав на фара живеел в югозападния ъгъл на втория етаж на основата на фара (още стои таванът на тази стая и личат следите от врата). Датата на всички тези промени е "документирана" на камък – в стената на караулката е вградена тугра́ (личен знак) на султан Абдул Меджид (1839 – 1861). Надписът (в превод на Бекир Бекиров, завършил медресе в Истанбул) гласи: "Високопоставеният, по пътя на Мохамед, Абдул Меджид". Според Бекиров това е клише в изработването на лични печати и матрици за монети. Служителите на фара са били военнослужещи или поне държавни служители. В района на фара е намерено месингово копче от турска военноморска униформа, правено в Париж, върху което са изобразени котва, преплетена с полумесец, и звезда.

През 1993 г. при оглед на основата на фара с бинокъл открихме интересна подробност – на северозападната фаска на основата се вижда релефна фигура с височина около 30 см и изпъкваща с около 5 см над лицето на фаската, наподобяваща лъв, изправен на задните си крака. Фигурата е на височина 9 метра над терена и трудно се забелязва. Не фигурира и в описанието, оставено ни от братя Шкорпил. Каквото и да означава тази фигура, тя вероятно е издялана от българите – строители на фара, защото според нормите на

Фотография Сиана Видова

исляма е забранено изображението на всички творения на Аллах. Пак на тази фаска има следи, оставени от работниците при многобройните ремонти на фара. В рамка е поставено името "Пачо" с дата 1899 г. Над него има надпис на български `Танлъ`, което в превод от турски означава `Утринен` и вероятно е прякор. Под тези два надписа личи стилизирана човешка (?) глава във вид на ромб, с уши като триъгълници и шапка от обърнат полумесец.

Най-ранният надпис е на източната фасада на основата върху циментова замазка на фугите и е от 1893 г. На 31 март 1901 г. районът на Шабла е разтърсен от земетресение със степен 7,2 по скалата на Рихтер. Кулата получава пукнатини и е стегната в желязна клетка. Тя се състои от осем ъглови планки с ширина 20 см и дебелина над 1 см. Хванати са от дванадесет пояса през 1,50 м (от основата 1 м), направени от шпилки ф 40 мм, стегнати с болтове по ръбовете на планките. Под съвременните планки има други, по-тънки и вече корозирали.

През 1934 – 1935 г. фарът, който вече е на територията на Кралство Румъния, е модернизиран – монтирана е нова въртяща се шведска оптика „AGA Navigaion Aids" от V степен, видима на 17 мили. Променя се и характеристиката на фара – тя става групово проблясваща с период от 25 сек:

0,3 пробл. – 2,8 затъмн.;
0,3 пробл. – 10,6 затъмн.;
0,3 пробл. – 10,6 затъмн.

Въртенето и светенето се осигуряват от светилен

КАМЕН БРЯГ

Координати: 43°27.7' с.ш. и 28°33.8' и.д.
Светещ навигационен знак. На 7,3 мили и 35° от нос Калиакра; до село Камен бряг. Запален през 1967 г. Метална ажурна конструкция с щитове в горната част, боядисани на бели и черни хоризонтални ивици. Височина на съоръжението от основата му – 15,8 м. Височина на светлината от средното морско равнище – 51,7 м. С фарова глава М–500 (с акумулаторни батерии). След 2002 г. знакът отново е трансформиран в несветещ навигационен знак.

РУСАЛКА

Координати: 43°25.75 с.ш. и 28°31.6' и.д.
Несветещ навигационен знак; на 4,6 мили и 36° от нос Калиакра. Ажурна метална конструкция с два правоъгълна щита в горната част, боядисани на бели и черни хоризонтални ивици.

KAMEN BRYAG

Coordinates: 43°27.7'N and 28°33.8'E.
Located near the village of Kamen Bryag. Lit 1967. An iron lattice construction, white&black-striped horizontally around the top. Height of the equipment from its foundation: 15.8 m; focal plane: 51.7 m. The lighthouse head-stock is M–500 (with storage batteries). After 2002 it is again transformed in "Non-luminous navigation mark".

Навигационен знак Камен бряг – 15,8 м над земята и 51,7 м над морето

VISTAMAR LTD.

AUTHORIZED LIFE RAFT SERVICE STATIONS. FIRE FIGHTING
AND SHIP SAFETY EQUIPMENT, GENERAL SHIP SUPPLY

For Safety at Sea, call us immediately!

Your Emergency Partner!

52, Chataldja Str., Pobeda r/d
8000 Bourgas/ BULGARIA
tel.: +359/ 56/ 84 36 75. - 76
fax.: +359/ 56/ 84 36 78
office@vistamarltd.com

5 A, Sofia Str.,
9000 Varna/ BULGARIA
tel.: +359/ 52/ 653 533
fax.: +359/ 52/ 653 533
varna@vistamarltd.com

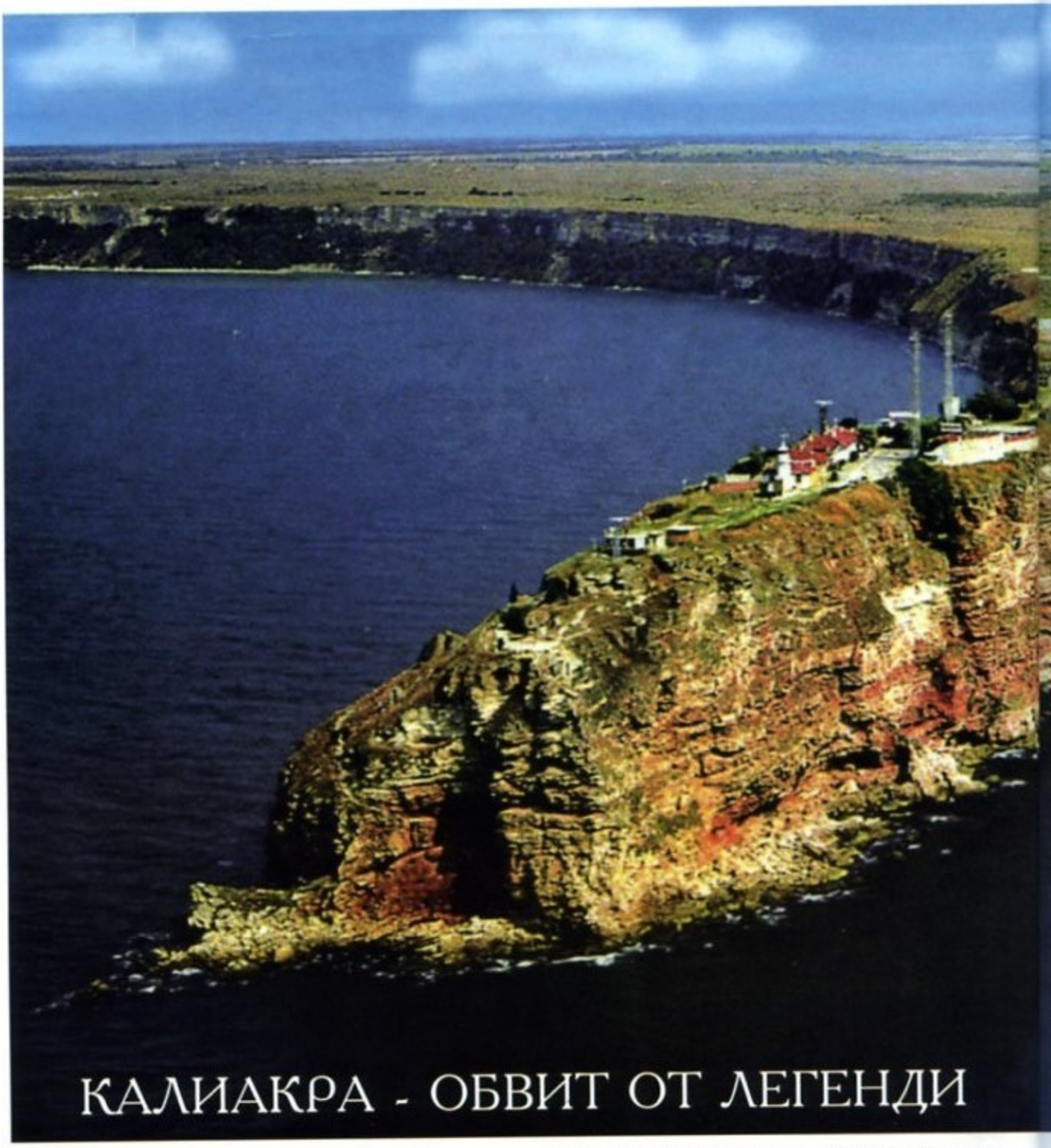

КАЛИАКРА - ОБВИТ ОТ ЛЕГЕНДИ

Нос Калиакра е най-големият нос по Българското Черноморие - дълъг е повече от два километра. Неговите брегове се издигат на 60 метра над морската повърхност и поради оцветяването си в червено се забелязват далече в морето. Това се дължи на богатата на железни окиси глина, която споява твърдия сарматски варовик и конгломератите, от които е изграден носът. Вълните от изток и североизток са издълбали в основата му множество пещери, достъпни само от морето и доскоро обитавани от черноморския тюлен–монах.

Няма място по нашето крайбрежие толкова богато на легенди и предания както Калиакра. За създаването на носа сред местното население – гагаузи, се разказва следната легенда. Св. Никола бил подгонен от турците и хукнал да се спасява към морския бряг. Земята се удължавала под краката му и така бил създаден носът. Накрая светецът скочил от скалите и загинал. Погребали го на самия нос, а времето, когато се случило това, било, когато "турците колели българите". По-късно в една от пещерите на самия край на носа бил оформен символичен гроб на светеца с голям каменен кръст, а мястото станало обект на поклонение за околните християни. Всъщност истински герой на тази легенда е Ахил. Античният писател Аполодор в своето произведение "Историческа библиотека" пише, че героят от Троянската война, след като е улучен от Парис в единственото си уязвимо място - петата, не отива в мрачният Аид. По волята на Зевс той се заселил в края на гръцкия обитаем свят – ойкомене – северния бряг

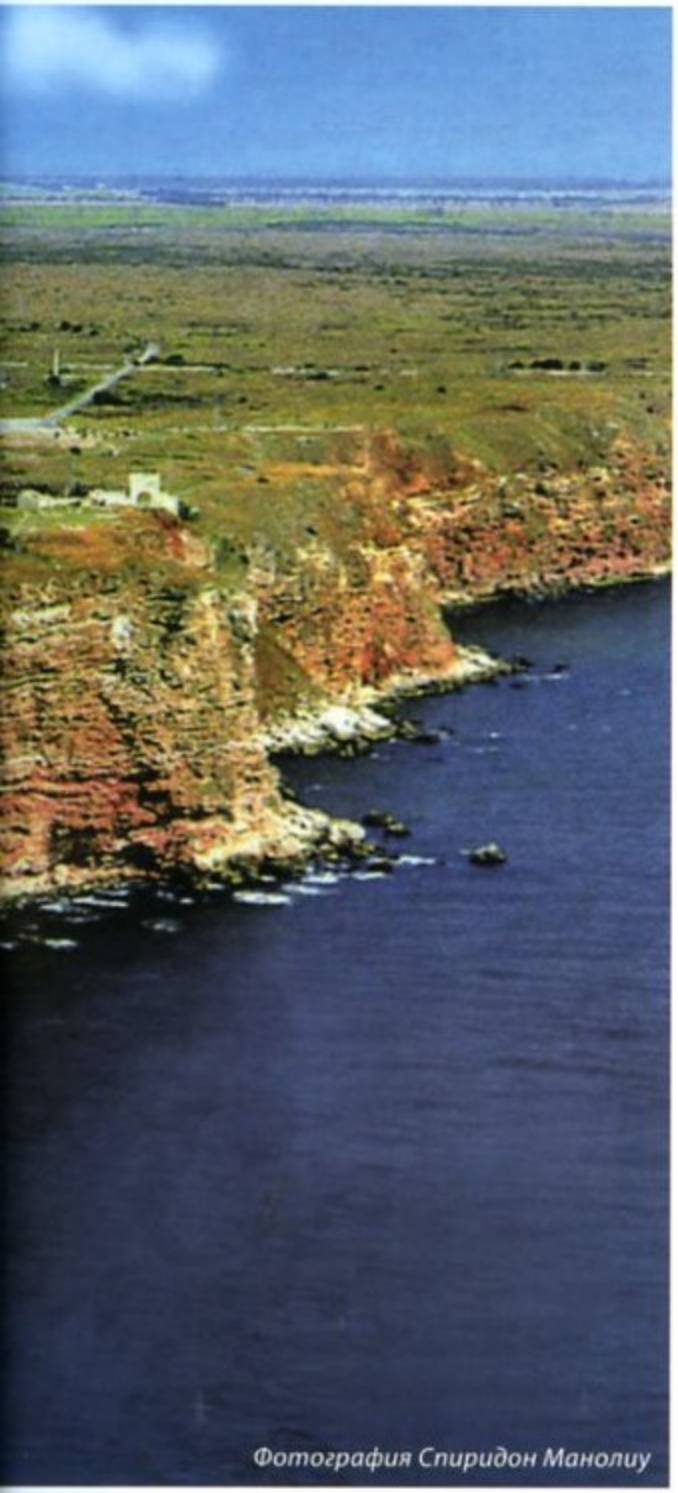

Фотография Спиридон Манолиу

на Черно море. Там той всяка сутрин бягал по морския бряг и веднъж дотолкова се унесъл, че хукнал през морето. Брегът се удължавал под краката му и така се създала Тендровската коса, дълга 64 километра, наричана някога Ахилесов дромос. За отбелязване при влизане в Азовско море на десния бряг на Керченския пролив има нос Ахилеон (Ахилов) с пясъчна коса с направление север-юг. Така че не е ясно къде точно се намира косата, създадена от краката на Ахил. В началото на XIX век гагаузите от района на Каварна и Балчик попадат под гръцко влияние и започват да се гърчеят. На базата на гръцкия език те изучават и старогръцка история и така се преплитат житията на Ахил и св. Никола. Тъй като носът е пресечна точка на морския и сухоземния път към устието на река Дунав, племената и народите, минали оттук, оставят и други легенди...

Че западният залив на Калиакра се е намирал в контактната зона между тракийското население и егейските и близкоизточните центрове на Стария свят още през II хил. пр.Хр. говорят каменните котви и слитък от благородни метали, открит на дъното на залива. Той е във формата на опъната волска кожа, тежи 1,455 килограма и съдържа 32 % злато, 18 % сребро, 43 % мед и малки количества сяра и никел. Учените считат, че слитъкът е домонетна форма на пари, произхожда от Египет и го отнасят към средата на втората половина на XIV в. пр.Хр.

Най-ранните поселения в района са от IV в. пр.Хр., когато тук са живели траки от племето тиризи. Името на това племе много напомня на старогръцката дума *τήρησις - térесис - наблюдение, пазене, запазване, затвор, задържане*. На новогръцки тази дума звучи *тирисис* и се превежда *съхранение, пазене*. Може в основата на това име да е една легенда, оставена ни от античния географ Страбон, според когото тук един от наследниците на Александър Велики - Лизимах, криел съкровищата си, заграбени в Персия. Най-новите преводи на Страбон сочат, че тук Лизимах държал хазна, вероятно за да има пари под ръка при борбата си с въстаналите гръцки полиси северно от Калиакра. Може в основата на името да стои и глаголът *терéо*, който има значение и като *следя, дебна, издебвам* и да отразява крайбрежното пиратство, практикувано от траките в северния калиакренски залив Болата, наричан до скоро "Муху лиман" или "Закътаното свърталище". Като цяло може да се допусне, че не племето е дало име на носа, а обратното. Много тракийски племена са били именувани от гърците по характерни техни признаци: мелинофаги (просоядци), лотофаги (лотосоядци), махайрофори (носещите криви ножове - махайра) и др. Знайно е, че през I век сл.Хр. римляните покоряват земите на траките и дават на Калиакра името Акрос Кастелум. През IV в. сл.Хр. носът вече е преграден от три отбранителни пояса, като третата стена е дебела 2,90 м и висока 10 метра. През 513 г. равнината пред стените на крепостта става арена на битката между войските на военачалника-бунтовник Виталиан и племенника на император Анастасий I Хипатий. В крепостния ров и полето императорската войска оставя 6000 трупа, а императорския племенник е пленен и затворен в крепостта. През V - VI век крепостта се споменава като Акре и е укрепено ядро срещу приждащите от север варварски племена. Трябва да отбележим, че в старогръцкия език *άκρα* означава нос, крепост, връх, изобщо нещо, което се издава. По-късно се срещат имената Тетрасида, Тетрисиас, Триса, Тириза, Тириста. Дошлите тук по-късно славяни и българи не проявяват интерес към района и настъпва известен упадък.

Наименованието Калиакра вероятно се появява след падането на България под византийска власт през X век. Тогава Варненският залив става база на византийския флот за операции в Черно море и Дунав, а Калиакра – котвена стоянка. За тяхната охрана на брега на Варненския залив е изградена нова крепост, а Калиакренската е реконструирана и подсилена. Наименованието *калиакра* може да се преведе, като голямата, хубавата крепост - от καλός - красив, добър, удобен, и

άκρα - крепост, нос. Този превод не бива да ни учудва, защото името на цар Калоян на гръцки гласяло *Големият Йоан* - истинското име на царя било Иваница. През Средновековието всичко голямо е било красиво. Най-ранната италианска карта, в която се среща наименованието Калиакра, е тази на Петрус Весконте от 1318 г. То се среща под различни форми векове наред в западноевропейските карти и в много от тях то е изписано с червено мастило, което говори за значението на пристанището. Според някои учени зърното се е товарело по-много интересен начин - до крайбрежните пещери са пробити вертикални шахти, в които то се сипвало и от там носачи го товарели на закотвените в подножието на носа кораби.

Най-голям разцвет Калиакра достига през втората половина на XIV век, когато е столица на Карвунското княжество (деспотство) на българските владетели Балик и Добротица. Добруджа е турското произношение на името на Добротица. Градът сече монети, благоустроява се с водопроводи и бани и се превръща в църковно средище. Добротица поддържа военноморски флот и съперничи на генуезките търговци за властта в Западното и Северозападното Черноморие. Деспотството е последното българско владение, което пада под османска власт. Ханс Шилтбергер, кръстоносец, пленен край Никопол от турците през 1396 г., като описва трите България, през които минал, съобщава,че столицата на третата се нарича Калацéрка. Вероятно това е пославянченото наименование на крепостта, преди да стане Калиакра. *Калос*, както казахме, *е хубав, добър, красив, а τσέρκιες - обръчи*. Наименованието вероятно е звучало *Калацеркиес - Хубавите обръчи*, т.е. крепостни стени, и тъй като се е отнасяло за предмет от женски род в славянския език, е станало *Калацéрка*. Това може да бъде и доказателство, че Калиакра означава именно *Голяма крепост*, а не *красив нос*. От 1915 до 1955 г. в състава на Българския военен флот се числи миночистачен катер с бордови номер 7 и име "Калацерка". Със своите размери и преклонна възраст сред варненското морячество катерът става синоним на малък и стар съд - калацерка.

В десетилетията след падането на българското царство крепостта Калиакра преминава много пъти от ръце в ръце и с изместване границите на турските владения на север губи своето значение. През XVIII век Калиакра е малко порутено укрепление, върху чиито стени през нощта се палел огън за ориентир на корабите, товарещи зърното от Долнодунавската област в пристанище Каварна. По това време на носа имало манастир на Ордена на бекташите - еретичен мюсюлмански орден, основан от полумитичния хаджи Бекташ Вели през XIII век, патрон на еничарския корпус. Вярванията на бекташите били близки до християнството и ставали нещо като мост за приемането на исляма. След стабилизирането на турска власт по българските земи, за да се уравновеси събирането на много християни на гроба на св. Никола, била създадена легендата, че тук е погребан мюсюлманският светия Саръ Салтък (жълтия, русокосия Салтък). Според Петър Мутафчиев той е татарин по произход и е патрон на бозаджиите в Цариград, нещо, за което турците говорят с неохота. Бозата също е с татарски произход. Саръ Салтък преплувал Черно море на овча кожа и слязъл на нос Калиакра, където се бори със страшен змей, отсича с дървената си сабя всичките му глави и освобождава дъщерите на местния християнски владетел, който за благодарност приема исляма. При една от схватките змеят така притиснал татарина, че тялото му се отбелязало в скалата. До земетресението от 1901 г. в една от пещерите на носа поклонници и посетители още можели да видят следите от страшната борба.

В края на XVIII век славата на Калиакра гръмва отново. На 31 юли 1791 г. руската ескадра, водена от адмирал Ушаков, изненадва обединения турско-египетски флот, стоящ на котва пред Каварна. Командването на обединената ескадра мисли, че страшният Ушак паша е далече и неблагоразумно позволило на половината личен състав да слезе в Каварна да празнува байряма. Адмирал Ушаков пренебрегва загубите от брегови батареи на Калиакра, пазещи котвената стоянка, вмъква се между ескадрата и брега и в завързалото се сражение разбива превъзхождащия го числено флот на Хюсеин Паша и египетския му съюзник Саид Али паша. В разгара на сражението Ушаков, изправен на кърмата на своя флагмански кораб, извиква към флагмана Саид Али паша: "Саид, разбойнико, ще те науча как се дават обещания на султана!" Тази реплика била отправена по повод обещанието на Саид Али паша пред султана да доведе страшния *Ушак паша* в клетка. Само разразилият се през нощта на 31 юли щорм спасява турската армада от пълно унищожение. Това сражение става причина за турците да искат мир и да завърши войната от 1787-1792 г. *(На 10 август 2006 г. по повод 215 години от победата на носа е издигнат паметник на адмирала в цял ръст.)*

По-късно по време на Кримската война (1853-1856 г.) от Балаклава, Крим, до Калиакра бил прокаран подводен телеграфен кабел, по който новините от театъра на военните действия бързо стигали до Западна Европа. През 60-те години на XX век части от този кабел са вадени в района на носа от пионерите-леководолази на град Варна.

По време на Освободителната война се появява последната легенда, която се отнася към падането на Калиакра под турска власт, но според известния краевед Кр. Кънчев тя отразява събития именно от Освобождението.

През 1877 г. Каварна и околните села са нападнати и изгорени от башибозук. Много от жителите са избити, а оцелелите се изпокриват из пещерите в района и на нос Калиакра. Направената от покъщнина барикада не може да устои на оръдията и зад стените на цитаделата започва клане и насилие. При легендарния гроб на св. Никола и пещерите около него вероятно са се укрили жени, които, като разбрали, че и святото за мюсюлмани място не може да ги спаси от насилниците и убийците, през отвора над гроба на светията прекрачили в безсмъртието. Така се родила поредната легенда - за 40-те девойки от Калиакра, които предпочели смъртта пред безчестието и със сплетени коси полетели в бездната. Тук се прави аналогия с 40-те християни от град Севастия, приели през IV век мъченическа смърт за вярата в ледените води на едно езеро. Легендата има продължение - самоубийството се отхвърля от християнство-

ФАР КАЛИАКРА

Координати: 43°21.8' с.ш. и 28°28' и.д.

Бяла каменна кула с бели сгради в основата. Запален през 1866 г.; модернизиран – 1934 г. На 1 кабелт северно от нос Калиакра. Височина на съоръжението от основата му – 9,7 м. Височина на светлината от средното морско равнище – 67,6 м; видимост на светлината при ясно време – 21 мили. През 1926 г. са построени жилищните помещения. През 1955 г., на 50 м южно от фара, върху желязна четиристранна ажурна конструкция е поставен наутофон. Височина на съоръжението от основата му – 5 м. Бяла проблясваща светлина (5 сек): пробл. 0.5 – затъмн. 4.5.

Наутофон (30 сек):
звук 7.0 – млч. 4.0;
звук 2.0 – млч. 4.0;
звук 7.0 – млч. 6.0.

Звукът се чува по целия хоризонт в район от 4,5 кабелта. В мъгла сирената издава звуков сигнал на всеки 30 секунди, който представлява морзовият знак К. През 1961 г. е включен радиофар.

Позивни: КЛ.

_•_ •_••

6 пъти	28 сек;
пауза	2 сек;
тире	25 сек.

Период – 55 сек.

Светлинната навигация на нос Калиакра се споменава в турски източници още през XVIII век. При земетресението през 1901 г. фарът се пропуква и това налага да се изгради нов.

В момента: действащ и стопанисван, с демонтиран (2004) наутофон и радиофар.

Работи на честота 291.5 мхц (1020 т.)

Време на работа: 10 пъти на час през всеки 6 мин. започвайки с 04 мин.

Далечина видимост на светлината при ясно време – 100 мили.

Наутофон-фар Калиакра-юни 2004 г.

KALIAKRA LIGHTHOUSE

Coordinates: 43°21.8'N and 28°28'E.

A white stone tower surrounded by white buildings at its foundations. Lit 1866; modernized: 1934. A cable length north of Cape Kaliakra. Height of the equipment from its foundation: 9.7 m. Focal plane: 67.6 m; visibility of light in clear weather time: 21 miles. In 1926 the residential buildings have been erected. In 1955, 50 meters south of the lighthouse a nautofon on an iron tetrahedral lattice construction has been set. Height of the equipment from its foundation: 5 m. White flashes (5 sec): on: 0.5 – off: 4.5.

The nautofon (30 sec):
sound 7.0 – mute 4.0;
sound 2.0 – mute 4.0;
sound 7.0 – mute 6.0.

The sound can be heard all over the horizon within a range of 4.5 cable lengths. In a mist the foghorn produces a sound signal in an interval of 30 sec, which expresses the Morse letter 'K'. 1961: a radio beacon switched on.

Warnings: KL.

_•_ •_••

6 times	28 sec;
pause	2 sec;
dash	25 sec;
period	55 sec.

The light navigation of Cape Kaliakra has been mentioned in Turkish sources yet in 18th century. During the earthquake in 1901 the old lighthouse cracked and this called for a new one.

At present: functioning and managed, with a nautofon and radio beacon.

то, но тъй като девойките умрели за вярата, вълните милостиво ги изхвърлили на север от носа на брега, наричан сега Къзлар куму - Моминия пясък, за да бъдат погребани по християнски. Местните хора обаче имат свое, не толкова величаво обяснение за наименованието Къзлар куму. Коста Кючуков от с. Българево разказва, че на това място жените и момичетата от селото преди време ходели да се къпят далеч от похотливите мъжки погледи. Но все пак трагичното взема връх - по думите на Василка Матеева от с. Българево един турски офицер се затворил с българка в една от пещерите на носа. На другата сутрин не намерили никого, а входът на пещерата нарекли *Шейтан кулаѓ – Дяволското ухо*. За трагичните събития говорят и други факти. От Каварна във Варна били докарани 825 жени и момичета, за да бъдат продадени в робство, които били спасени с намесата на западните консули и били издържани известно време от богат и милостив местен турчин. По думите на Каню Тодоров, дългогодишен служител на фара, през 1951 г. при строеж на машинна зала били намерени над 20 детски черепа, струпани на пирамида. Явно това са били част от децата на нещастниците от района, които само "пречели" на насилниците. През 1990 г. на най-високата част на носа над стария фар бе открит труп на мъж с много висок ръст с разбит череп - вероятно някой брат, съпруг или баща е загинал, защитавайки жените долу в пещерите. От 1918 до 1940 г. Южна Добруджа е анексирана от Румъния и нос Калиакра не е в границите на България.

ЧЕРАКМАН, ЗАЩОТО Е СВЕТЛО

Пресечна точка на морски пътища с удобни заливи

Нос Калиакра винаги е играл важна роля за навигацията в Черно море. На няколко мили на запад е Каварна - главен пункт за износ на жито от Долнодунавската област към Истанбул. Вероятно от тогава е останало наименованието Черакман, чийто буквален превод е Светльо от персийската дума чера́к - светило, светилник, факел.

Нос Калиакра и заливът на запад от него стават неоценими при започването на войните на Русия с Турция за излаз на незамръзващо море. На север, тъй като районът е нисък, през 1768-1769 г. е издигната кулата на фар Шабла, нещо, което е спестено на турското правителство при Калиакра, тъй като носът се издига на 60 м над морето, а огънят е горял върху една от кулите на цитаделата. Този огън с огньовете на Чиракмана и Голямата могила под днешното село Българево образували светещ триъгълник, което правело западния залив на Калиакра удобна и безопасна котвена стоянка денонощно.

Сто години по-късно, след Кримската война, на 15 юли 1866 г. на нос Калиакра светва истински фар, построен от "Отоманската фарова компания" на французина Мишел Колá. Кулата с помещение за личния състав е висока около 3 метра и се намирала на площадката над сегашния параклис на 50 метра над морската повърхност. Оптиката е от 5-*а* степен (последната е 6), свети с бяла прекъсваща светлина и се вижда на 20 мили, нещо почти невъзможно за оптика с такава степен. Неизвестно защо през 1884 г. Иречек пише, че този фар се стопанисва от Австрийския Лойд, а фаропазачи са турци от Дамаск и Трапезунд. При обявяване независимостта на България през 1908 г. българското правителство го откупва от Турция за 15 100 златни лева. Този факт, съчетан със съобщението на братя Шкорпил от 1892 г., че фар Калиакра се управлява от Цариград, може би внася известна яснота по въпроса на кого принадлежи фарът до 1908 г. Тук ще отворим една скоба - наличието на два фара по опасен в навигационно отношение бряг връща към живот един много стар, но позабравен занаят в района - крайбрежното пиратство. Многобройни са разказите на местните жители за "фалшивите фенери", палени някога по брега. Тези действия престанали едва през 1895 г., когато била създадена пограничната стража.

На 31.03.1901 г. земетресение със сила 7,2 по Рихтер разлюлява района. Тогава се срутва сводът на крепостната врата, около 5 м от носа заедно с пещерите и гробът на св. Никола рухват в морето, а с тях и част от жилищната постройка на фара. Фаровата кула е само напукана, но се оказва в опасна близост до отвесния

На 26.03.1901 г. земетресение със сила 7.2 по Рихтер разлюлява нос Калиакра. Фаровата кула е напукана, но се оказва в опасна близост до брега. Фаровата постройка е разрушена изцяло и започва изграждането на нова кула на 100 метра навътре, където е и днес.

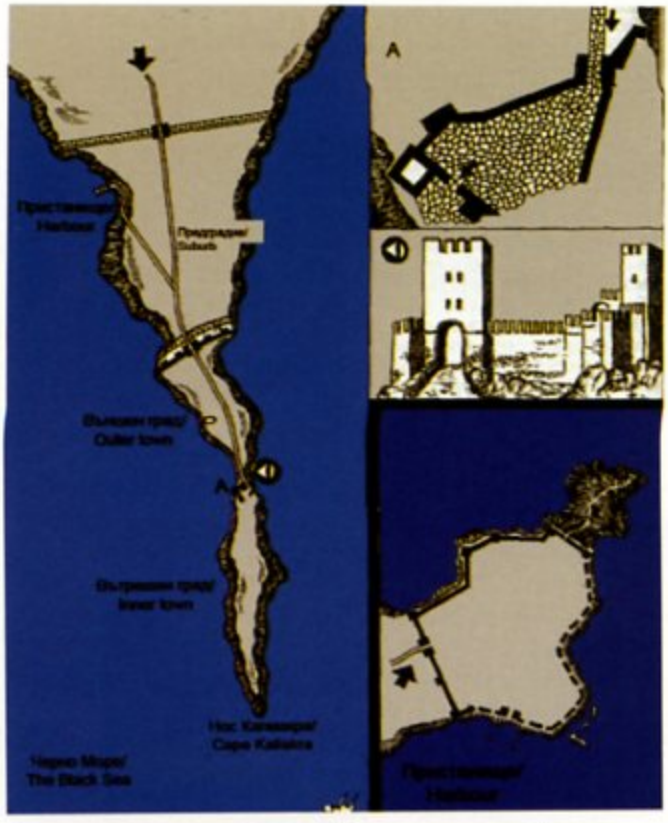

бряг, изровен от пещерите. Фаровата постройка е разрушена изцяло и започва изграждането на нова кула в най-високата точка на носа, на около 100 м от края му. Кулата е висока 9,7 метра, с кръгло сечение и е изградена с камъни, взети от руините на средновековната крепост. Изкачването до върха на кулата става по спираловидно подредени стъпала, всяко едно от които издялано от отделен камък. Всички стъпала завършват с отвор в камъка и са нанизани на метална колона, която същевременно крепи и тавана на кулата. Стъпалата са тридесет и две на брой. Поради големия обем на каменоделската работа може да се предполага, че кулата е завършена през 1902 г. Уляганото на кулата от тежестта на оптиката е напукало много от варовиковите стъпала, което налага ремонта и вътрешното укрепване. Не е известен типът на оптиката по това време, но по запазения жлеб в стената на кулата, който минава пред стъпалата, може да се съди, че е задвижвана с тежест и анкърен механизъм. В средата на 30-те години румънците модернизират фар Шабла и монтират оптиката от 5-а степен, пробляскваща, производство на шведската фирма AGA Navigation Aids. Вероятно по това време същата оптика е монтирана и на фар Калиакра. Разликата е само в задвижването -оптиката на фар Шабла се е развъртала от налягането на светилния газ, докато тази на фар Калиакра се е задвижвала от анкърен механизъм с тежести. Лагерите и на двете оптика били механични. За сравнение оптиката на фар Галата, монтирана през 1913 г., е лагерувала във вана с живак .

През 1927 г. е монтиран и радиофар "Маркони". Захранването му ставало с ток от генератори, което позволило фарът също да бъде електрифициран. През 1960 г. радиофарът е подменен със съветски от типа КРМ-100. Пет години преди това на самия край на носа е монтиран наутофон - звукова сигнализация при мъгла. В началата на 50-те години на XX век към фара се изгражда генераторно отделение за аварийни нужди, предназначено да захранва цялата апаратура на поделението на носа. Самата оптика е била тройно осигурена с батерии, генератори и щатната електрическа мрежа.

Фаровите оптики Шабла, Калиакра и Галата са подменени през лятото на 1987 г. с оптика от типа АСА -500 (съветска), неподвижни, с кръгово излъчване и електронно образуване на характеристиката, много по-лесни за обслужване от старите въртящи се оптики.

Възстановената крепостна стена на нос Калиакра

InteRay
motor yachts

www.interay.eu

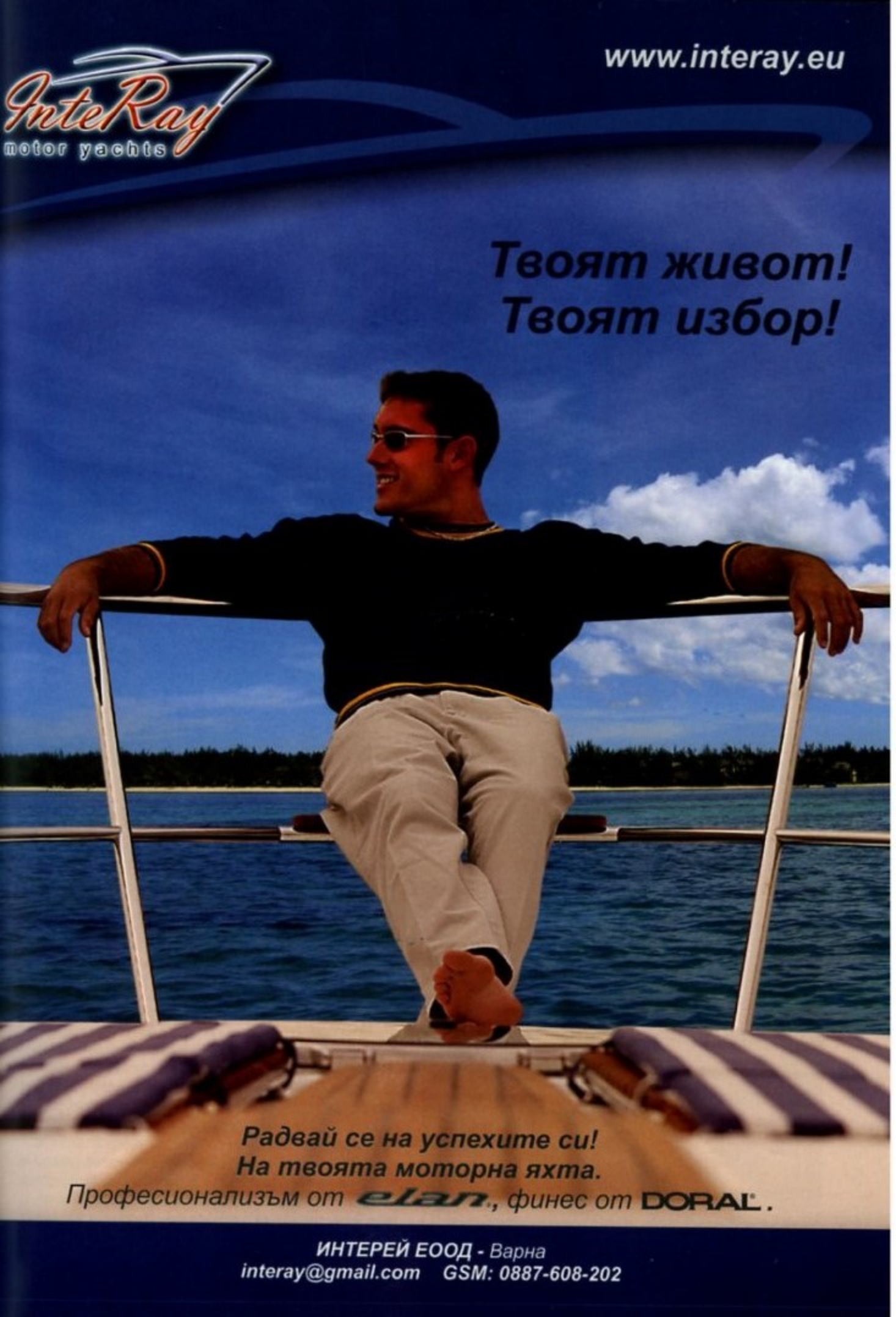

Радвай се на успехите си!
На твоята моторна яхта.
Професионализъм от elan., финес от DORAL.

ИНТЕРЕЙ ЕООД - Варна
interay@gmail.com GSM: 0887-608-202

Каварна - днешният град е разположен горе на платото (на 3 км от морето). Живописният залив е обграден на север от Чаирбурун, а на юг от Чиракман баир...

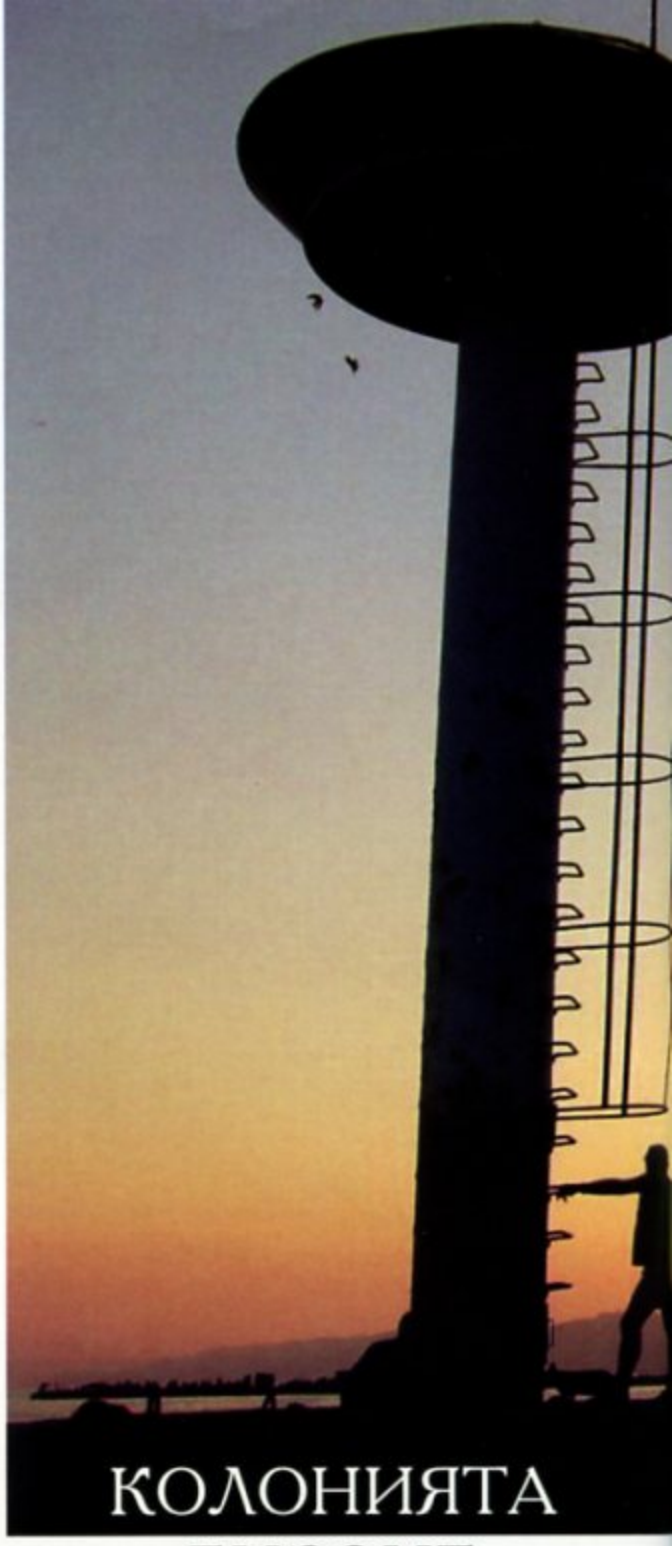

КОЛОНИЯТА БИЗОНЕ

Градът е основан през V век пр.Хр. от гръцки колонисти, разположили на платото на нос Чиракман колонията Бизоне. През III–II век пр.Хр. временно се заселват скитите. През тези години градът играе важна посредническа роля в търговията с о. Родос, Хераклея, Синоп, Египет и др. През втората половина на I в. пр.Хр. катастрофално земетресение поглъща античния град в морето. Челната част на нос Чиракман потъва във водите на Черно море. През римския период градът е бил възстановен под същото име и бързо процъфтява, селището се възражда, а пристанището се оживява. Градът съществувал в този си вид до VII в., когато бива разрушен от славяните и прабългарите, които създават селището Карвуна.

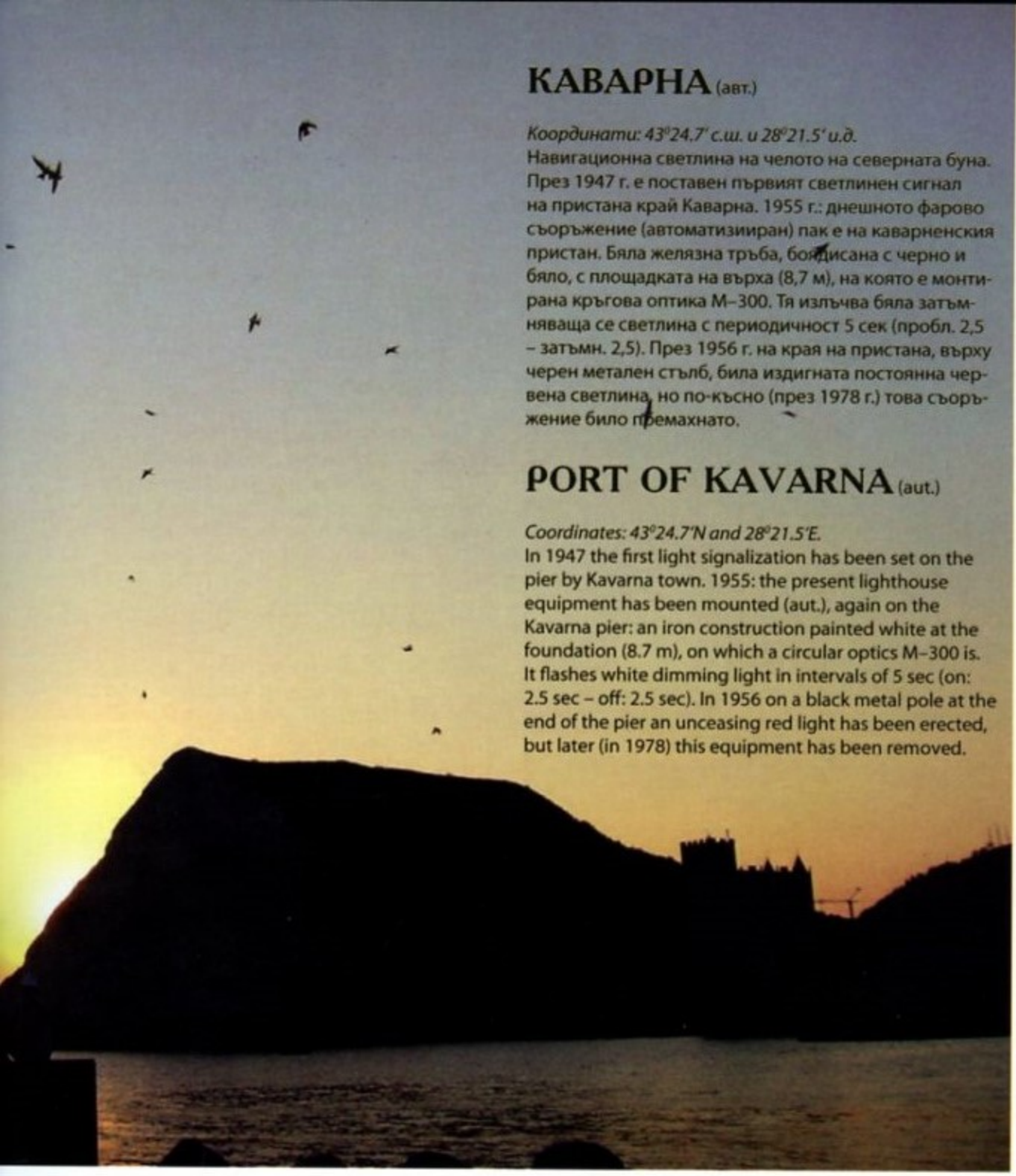

КАВАРНА (авт.)

Координати: 43°24.7' с.ш. и 28°21.5' и.д.
Навигационна светлина на челото на северната буна. През 1947 г. е поставен първият светлинен сигнал на пристана край Каварна. 1955 г.: днешното фарово съоръжение (автоматизииран) пак е на каварненския пристан. Бяла желязна тръба, боядисана с черно и бяло, с площадката на върха (8,7 м), на която е монтирана кръгова оптика М–300. Тя излъчва бяла затъмняваща се светлина с периодичност 5 сек (пробл. 2,5 – затъмн. 2,5). През 1956 г. на края на пристана, върху черен метален стълб, била издигната постоянна червена светлина, но по-късно (през 1978 г.) това съоръжение било премахнато.

PORT OF KAVARNA (aut.)

Coordinates: 43°24.7'N and 28°21.5'E.
In 1947 the first light signalization has been set on the pier by Kavarna town. 1955: the present lighthouse equipment has been mounted (aut.), again on the Kavarna pier: an iron construction painted white at the foundation (8.7 m), on which a circular optics M–300 is. It flashes white dimming light in intervals of 5 sec (on: 2.5 sec – off: 2.5 sec). In 1956 on a black metal pole at the end of the pier an unceasing red light has been erected, but later (in 1978) this equipment has been removed.

През Средновековието селището се развива значително, като през XIII – XIV век достига своя най-голям разцвет при добруджанските деспоти Балик и Добротица. С днешното си име селището се споменава за първи път в началото на XV век. Градът е значителен икономически и културен център през Античността и Средновековието с богати и разнообразни културни останки - крепостни стени, раннохристиянска базилика, средновековни църкви, обществени сгради.

Ръководителят на завършилия първи етап на подводната археологическа експедиция „Каварна 2005" Асен Салкин съобщи, че римският град Бизоне е потънал два пъти в морето. За това свидетелстват локализираните от леководолази граници на потънал квартал от римския град Бизоне в Каварненския залив. За наличието на жилищни сгради на дъното на морето археолозите съдят от откритите дялани каменни блокове и парчета от тухлена стена. Находките датират от втори век от новата ера. Според ръководителя на експедицията този квартал няма нищо общо с катастрофалното земетресението от първи век преди новата ера, описано от елинските географи Страбон и Помпоний Мела. Подводните находки свидетелстват за друго явление, за което учените изказвали само предположения. Става дума за трансгресия и регресия на земните пластове, или движение на сушата. Тя е започнала да се издига през първи век преди новата ера и това е продължило до втори век. През този период морският бряг вероятно се е издигнал с 4 метра, а един ден внезапно е пропаднал и крайбрежните квартали на Бизоне се озовали под водата.

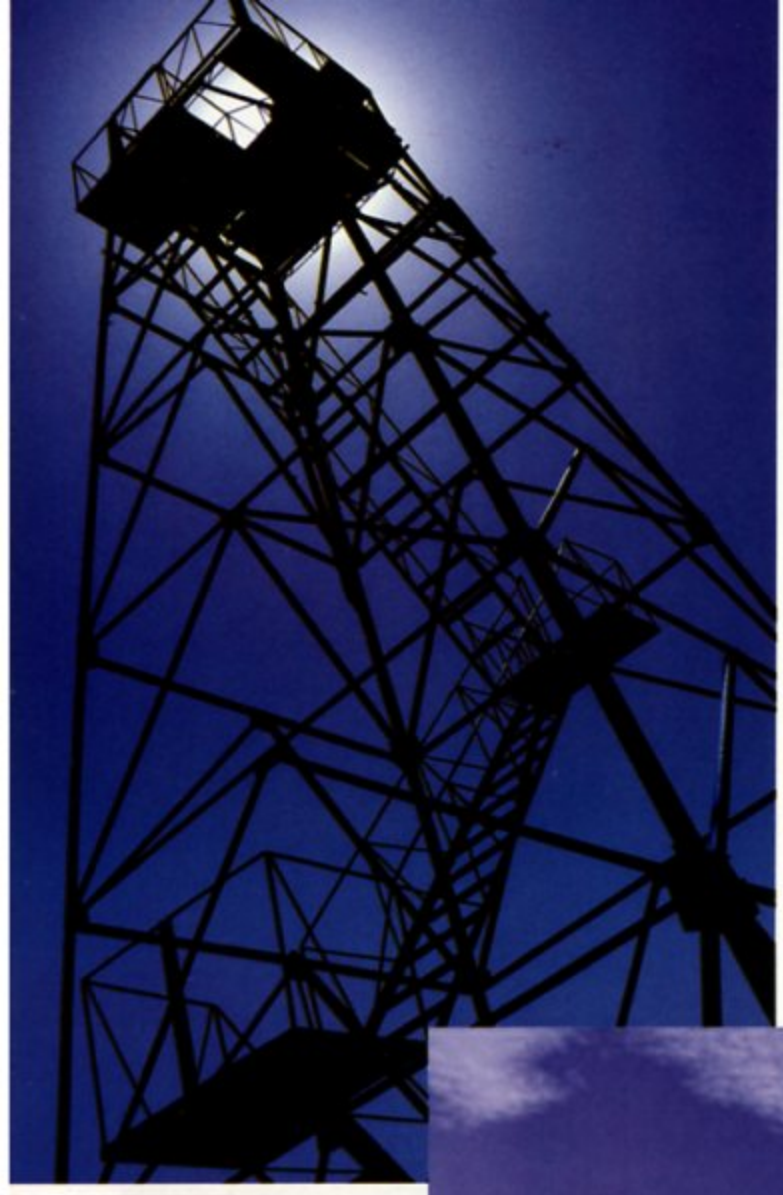

БОЖУРЕЦ

Координати: 43°25,2' с.ш. и 28°18,9' и.д.
Несветещ навигационен знак; на 3 мили и 70° от нос Икънтълък; близо до село Божурец. Изграден през 1970 г. Височина на светлината от средното морско равнище – 158 м. Представлява ажурна метална конструкция с щитове, боядисани с бели и черни хоризонтални ивици. Височина на съоръжението от основата му – 15,1 м.

ТОПОЛА

Координати: 43°24,8' с.ш. и 28°14,9' и.д.
Несветещ навигационен знак; на 0,6 мили и 358° от нос Икънтълък. Издигнат 1974 г. Ажурна метална конструкция с два правоъгълни щита в горната част, боядисани на бели и черни хоризонтални ивици.

BOZHURETS

Coordinates: 43025.2'N and 28°18.9'E.
Near the village of Bozhurets. Focal plane: 158.0 m. It is a lattice metal construction with shields white&black-striped horizontally. Height of the equipment from its foundation: 15.1 m. Non-luminous.

Навигационен знак Божурец – 15,1 метра над земята и 158 метра над морето.

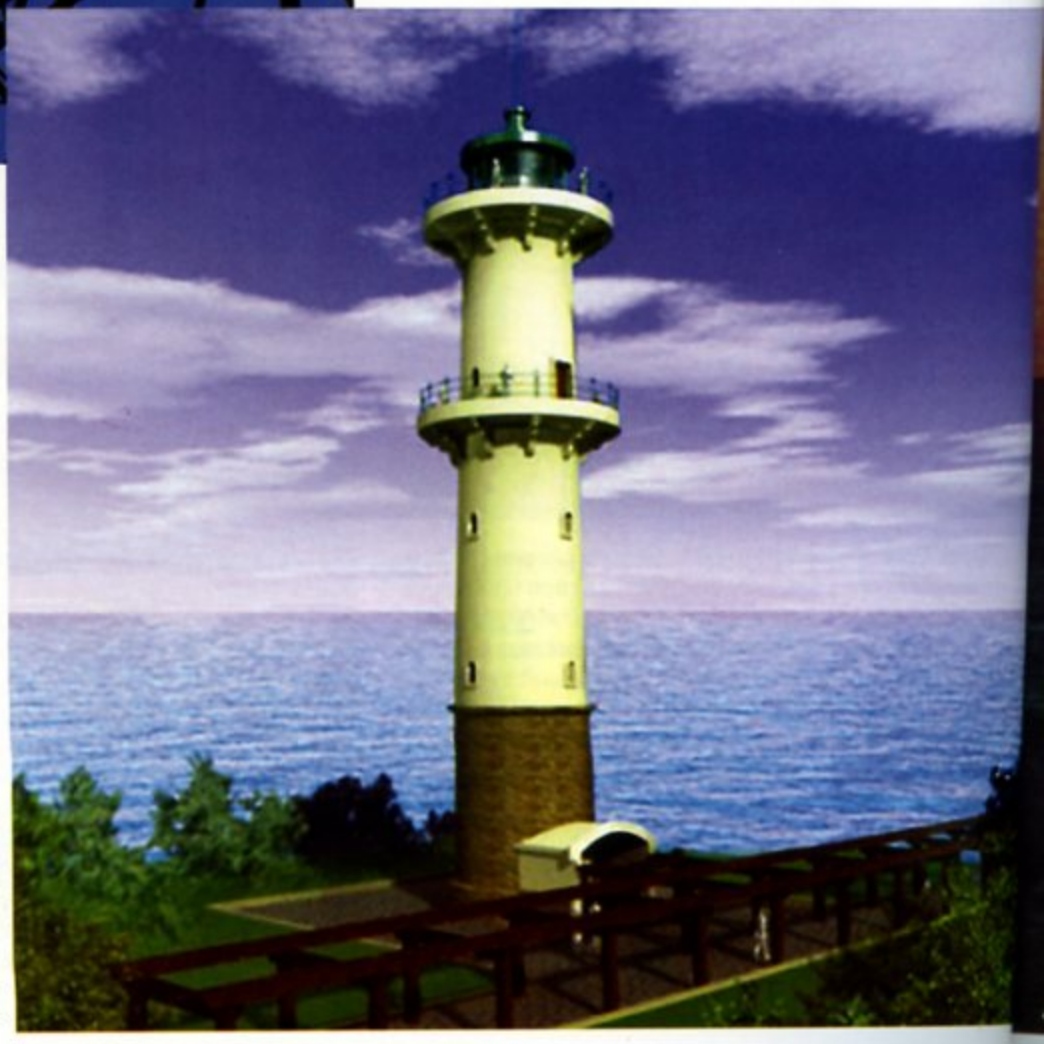

Морският фар е най-голямата атракция на строящия се край Балчик Лайтхаус Голф Ризорт. Той дава име на голф игрището и на най-луксозния квартал от 31 къщи, разположени на ръба на скалите над самото море. Проектът за комплекс включва професионално игрище с 18 дупки, тренировъчно игрище, конна база, спа център, луксозни къщи и хотелски комплекс с търговски център. Жилищната част е обособена в 5 квартала – Lighthouse, Forest, Green, Lake и Marina.

БАЛЧИК

Координати: 43°24' с.ш. и 28°10' и.д.
Навигационна светлина; на челото на мола. Днес на края на вълнолома на пристанище Балчик се издига червена метална тръба с площадка на върха; височина на светлината от средното морско равнище – 10 м. Оттук проблясва червена светлина с периодичност 5,5 сек (пробл. 2,5 – затъмн. 3). Далечина на видимост на светлината при ясно време – 8 мили. Години на учредяване и модернизации: 1949, 1957, 1959. Отметка 200,8 - несветещ от 2000 г.

BALCHIK

Coordinates: 43°24'N and 28°10'E.
Today, at the Port of Balchik breakwater's end, a metal construction raises; focal plane: 10 m. A red light flashes here in intervals of 5.5 sec (on: 2.5 sec – off: 3 sec). A field of vision of light in clear weather time: 8 miles. Years of establishment and modernizations: 1949, 1957 and 1959.

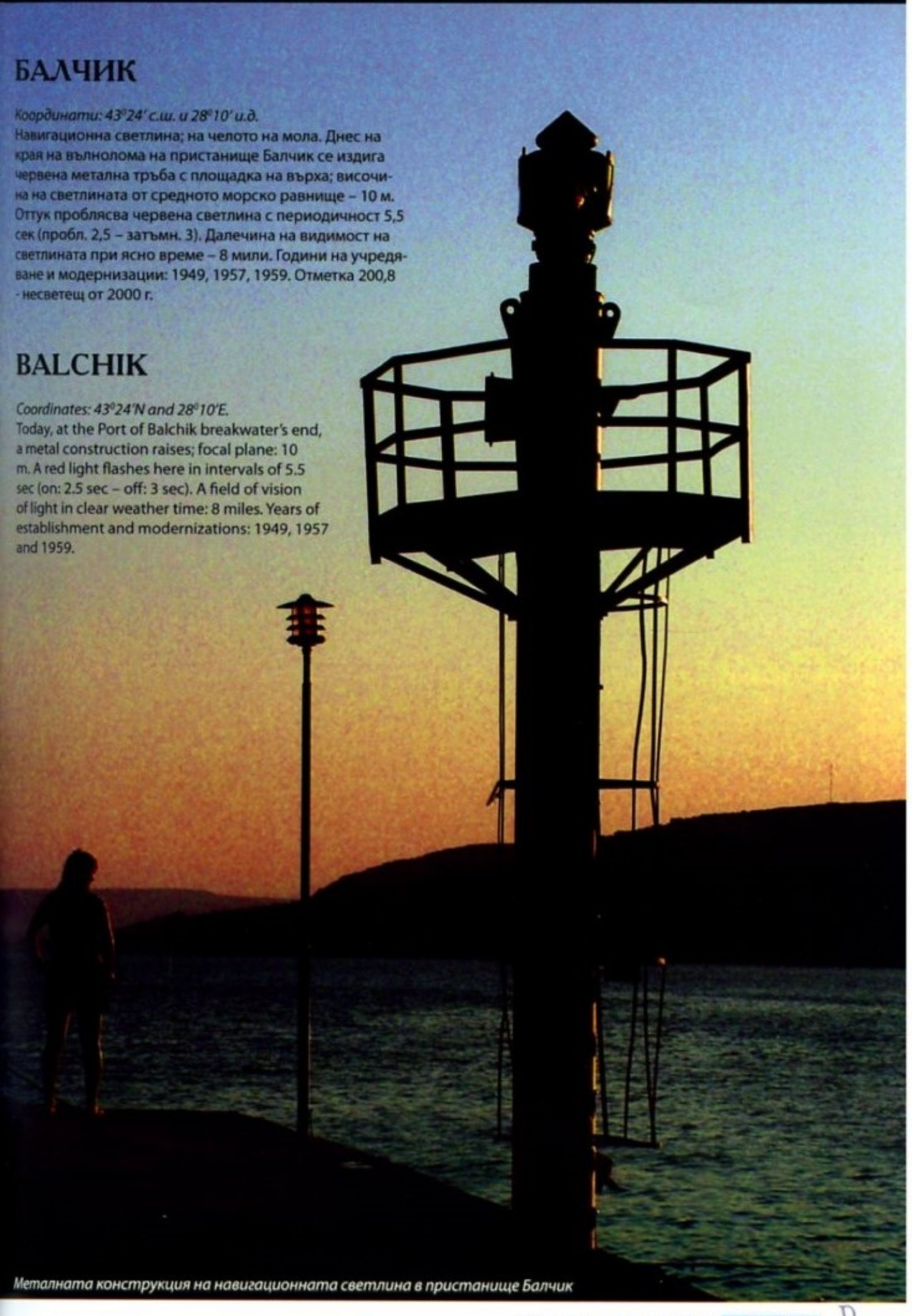

Металната конструкция на навигационната светлина в пристанище Балчик

БАЛЧИК – ЯХТКЛУБ

Координати: 43°24,2' с.ш. и 28°9,9' и.д.
Навигационна (авт.) светлина на челото на мола. Метален стълб. Бяла постоянна светлина (5 мили). Не свети от януари 2005 г.

РАЙОН № 314

Координати: 43°21.0' с.ш. и 28°10.5' и.д.
Светлинен буй, специален. На 31 мили и 171° от Балчик. Жълт цилиндричен буй с топова фигура – жълт кръст. Радиолокационен отражател, пасивен. Ревун.

ТУЗЛАТА

Координати 43°24' с.ш. и 28°11' и.д.
Несветещ навигационен знак; намира се на възвишение близо до Балчик (1970). Височина на светлината от средното морско ниво: 200,8 м. Представлява ажурна метална конструкция с щитове, боядисани с бели и черни хоризонтални полоси в горния край – 15,1 м.

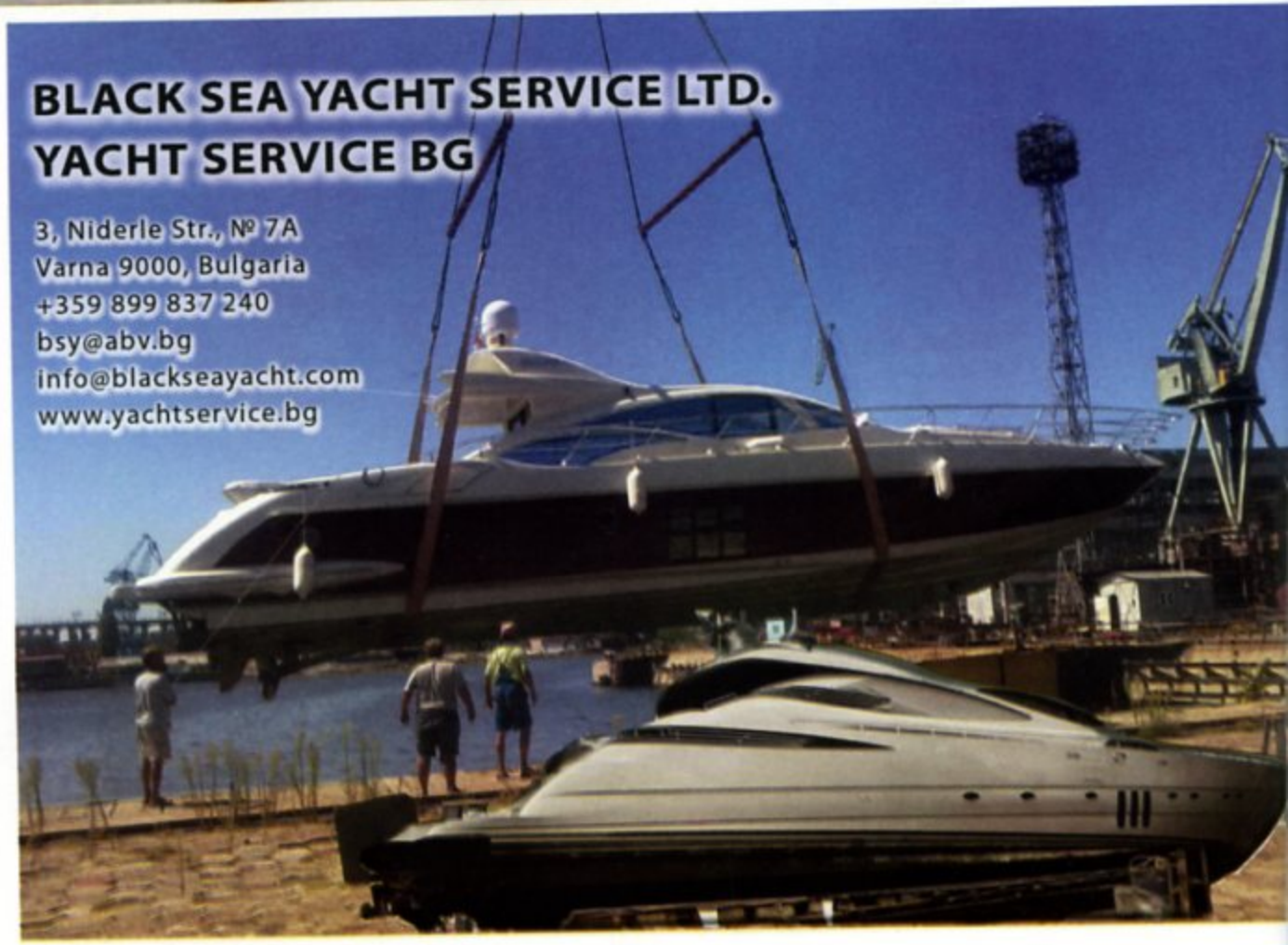

Фестивален и конгресен център Варна

Варна 9000, бул Сливница 2, тел: 052/ 685 000, факс: 052/ 608 446 e-mail: fk@mail.orbitel.bg

Стенопис във Фестивален и конгресен център - Варна
автор: Мъйко Божков

www.fcc-varna.com

EUROPA CINEMAS

Love is Italy

Център на събитията !

Порутената сграда на фара в Кранево

ФАР ЕКРЕНЕ

Координати: 43°19.2' с.ш. и 28°03.7' и.д.
Фарът до село Кранево е построен на 5,5 каб. и 233° южно-югозападно от нос Екрене. Височина на светлината от средното морско равнище е 94,3 м. Запален през 1959 г., а оптиката ЭМВ-930 е доставена на следващата година. През 1960 г. от високата 14,8 м кула започва да се излъчва бяла групово проблясваща светлина (2) с периодичност 30 сек, (пробл. 0,7 – затъмн. 7,1; пробл. 0,7 – затъмн. 21,5), видима на 180° и на далечина 25 мили. След 1987 г. е единственият фар с въртяща се оптика. Построен е, за да осигурява плаването и траленето по крайбрежните фарватери от Варна до Калиакра. Затъмнен поради силните свлачищни процеси в района. Запазено е името на майстора Илия Камбуров от село Осеново. Затъмнен през май 2005 г.

ТУРИСТИЧЕСКО ПРИСТАНИЩЕ "ЗЛАТНИ ПЯСЪЦИ"

Координати 43° 18'с.ш. и 28°03,3' и.д.
Несветеща навигационна светлина; на челото на южния мол. Желязна тръба с площадка на върха. Бяла светлина, периодично повтарящи се по азбуката на Морз групи от проблясъци, съответстващи на буквата (цифрата).

Бяла Мо (3) сек:
пробл. 1,5 – затъмн. 0,5;
пробл. 1,5 – затъмн. 0,5;
пробл. 0,5 – затъмн. 0,5;
пробл. 0,5 – затъмн. 0,5 (5 мили).

АЛАДЖА БАНКА

Координати 43° 16,5' с.ш. и 28°04.4' и.д.
Светещ буй (авт.), източен; на 2,6 мили и 48° от нос Каваклар. Червен цилиндричен буй с широка хоризонтална жълта ивица и с топова фигура – два черни конуса със събрани основи. Огражда източната страна на банката. Височина на съоръжението от основата му – 3,1 м. Височина на светлината от средното морско ниво – 3,15 м. Далечина на видимост на светлината при ясно време – 2 мили. Групово често проблясваща светлина 10 сек:
пробл. 0,5 – затъмн. 0,5;
пробл. 0,5 – затъмн. 0,5;
пробл. 0,5 – затъмн. 7,5 (2 мили). Ревун.

В ЧАСТ V НА СРД

(система за разделно движение)
Координати 43° 11' с.ш. и 28°59,9' и.д.
Морска навигационна светлина; на 2,5 мили и 73° от нос Галата. Жълт цилиндричен буй с топова фигура – жълт кръст. Бяла пролясваща светлина (7сек).

KRANEVO LIGHTHOUSE

Coordinates: 43°19.2'N and 28°03.7'E.
The lighthouse near the village of Kranevo has been built 5.5 cable lengths SSW far from the cape, as the focal plane is 94.3 m. Lit 1959; the optics ЭМВ–930 has been delivered the following year. In 1960 the 14.8-meter high tower begins to emit a white group flashing light (2) in intervals of 30.6 sec (on: 0.4 – off: 7.2; on: 0.5 – off: 22.5), visible within 180° and 25 miles in the open sea. After 1987 it is the only lighthouse with revolving optics. It has been built to assure safe navigation and trawling on the fairways from Varna to Kaliakra. Dimmed because of the strong soil creeping in the region. Preserved is the name of its mason: Illiya Kamburov of the Ossenovo village.

ALADZHA (ALADJA) SHALLOW

Coordinates: 43° 16.5'N and 28°04.4'E.
A buoy (aut.), red&white-striped vertically, four stripes of each color. 2.5 miles SSE of Cape Ekrene light. It surrounds the east side of the shallow. The upper half of the superstructure is painted white and has a passive deflector, 1x1-meter-sized, and the low half is painted red. Height of the equipment from its foundation: 3.1 m. Focal plane: 3.15 m. Field of vision of light in clear weather time: 2 miles.

ФАРЪТ НА ЕКРЕНЕ УГАСНА

Изграден край живописния крайбрежен път между село Кранево и природния парк „Златни пясъци", този мълчалив морски *страж* не би могъл да остане незабелязан. Със своите 94,3 м надморска височина години наред фарът беше най-високият по нашето крайбрежие. Построен през 1959 г. за обслужване и тралене на вътрешния фарватер.

Фарът *Екрене* носи някогашното име на Кранево (древната Кранеа, Акрания). Археологически проучвания сочат, че на юг от селото са открити руини от римска крепост и селище (II в.). Недалеч от фара личат и останките от старобългарския отбранителен вал, играл важна роля в защитата на Първата българска държава.

Името Кранеа се среща и в два документа на Цариградската патриаршия от XIV в., където се споменава като част от патриаршеските крепости. Крепостта, или т.нар. Екренско кале, се намира на огромния хълм край дн. с. Кранево. Несъмнено в Средновековието крепостта е имала важно военностратегическо значение в защитата на Първата и Втората българска държава. За голямо средновековно селище край брега на морето - подградие на крепостта, съобщават още братя Шкорпил. По-късно при разкопки там са разкрити останки от средновековни сгради и фрагменти от сграфито керамика, обеци и др. Следователно Кранеа или някои нейни сгради са се намирали в близост до морския бряг. Вероятно наблизо се е намирало и пристанището Кранеа, отбелязано в портолани и компасни карти от XV в. Според големия чешки историк К. Иречек тя е отбелязана на една морска карта от 1408 г.

(Според Тр. Трифонов няма единно мнение сред изследователите на черноморските градове и крепости за това кое селище е носило името Кранея – Балчик или Кранево - бел. ред.)

Доскорошният фар все още се намира на 1 км югозападно от носа. Построен е през 1959 г., а на следващата година е монтирана и оптиката. През 1960 г. бялата кула с височина 14,6 м започва да излъчва светлинен лъч с периодичност 30,6 сек, видим на далечина 25 мили. Снабден с дистанционно управление, фарът е най-модерният за времето си. Към фаровата кула е построена и сграда за пазачите на „огъня".

Поради активизирало се дългогодишно свлачище, през 2005 г. Хидрографската служба на Военноморските сили е принудена да спре фара. Дотогава той е част от светлинната навигационна мрежа и отбранителната система на страната ни и се поддържа от ВМС. След спирането на фара оптиката е снета. Във Военноморския музей днес се пази една от последните му специални лампи. (*Оптиката на някогашния фар Екрене се съхранява в едно от поделенията на ВМС – бел. ред.).* А на следващата година в медиите се появи и стряскащото съобщение за продажбата на морския брегови фар. Въпросът каква ще е съдбата му и днес остава без отговор... Световната практика показва, че подобни съоръжения могат да „заживеят" и друг живот. Например в Америка, а и в Европа, са продадени стотици фарове, като обикновено купувачите им ги реставрират и превръщат в местни културни забележителности. Т.е. търсят се възможности и начини и се полагат усилия за запазването им.

Днес фарът *Екрене*, макар изключен от "списъка на светлините" и от забележителностите на община Аксаково и кметство Кранево, остава неразделна част от морската културна традиция на страната ни.

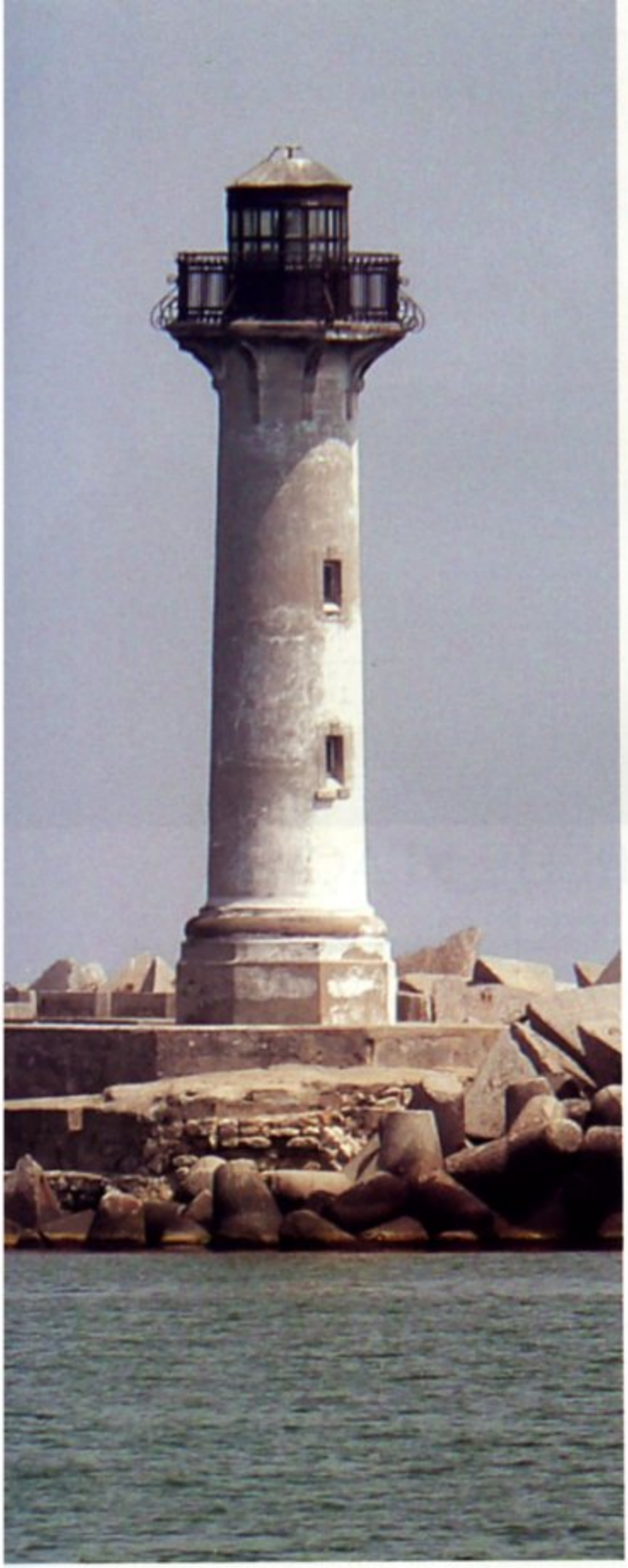

1903 г. „Безименно акционерно дружество за направа на Варненското пристанище" договаря с държавата направата на 60-метров вълнолом на пристанище Евксиноград. През 1907 г. вълноломът става 120 м. Работата по Евксиноградското пристанище завършва през 1910 г. След това в западния край на вълнолома е поставен автоматизиран фар. Червена постоянна светлина.

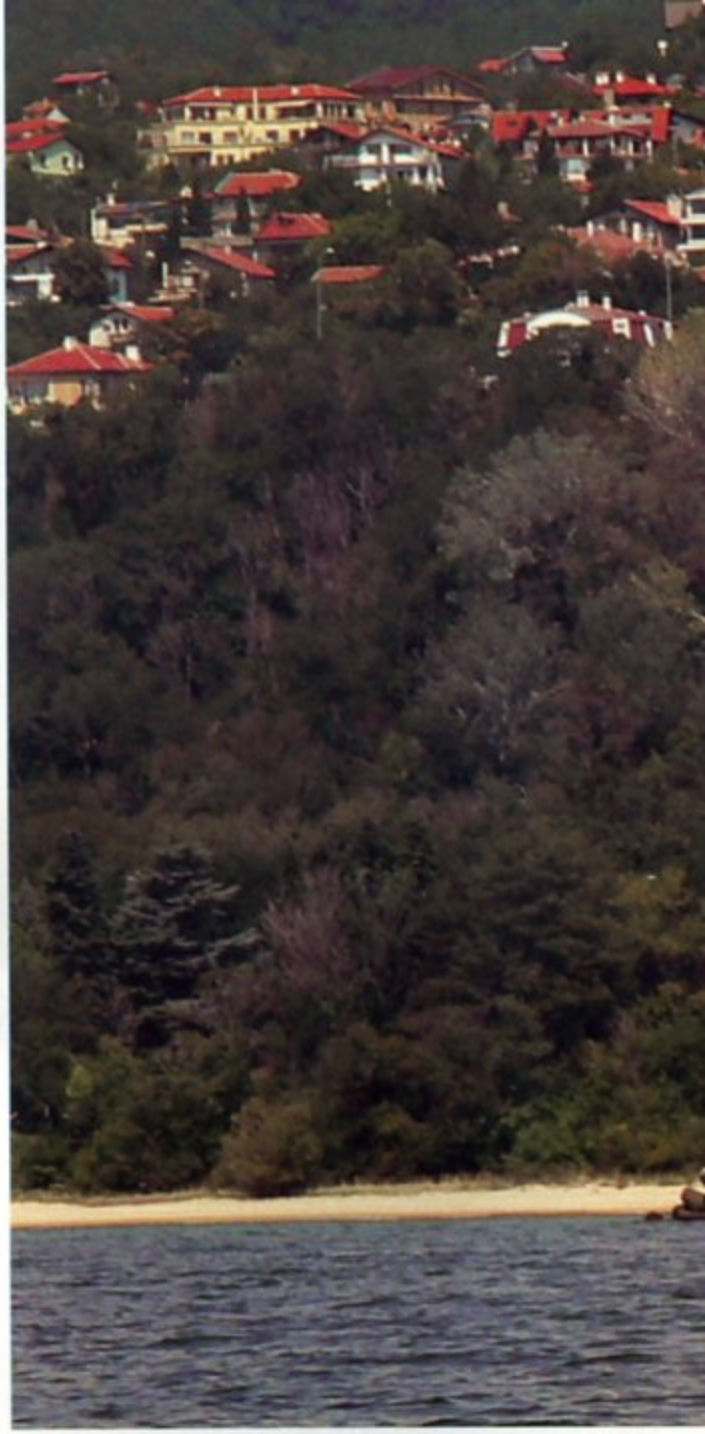

ЕВКСИНОГРАД

Координати: 43°13' с.ш. и 27°59,3' и.д.
Светещ навигационен знак; на западния бряг на мола. Бяла кръгла каменна кула. Височина на съоръжението от основата му – 15,9 м. Височина на светлината (бяла до 1947 г.) от средното морско равнище – 18,5 м; видимост на светлината при ясно време – 6 мили.
1903 г. „Безименно акционерно дружество за направа на Варненското пристанище" договаря с държавата направата на 60-метров вълнолом на пристанище Евксиноград. През 1907 г. вълноломът става 120 м. Работата по Евксиноградското пристанище завършва през 1910 г. След това в западния край на вълнолома е поставен автоматизиран фар. Червена постоянна светлина.
В момента: действащ, автоматизиран.

РАЙОН № 013

Координати: 43°12.4' с.ш. и 27°57,53' и.д.
Несветещ буй, северен; на 1,9 мили и 55° от варненското пристанище. Цилиндричен буй, боядисан в горната част в черен цвят, а в долната – жълт. Топова фигура – два конуса с върховете нагоре. Огражда северния край на района.

РАЙОН № 013

Координати: 43°12,1' с.ш. и 27°57,57,5' и.д.
Несветещ буй, южен; на 1,8 мили и 63° от варненското пристанище. Цилиндричен буй, боядисан в горната част в жълт цвят, а в долната – черен. Топова фигура – два конуса с върховете надолу. Огражда южния край на района.

EVKSINOGRAD LIGHTHOUSE

Coordinates: 43°13'N and 27°59.3'E.
The lighthouse has been built on the mole's west waterside. A white cylindrical stone tower. Height of the equipment from its foundation: 15.9 m. Focal plane (white light till 1947): 18.5 m; visibility of light in clear weather time: 6 miles.
1903: „Anonymous joint-stock company for a Varna Port construction" contracts with the state to make a 60-meter mole on the port of Evksinograd. In 1907 the mole becomes 120 m. The completion of the Evksinograd mole is in 1910. After that, at its west end an automatic lighthouse has been mounted. Unceasing red light.
At present: functioning; automatic.

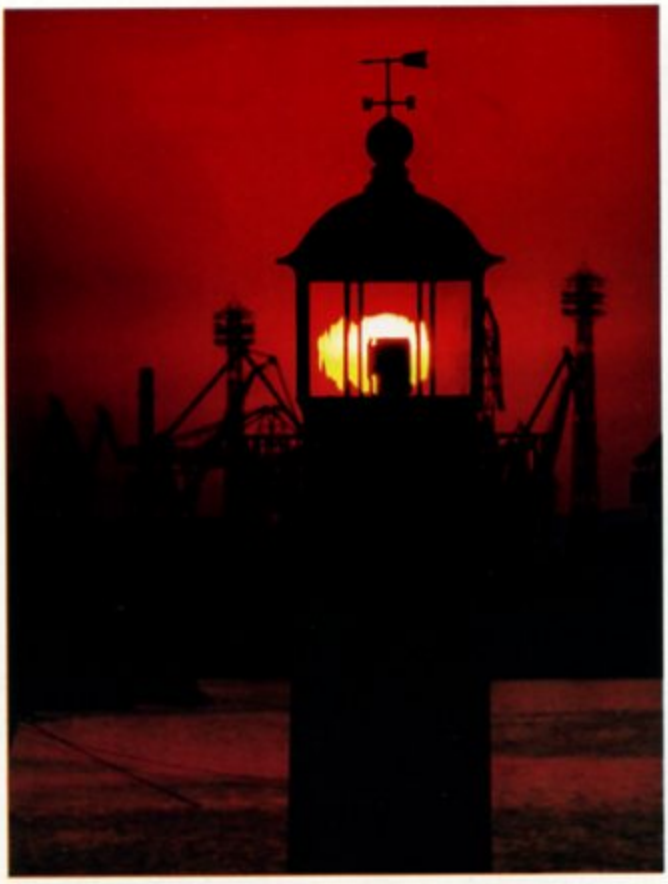

ПРИСТАНИЩЕ ВАРНА

(вълноломът)

Координати: 43°11,3' с.ш. и 27°55,4' и.д.

Фарът се намира в края на вълноломната стена (източния мол). Години на учредяване и модернизации: 1903, 1932. Бяла кръгла метална кула; височина на съоръжението от основата му – 8,6 м.

Интервал (3 сек): пробл. 1.0 – затъмн. 2.0.

1932: наутофон (10 сек):

звук 1,0 – млч. 1,0;

звук 1,0 – млч. 7,0.

Височина на светлината от средното морско равнище – 14,6 м. Видимост на светлината при ясно време – 10 мили.

В момента: действащ, автоматизиран. Наутофонът на фар Варна (Вълнолома) е демонтиран през ноември 2009 г

***

През 1903 г. вълноломната стена (започва от Варненския нос и навлиза на 1220 м в морето) е завършена. Главният вълнолом (източният мол) има отклонение, което заедно с южния мол оформя входа на пристанището. На 23.11.1903 г. Sautri & Harle доставя и монтира на източния мол, отклонението на източния мол и южния мол, пристанищните фарове: еднофитилни петролни лампи и оптични апарати от VI степен.

На 25.06.1932 г. фаровете са електрифицирани.

ПРИСТАНИЩЕ ВАРНА

(зелен – входен)

Координати: 43°11,5' с.ш. и 27°55,3' и.д.

Светещ навигационен знак; на челото на отклонението

от Източния мол. Запален през 1903 г.; модернизиран – 1932 г. Бяла кръгла метална кула. Височина на съоръжението от основата му – 6,4 м. Зелена постоянна светлина. Височина на светлината от средното морско равнище – 10,1 м; видимост на светлината при ясно време – 2 мили.

ПРИСТАНИЩЕ ВАРНА

(червен – входен)

Координати: 43°11,5' с.ш. и 27°55,1' и.д.

Светещ навигационен знак; на челото южния мол. Запален през 1903 г.; модернизиран – 1932 г. Бяла кръгла метална кула. Височина на съоръжението от основата му – 6,4 м. Червена постоянна светлина. Височина на светлината от средното морско равнище – 10,1 м; видимост на светлината при ясно време – 2 мили.

През 1906 г. вълноломната стена (започва от Варненския нос и навлиза на 1220 м в морето) е завършена. Главният вълнолом (източният мол) има отклонение, което заедно с южния мол оформя входа на пристанището.

PORT OF VARNA

(breakwater)

Coordinates: 43°11.3'N and 27°55.4'E.

The lighthouse of Varna Port is at the end of the pier wall (East mole). Year of establishment and modernizations: 1903 and 1932. A white cylindrical metal tower; height of the equipment from its foundation: 8.6 m.

On: 1.0 sec – off: 2.0 sec.

1932: nautofon (10 sec):

sound: 1.0 sec – mute: 1.0 sec;

sound: 1.0 sec – mute: 7.0 sec.

Focal plane: 14.6 m. Visibility of light in clear weather time: 10 miles.

At present: functioning; automatic.

PORT OF VARNA (green – entrance)

Coordinates: 43°11.5'N and 27°55.3'E.

Located at Varna Port – on the spur off the East mole. Lit 1903; modernized: 1932. A white cylindrical tower. Height of the equipment from its foundation: 6.4 m. Unceasing green light. Focal plane: 10.1 m; visibility of light in clear weather time: 2 miles.

PORT OF VARNA (red – entrance)

Coordinates: 43°11.5'N and 27°55.1'E.

Varna Port – at the end of the South mole. Lit 1903; modernized: 1932. A white cylindrical metal tower. Height of the equipment from its foundation: 6.4 m. Unceasing red light. Focal plane: 10.1 m; visibility of light in clear weather time: 2 miles.

Светещ навигационен знак на челото Южния мол. Запален през 1903 г.

КАНАЛ № 1

Координати: 43°10,9' с.ш. и 27°54,9' и.д.
Светещ навигационен знак (автоматизиран); на челото на мола в източния край на канала. Запален през 1983 г. Бяла кръгла метална кула с червена горна част и площадка. Червена изофазна светлина (4 сек): пробл. 2,0 – затъмн. 2,0. Видимост 4 мили.

Координати: 43°11,8' с.ш. и 27°52,4' и.д.
Светещ навигационен знак (автоматизиран); на челото на мола в западния край на канала. Запален през 1983 г. Бяла кръгла метална кула с червена горна част и площадка. Червена изофазна светлина (4 сек): пробл. 2,0 – затъмн. 2,0. Видимост 4 мили.

Светещи буйове – леви; от № 100 до № 128. Червен цилиндричен буй с топова фигура – червен цилиндър. Ограждат лявата страна на канал № 1. Червена проблясваща светлина (3 сек): пробл. 0,5 – затъмн. 2,5. Радиолокационен отражател, пасивен.

Светещи буйове – десни; от № 101 до № 127. Зелен коничен буй с топова фигура – жълт конус с върха нагоре. Ограждат дясната страна на канал № 1. Зелена проблясваща светлина (3 сек): пробл. 0,5 - затъмн. 2,5. Радиолокационен отражател, пасивен.

Светещи буйове за безопасни води; от № 9 до № 10. Сферичен буй с червени и бели вертикални ивици с топова фигура – червена сфера. Бяла светлина Мо (А) по азбуката на Морз. Обозначава фарватера.

Координати: 43°11,7' с.ш. и 27°50,3' и.д.
Светещ буй – южен; № 129. Зелен коничен буй. Зелена проблясваща светлина (3 сек): пробл. 0,5 – затъмн. 2,5 Ограждa дясната страна на фарватера.

Координати: 43°11,5' с.ш. и 27°47,8' и.д.
Светещ буй № 199 – основен фарватер наляво. Зелен коничен буй с червена хоризонтална ивица. Топовна фигура – зелен конус. Зелена проблясваща светлина (2+1) 9 сек. Поворотен буй към пристанище "Леспорт". Светещи навигационни знаци в началото на канал № 1 - демонтирани през ноември 2009 г.

КАНАЛ № 2

Светещи буйове – леви; от № 200 до № 244. Червен цилиндричен буй с топова фигура – червен цилиндър. Червена проблясваща светлина (3 сек):
пробл. 0,5 – затъмн. 2,5. Ограждат лявата страна на канал № 2. Радиолокационен отражател, пасивен.

Светещи буйове - десни; от № 199 до № 243. Зелен коничен буй с топова фигура – зелен конус с върха нагоре. Зелена проблясваща светлина (3 сек): пробл. 0,5 – затъмн. 2,5. Ограждат дясната страна на канал № 2. Радиолокационен отражател, пасивен.

Координати: 43°11,4' с.ш. и 27°46,3' и.д.
Светещ буй № 205 – основен фарватер наляво. Зелен коничен буй с червена хоризонтална ивица. Топова фигура – зелен конус. Зелена проблясваща светлина (2+1) 9 сек. Поворотен буй към пристанище ТЕЦ „Варна".

Светещ навигационен знак на челото на отклонението от източния мол.

Корица от албума на придворния фотограф Онорио Марколеско, посветен на строителството на пристанищата във Варна и Евксиноград. В лявата част на композицията е вграден фарът от пристана в царския дворец, в дясната е фарът на варненското пристанище. Албумът съдържа 50 фотографии и е дар на фотографа на Фердинанд I.

Мозайката на варненския фар Свети Николай Мирликийски Чудотворец (автор Пламен Монев) през 1995 г. заменя бюста на Георги Димитров (вдясно на снимката, скулптор Кирил Тодоров) престоял там 42 г., макар и изработен само от гипс. Който пък е заменил преди това бюста на Цар Фердинанд I (на стр. 43 горе). Барелефът на Н.Ц.В. (тогава все още княз) е изработен от бронз от италианския скулптор Арналдо Дзоки.

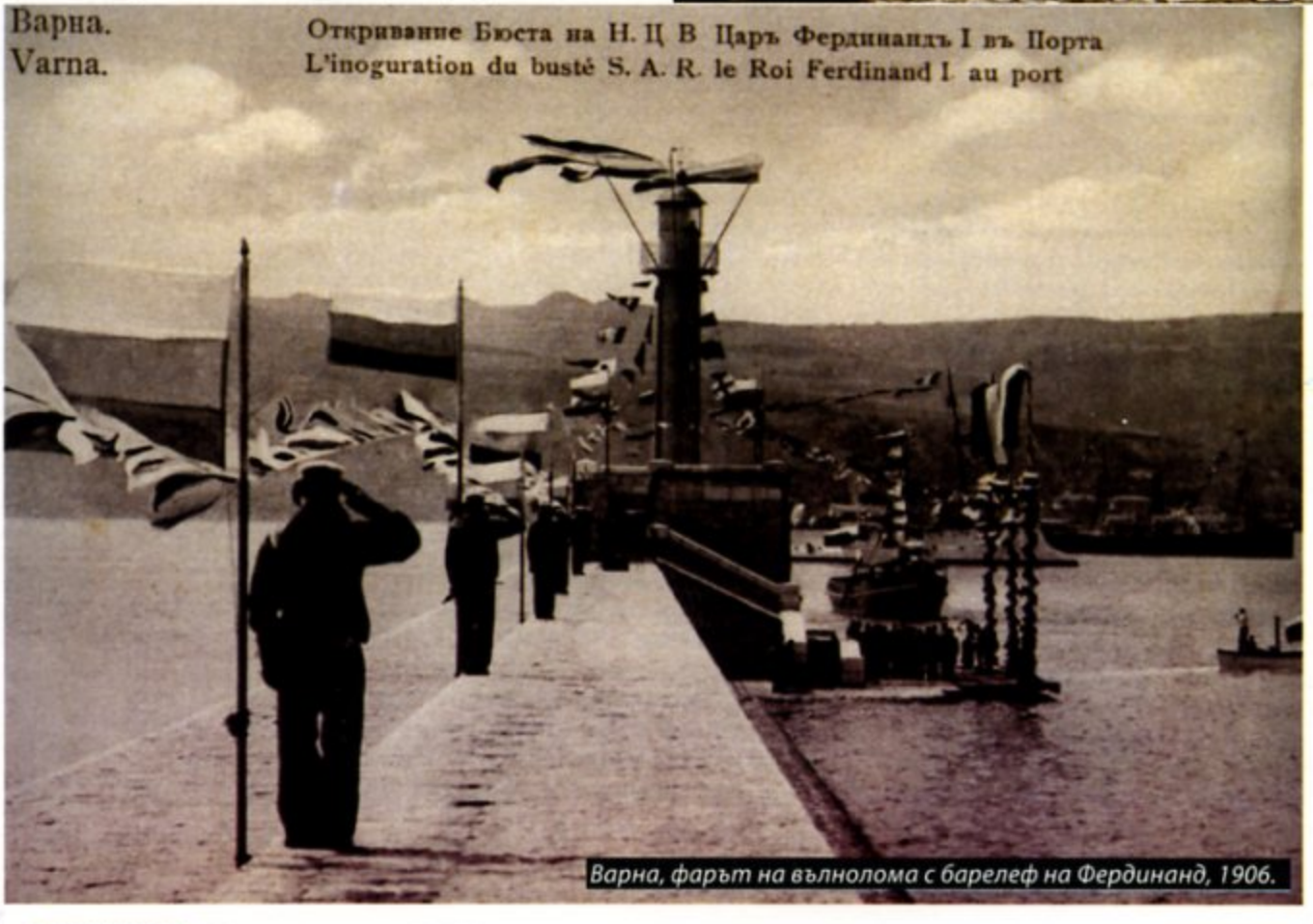

Варна, фарът на вълнолома с барелеф на Фердинанд, 1906.

Царят от фара на Варна събирал за спомен децата от цяла България, дошли да видят морето! Бронзовият портрет е висок 1,55 м, врязан медалионно до кръста; в генералска униформа, с много ордени, кръстове и корони. Фердинанд се взирал в хоризонта до 1945 г., после същото взиране очаквало и Георги Димитров...

Варна гледана от Каферлу тепе, 30.08.1854 г. Гравюра л-т А. Р. Мансъл, чертожник от кралския флот на Великобритания

Част от римски саркофаг с изображение на кораб, Одесос, II–III век.

Монета от Одесос от III век, на която се вижда градската крепост.

ФАР ГАЛАТА

Координати: 43°10,3' с.ш. и 27°56,8' и.д.
Намира се на нос Галата. Запален през 1863 г.; модернизации: 1913, 1932, 1938, 2001 г. Идеята за нов фар на нос Галата става реалност на 15.12.1913 г., когато светва пробно новият фар. Бяла групово проблясваща светлина (3) (15 сек): пробл. 0,3 – затъмн. 2,7; пробл. 0,3 – затъмн. 2,7; пробл. 0,3 – затъмн. 8,7.
1932: наутофон (30 сек):
звук 2,0 – млч. 1,0;
звук 4,0 – млч. 1,0;
звук 4,0 – млч. 18,0.
Бяла бетонна кула с бяла сграда в основата. Височина на съоръжението от основата му – 13,5 м. Височина на светлината от средното морско равнище – 62,5 м. Далечина на видимост на светлината при ясно време – 25 мили.

На 11.07.2001 г. се въвежда в експлоатация новият фаров комплекс Галата с височина на кулата 21 м, огънят е на 77 м над морското равнище. Видимостта на фара при ясно време е 22 мили. Характеристиката му остава същата: за период от 15 сек – 3 проблясъка от по 5 сек и пауза.
В момента: действащ и стопанисван, с наутофон и девиационен радиофар.

GALATA LIGHTHOUSE

Coordinates: 43°10.3'N and 27°56.8'E.
Located on Cape Galata (Nos Galata). Lit 1863; modernized: 1913, 1932, 1938 and 2001. The idea of a new lighthouse at the cape came true on 15 December 1913, when the new light emitted a try-out flash – white group flashing (3) (15 sec): on: 0.3 sec – off: 2.7 sec; on: 0.3 sec – off: 2.7 sec; on: 0.3 sec – off: 8.7 sec.
1932 – nautofon (30 sec):
sound: 2.0 sec – mute: 1.0 sec;
sound: 4.0 sec – mute: 1.0 sec;
sound: 4.0 sec – mute: 18.0 sec.
A white concrete tower with a white building at its foundation. Height of the equipment from its foundation: 13.5 m. Focal plane: 62.5 m. Field of vision of light in clear weather time: 25 miles.
15 June 2001: the new Galata Light Complex has been officially put into operation. The tower is 21-meter high; its fire is 77 meters above the sea level. The visibility of the lighthouse is 22 miles. Its characteristics remain the same: in intervals of 15 sec – three flashes within 5 sec and a pause.
At present: non-functioning, disused after the landfalls in the area and replaced by a new Lighthouse Complex (2001).

Фарът на нос Галата е запален през 1863 г. Идеята за нов фар на нос Галата става реалност на 15.12.1913 г., когато светва пробно новият фар.

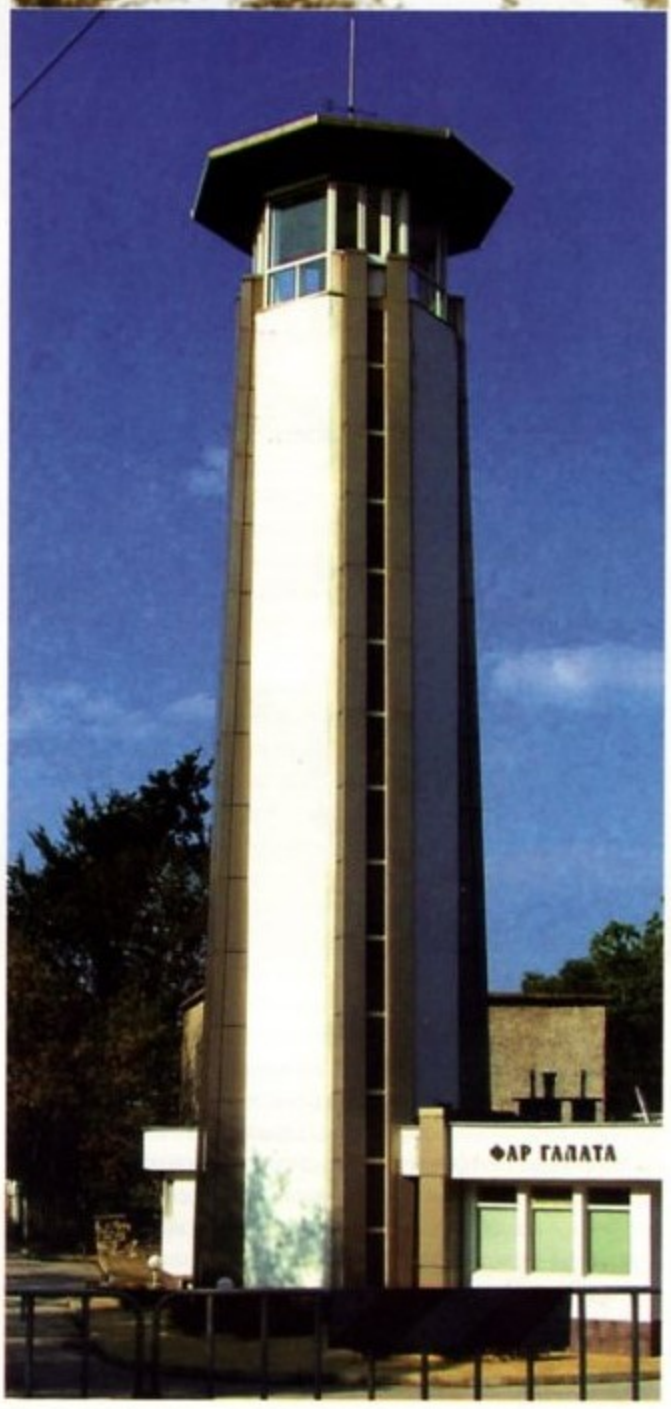

На 11.07.2001 г. се въвежда в експлоатация новият фаров комплекс Галата с височина на кулата 21 м, огънят е на 77 м над морското равнище.

ВАРНА ОТ ВЪРХА НА НЕВЕРНИКА

По думите на Милан Асадуров едно писмо до братя Шкорпил от началото на XX век съдържа данни, че фар на нос Галата е съществувал още в 1204 г. от Хиждра (или 1790 г. сл.Хр.). Въпросното писмо се намира във Териториален държавен архив. Докато то не бъде намерено, единствените достоверни данни за фар на нос Галата са от 1854 г. На карта № 2285/1854 г. на носа е изобразена постройка с кула в средата. Тя не отговоря като архитектура на фара, за който се знае, че е построен през 1863 г. На една литография отново от 1854 г. англичанинът Едмънд Уокър е изобразил Варненския залив гледан от птичи поглед от югоизток. На носа действително има изобразена фарова кула, около която има малка пристройка. По това време Кримската война е в разгара си и Варна е основна снабдителна база на съюзниците, които като цяло са развити морски държави. Всичката жива сила, въоръжение и продоволствие се доставят по море. По това време във Варна има английски хидрографи и картографи, които съставят карта на Варненския залив. Експедицията се намира на борда на кораба "Спит файър" (Плюещ огън) и се командва от комодор Спрат. В състава на експедицията е и л-т Артър Лукис Мансъл, чертожник от кралския флот, бъдещият контрадмирал, едно от светилата на английската хидрография и картография. В един момент, намерил свободно време, лейтенантът се качил на Франгенското плато и нарисувал "VARNA from Kafirlu tepeh"- „Варна от върха на кяфирина (неверника)". На този връх съответства отметка 302 и той получава това си наименование поради факта, че оттам през август 1828 г. руският император Николай I е наблюдавал руските войски, обсаждащи Варна. Върхът, на който сега се намират останките на паметника на Съветската армия, не е нито Турна тепе, нито Николаева могила. На този връх някога се е издигало малко укрепление, блокхаус, откъдето в 12 часа на обяд е гърмял топ, затова се е наричал Сахат тепе (Върхът-часовник).

На литографията на Мансъл в залива има застанали на котва двадесет кораба. Те не са по-малко и на тази на Уокър, който е изобразил и парни кораби, но все още със платна. При този усилен морски трафик едва ли е възможно районът на Варна да остане без навигационна светлина, та дори и временна. До фара на Галата има изобразена постройка с вид на казарма, пред която се вее знаме с полумесец - турско знаме. Това може и да няма отношение към фара, защото по това време на по-малко от 100 метра от началото на носа е имало батарея от три 7-инчови оръдия, които затваряли за вражески кораби котвената стоянка под нос Галата. Други две оръдия от същия калибър на западния бряг на този малък залив позволявали да се води кръстосан огън над акваторията. Там носът е широк около 50 метра и трите оръдия вероятно са стреляли и в южно направление. През 1999 г. по думите на Иван Николов от кв. „Галата" там е намерена пирамида от гюлета за 7-инчови оръдия.

Нищо не се знае за съдбата на фара след вой-

ната, но според Известие до мореплавателите № 33/27.07.1863 г. на Хидрографския офис на Кралския флот до края на септември във Варненския залив трябва да светнат две светлини. Едната от тези светлини е фарът на нос Галата, наречен южна точка на залива. Той е с фиксирана бяла светлина от V степен и се издига на 164 фута (50 метра) над морското ниво и се наблюдавал от 10 мили при добра видимост. Другата е портова светлина, постоянно светеща, червена, 49 фута (15 метра) над морето, поставена върху градските стени. Далечината ѝ на наблюдение е 4 мили. Светлината най-вероятно се е издигала на нос Варна, там, откъдето сега започва вълноломът. И двете светлини са запалени на 15.08.1863 г. Те са отбелязани в карта на Варненския залив № 2285/1863 г. Фарът на нос Галата е представлявал осмоъгълна бяла кула с височина 7,5 метра.

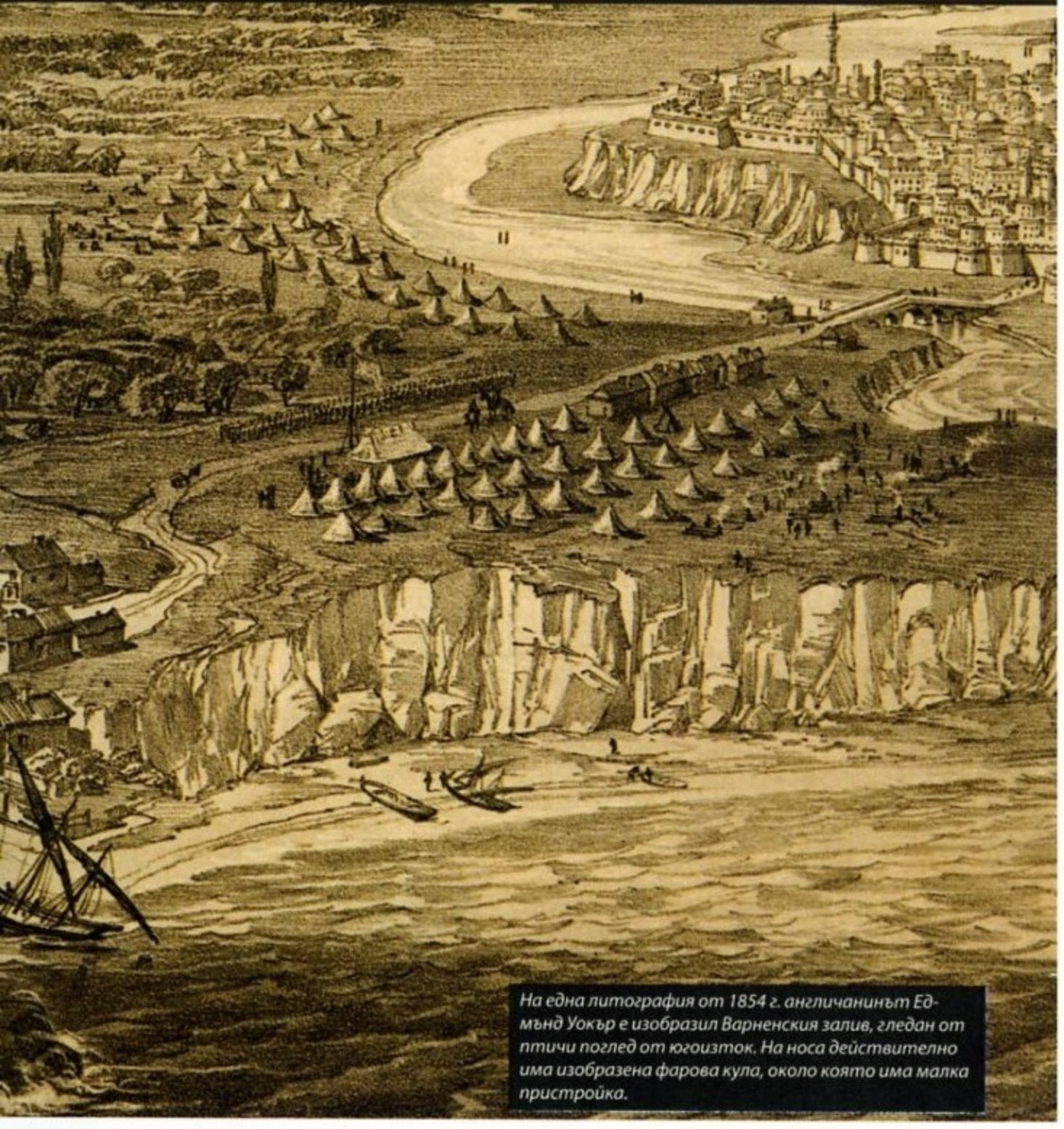

На една литография от 1854 г. англичанинът Едмънд Уокър е изобразил Варненския залив, гледан от птичи поглед от югоизток. На носа действително има изобразена фарова кула, около която има малка пристройка.

От сградата на фара останала само кулата, вградена в новия ресторант "Галатея", построен през 1968-1970 г. Последната следа от фара, строен през 1863 г., бе погълната от голямо свлачище на 26.02.1998 г. в 17,50 часа. Другата светлина по някои сведения се е издигала в частен имот, но има стари фотографии, на които се вижда вишка с фарова глава под нея. Това е панорамна снимка от строежа на пристанище Варна в края на XIX век, но интересното е, че има два варианта на снимката - със и без светлината. (*Тази със светлината се намира в кафенето на жп гара Варна, а тази без – в „Музея за история на Варна". Ярослав Гочев, известен краевед, в един от броевете на „Народно дело" специално пише за тази светлина на носа. Обработвана ли е снимката на компютър?!*)

През 1907 г. във II отчет на Варненското археологическо дружество се повдига въпросът за безопасността на корабоплаването не само в залива, но и пред носовете Шабла и Калиакра. Предлага се оптиката на фар Галата да се подмени с въртяща се от IV степен, за да не се слива с околните светлини и тъй като вече има изградени входни фарове, да се премахне червеният фенер, който въвеждал в заблуждение мореплавателите. Тогава се предлага и наутофон на нос Галата, трите фара да се свържат с телефон с пристанището за бързо оказване на помощ при нужда. За целта трябвало да се набави и спасителен кораб. За обмен на информация с кораби и параходи, нуждаещи се от помощ, в личния състав, обслужващ фаровете, да се назначат сигналисти.

Идеята за нов фар на нос Галата става реалност на 15 декември 1913 г., когато светва пробно новият фар.

Снимка Свилен Енев

Официалното му откриване става на 20 декември с.г. За бързото изграждане на новия фар вероятно оказва влияние и фактът, че България вече е воюваща държава. За оборудване на минно-артилерийски позиции при отбраната на залива е бил нужен светещ ориентир с голяма далечина на наблюдение. Изградена е изцяло нова фарова сграда с помещения за личния състав и кула, висока 13 метра. Оптиката е на френската фирма "Барбие Бенар и Турен", със сила на светене от IV степен. Диаметърът ѝ е 750 милиметра и е висока около 2 метра. Лагерува във вана с живак. Разходва 0,7 кг/ч двойно рафиниран петрол, а въртенето се осигурява от 120-килограмова тежест. Характеристиката е групово-пробляскваща с три проблясъка и пауза от 10 секунди или период от 15 секунди. Фарът има мазе, в което в случай на нужда да се крие личният състав. Стените са зидани от камък, дебели 70 сантиметра, а подът е от железобетон, дебел 30 сантиметра и армиран с железопътни релси. На юг има две прозорчета като амбразури за наблюдение. На 27 октомври (нов стил) 1915 г. руският линеен кораб "Императрица Мария" с главен калибър 320 мм стреля по една фалшива брегова батарея на нос Галата. Преки попадения няма, но от експлозиите са напукани 15 стъкла на оптиката и едно е счупено. През 1932 г. фарът е електрифициран и на 10.07.1932 г. заработва наутофон (звуков сигнализатор за мъгла) на германската фирма "Юлиус Пинч". Звуковият сигнал на наутофона е буквата *В* (Варна) от морзовата азбука. Периодът на излъчване с паузата е 30 секунди. Фар Галата се превръща във фаров комплекс Галата. През 1938 г. е електрифицирана самата оптика - поставена е 1000 W лампа.През 1958 г. е монтиран радиофар "Лоренц" с мощност 150 W, излъчващ буквата *Г* (Галата). Две години по-късно е монтиран девиационен радиофар "МРМ-61" - съветско производство. Той излъчва буквата *Д* от морзовата азбука. Старата френска оптика работи до 1987 г., когато е подменена със съветска с кръгово излъчване АСА-500. Преоборудвано е и фенерното отделение. Това става на 3.04.1987 г.

Две години след голямото свличане на земна маса (26.02.1998) се взема решение за построяване на нов фаров комплекс. Първата копка е направена на 27.06.2000 г., на 12 август оптиката е монтирана на кулата и светва пробно в 12,40 часа. Това се прави, за да има резервен вариант на фара, ако се активизира ново свлачище. След свличането нос Галата придобива стъпаловиден силует, такъв, какъвто има на една снимка от 1899 г. На 13.08.2000 г. кулата с оптиката официално са открити. На другата година фаровият комплекс е завършен и с Известие до мореплавателите № 7/15.06.2001 г. официално се въвежда в експлоатация фаров комплекс Галата. Кулата е висока 21 метра, огънят е на 77 метра над морското ниво. Видимостта на фара е 22 мили. Характеристиката му остава същата - за период от 15 секунди три проблясъка за 5 секунди и пауза.

Несветещ навигационен знак, поставен на възвишението при северния бряг на устието на река Камчия през 1932 г.

КРЪСТОВ БУЙ

Координати: 43°09' с.ш. и 28°04' и.д.
Намира се на 5,4 мили източно-югоизточно от нос Галата, поставен през 1972 г. Радиолокационен пасивен отражател. Далечина на видимост на светлината при ясно време – 2 мили. Ревун; зелена светлина (3 сек): пробл. 1.0 – затъмн. 2.0.

Координати: 43°02,4' с.ш. и 28°11,5' и.д.
Несветещ буй, специален. Цилиндричен, боядисан в жълто. Радиолокационен отражател, пасивен. Забранява се приближаването на буя на разстояние по-малко от 500 м.

КАМЧИЯ

Координати: 43°01' с.ш. и 27°53' и.д.
Несветещ навигационен знак, поставен на възвишението при северния бряг на устието на река Камчия през 1932 г. (модернизиран – 1958 г.). Желязна четиристранна ажурна конструкция. Половината – обкована с решетки, боядисани с черни и бели хоризонтални ивици, по три от всеки цвят. Бялата проблясваща светлина е с периодичност 8 сек (пробл. 2,0 – затъмн. 6,0 сек). Височина на съоръжението от основата му – 18,2 м. Височина на светлината от средното морско равнище – 48,1 м; видимост на светлината при ясно време – 12 мили.
На 20.01.1947 г. е монтирана оптика, работеща с петрол. На 1.04.1948 г. фарът спира да работи.
През 1952 г. на фара е монтирана ацетиленова фарова глава (шест години по-късно – заменена с електрическа М–300). Несветещ от септември 2000 г.

НОС СВЕТИ АТАНАС

Координати: 42°51,3' с.ш. и 27°54,2' и.д.
Фар на нос Св. Атанас; близо до Бяла и Обзор (преди Съединението тук минава границата между Княжество България и Източна Румелия). Запален на 25.07.1932 г.; модернизиран през 1958 г. Бяла кръгла каменна кула (сходни са старата кула в Несебър и кулата на Маслен нос). Височина на съоръжението от основата му – 5,2 м. Височина на светлината от средното морско равнище – 32,6 м; видимост на светлината при ясно време – 10 мили. Червена затъмняваща светлина (7 сек): пробл. 4,0 – затъмн. 3,0. Монтирана оптика на фирмата Julius Pintsch; в началото работи на маслен газ и ацетилен; през 1958 г. фаровото съоръжение е електрифицирано (оптика М–500).
В момента: действащ, в охраняема зона.

ЧЕРНИ НОС

Координати: 42°55,7' с.ш. и 27°54,2' и.д.
Несветещ навигационен знак на Черни нос, поставен през 1972 г. Метална ажурна конструкция с бели и черни хоризонтални ивици в горния край. Височина на съоръжението от основата му – 15,2 м. Височина на светлината от средното морско равнище – 114 м.

CROSS-SHAPED BUOY

Coordinates: 43°09'N and 28°04'E.
The buoy is 5.4 miles ESE far from Cape Galata; set in 1972. A radio-location passive deflector. Field of vision of light in clear weather time: 2 miles. Green light in intervals of 3 sec: on: 1.0 sec – off: 2.0 sec. Whistling.

KAMCHIYA

Coordinates: 43°01'N and 27°53'E.
A navigation mark established on the hilltop at the north side of the Kamchiya River mouth in 1932 (modernized: 1958). An iron tetrahedral lattice construction. Half of it is grated and painted: black&white striped horizontally – three stripes of each color. The white light flashing in intervals of 8 sec (on: 2 sec – off: 6 sec). Height of the equipment from its foundation: 18.2 m. Focal plane: 48.1 m; visibility of light in clear weather time: 12 miles.
20 January 1947: optics mounted, worked by petrol.
1 April 1948: the lighthouse stops functioning.
1952: an acetylene lighthouse head-stock has been mounted; six years later it has been replaced with an electrical one (M–300). Non-luminous.

CHERNI NOS

Coordinates: 42°55.7'N and 27°54.2'E.
A navigation mark on Cherni Nos set in 1972. An iron lattice construction, white&black-striped horizontally around its top. Height of the equipment from its foundation: 15.2 m. Focal plane: 114.0 m.

Фарът на нос Свети Атанас

SOLVAY SODI

СОЛВЕЙ СОДИ

ISO 9001:2008, ISO 14001:2004
и OHSAS 18001:2007
за „Солвей Соди" АД, „Девен" АД
и „Провадсол" АД.

Производство на калцинирана сода (тежка и лека), натриев бикарбонат, електрическа енергия, пара и разсол. Продажби на натриев карбонат и натриев бикарбонат, насипен или опакован, електрическа енергия, пара, разсол и деминерализирана вода.

СОЛВЕЙ СОДИ АД - 9160 ДЕВНЯ
тел. 0519/9 50 00; факс 0519/9 50 01

РАЙОН № 017

Координати: 42°53,9′ с.ш. и 27°03,4′ и.д.
Несветещ буй, специален; на 7,3 мили и 69° от нос Св. Атанас. Цилиндричен буй, боядисан в жълто. Топова фигура - жълт кръст. Радиолокационен отражател, пасивен.

БЕЛИ НОС

Координати: 42°53,1′ с.ш. и 27°53,7′ и.д.
Несветещ навигационен знак на Бели нос; 2,7 мили и 189° от Черни нос. Ажурна метална конструкция с два правоъгълни щита в горната част, боядисани на бели и черни хоризонтални ивици. Запален през 1987 г.

КОЧАН

Координати: 42°45,8′ с.ш. и 27°53,9′ и.д.
Несветещ навигационен знак на нос Кочан (Коцан); на 3,7 мили и 358° от нос Емине. Ажурна метална конструкция с два правоъгълни щита в горната част, боядисани на бели и черни хоризонтални ивици (1986). Демонтиран през май 2003 г.

***

През 1892 г. основателите на българската археология, братята Шкорпил, описвайки старините по Черноморското крайбрежие, споменават за малка късноантична крепост на нос Св. Атанас до днешния град Бяла (на 50 км южно от Варна). В 2009 г. ръководителят на варненския Археологически музей Валери Йотов след първоначален етап на проучване приема с много увереност, че крепостта е късноантична (ранновизантийска, V-VI в.) и е част от голямата военно-отбранителна система, изградена при византийските императори Анастасий (491-518) и Юстиниян I (527-565).

SVETI ATANAS CAPE LIGHTHOUSE

Coordinates: 42°51.3′N and 27°54.2′E.
Near the towns of Byala and Obzor (before the Union in 1885, the frontier between the Bulgarian Principality and Eastern Rumelia passes hereabout). Lit 25 July 1932; modernized: 1958. A white cylindrical stone tower (similar of the old tower in Nessebar and the one on Maslen Nos). Height of the equipment from its foundation: 5.2 m. Focal plane: 32.6 m; visibility of light in clear weather time: 10 miles. Red light. Interval: 6 sec (on: 3.0 sec – off: 3.0 sec). Optics of the Julius Pintsch Co. mounted; at the beginning it is worked by oil gas and acetylene; 1958: the lighthouse equipment is electrified (optics: M–500).
At present: functioning and managed.

Навигационна светлина на кея в Бяла.

Н.В. цар Борис III (крайният вдясно) с пазачите на фар Емине, 1921 г.

ИРАКЛИ-ЕМИНЕ ОТ БОГА СЪЗДАДЕНИ

Тракийския цар Рез е роден в село Емона. Поне според Омировата *Илиада*. Нос Емине е скален нос (почти 60-метрова отвесна скала) на Черноморското крайбрежие *(намира се на 79 км южно от Варна, 54 км северно от Бургас и 14 км южно от Обзор)*. Античният Аристеум или Палеокастро (Стара крепост) се намира в близост до носа, на мястото на днешния фар (останките й са открити при строежа на фара). Първите исторически сведения за Емона са от VII в. (според Александър Кузев съхранява античното име на Стара планина - Аемон). Пристанището на Емона е известно на мореплавателите още през VIII-XIV в., а нос Емине се среща на много карти от по-късния период до XVII в. Крепостта Емона е обект на нападения и нашествия през вековете (по някое време е завладяна дори и от граф Амедей Савойски). Последните хроники описват Емона като градче, а някъде и като село.

На югоизток е черквата „Св. Никола" - паметник на културата, разграбвана и изоставяна (част е от някогашен едноименен манастир, създаден около X в.). През 1805 г. разрушен от кърджалиите; впоследствие е възстановен.

Преди години черквата е реставрирана частично, но достъпът до нея е ограничен.

Този фар на нос Емине е открит на 15.12.1880 г. Иван Божков посочва тази дата, като се позовава на литературен източник от 1906 г. Според Милан Асадуров същата дата е посочена и в официалния Опис на фаровете по Българското черноморско крайбрежие от 1920 г. Милан Асадуров посочва и още един факт в подкрепа на тази дата. Фирмата Compagnie des Phares de l'Empire Ottomane, която построила фара, монтирала на него оптика Barbier & Fenestre. От 1935 г. тя се намира във Военноморския музей – Варна, и на фирмената табелка личи година на производството - 1880.

Нос Емине е защитена територия от категорията *природна забележителност* (обявен през 1976 г.). В землището на село Емона се намира от Бога създадената местност Иракли - последното убежище на застрашени растителни и животински видове. Както го описват днешните хронисти. А плажът Иракли (с дължина 3 км) примамва природолюбители.

Да не забравяме - нос Емине е крайната точка от международния туристически маршрут Е-3 (свързващ Атлантическия окен и Черно море). Българската част от машрута Е-3 е по-популярна като Ком-Емине.

НОС ЕМИНЕ

Координати 42°42,1' с.ш. и 27°54,1' и.д.
На 2 км от село Емона, на нос Емине (най-източната част на Стара планина). Запален през 1888 г.; модернизиран – 1932 и 1961 г. Според карта №2399 (с последна корекция от 1898 г.): 207 фута (64,1 м) над морето. Видимост на светлината при ясно време – 20 мили. Бяла кръгла кула с жилище в основата. Височина на съоръжението от основата му – 9,4 м. Бяла проблясваща светлина (6 сек): пробл. 1,5 – затъмн. 4,5. 1962: радиофар.
Позивни: ЕИ.

• • •

6 пъти 28 сек;
пауза 2 сек;
тире 25 сек.
Период – 55 сек.
Далечина на сигнала – 100 мили.
Работи на честота 291,5 кХц. Време на работа: 10 пъти на час през всеки 6 мин, започвайки от 0,5 мин.
В момента: действащ, с фаропазачи и радиофар.
Работи на честота 291,5 кХц (1029 m.).

ЕЛЕНИТЕ

Координати 42°42,3' с.ш. и 27°48,5' и.д.
Несветещ навигационен знак; на 4,2 мили и 273° от нос Емине. Ажурна метална конструкция с два правоъгълни щита в горната част, боядисани на бели и черни хоризонтални ивици (1984).

СВЕТИ ВЛАС

Координати 42°42,5' с.ш. и 27°46,5' и.д.
Несветещ навигационен знак; на 5,6 мили и 275° от нос Емине. Ажурна метална конструкция с два правоъгълни щита в горната част, боядисани на бели и черни хоризонтални ивици (1984).

NOS EMINE LIGHTHOUSE

Coordinates: 42°42.1'N and 27°54.1'E.
2 km far from the village of Emona Cape Emine rises (the most eastern part of the Balkan). Lit 1888; modernized: 1932. According to Map №2399 (last corrected: 1898): 207 feet (64.1 m) above the sea. Visibility of light in clear weather time: 20 miles. A white cylindrical tower with a residential attachment at its foundation. Height of the equipment from its foundation: 9.4 m. A white flashing light (6 sec) – on: 1.5 sec; off: 4.5 sec.
1962: a radio beacon.
Warnings: EI.

• • •

6 times 28 sec;
pause 2 sec;
dash 25 sec.
Period: 55 sec.
Signal distance: 100 miles.
Works on a frequency of 291.5 kHz. Intervals of work: 10 times per hour, 6 min on, starting at minute 0.5.
At present: functioning and managed; radio beacon.

Фарът на нос Емине, на 2 км от село Емона (най-източната част на Стара планина). Запален през 1888 г.

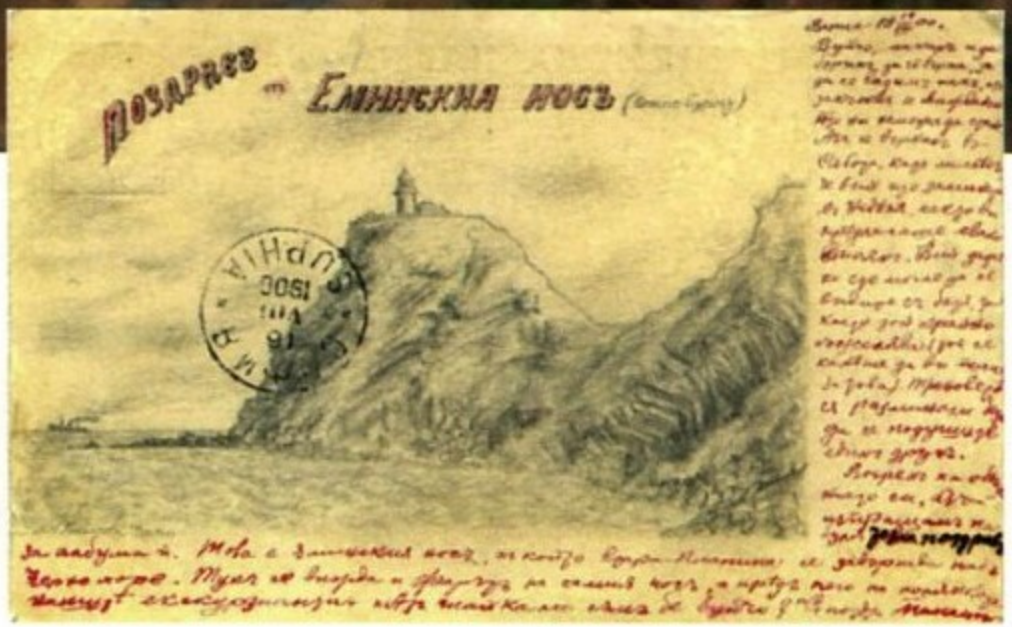

На югоизток е черквата "Св. Никола" (вляво) - паметник на културата, разграбвана и изоставяна (част е от някогашен едноименен манастир, създаден около X в.). Преди години черквата е реставрирана частично, но достъпът до нея е ограничен.

НЕСЕБЪР

Координати: 42°39,3' с.ш. и 27°43,8' и.д.
Светещ навигационен знак. Четиристранна ажурна желязна конструкция; намира се на края на вълнолома на пристанище Несебър. Запален през 1932 г.; променян и модернизиран през 1954 и 1957 г.; височина на съоръжението от основата му – 7,5 м. Височина на светлината от средното морско равнище – 8,3 м. Видимост на светлината при ясно време – 4 мили.
Според Милан Асадуров най-ранните сведения са от 25.07.1932 г., когато е запален фарът. Julius Pintsch издига бяла кула (4,8 м) в южната част на полуострова и поставя автоматична оптика с фокусно разстояние 100 мм, работеща на маслен газ.
Сектори на светене: червена – от 060° до 105° (посока: плитчините); зелена – от 105° до 060°.
След построяване на вълнолома каменната кула е изоставена. Изградена е ажурна метална конструкция (през 1978 г., след удължаване на вълнолома фарът е преместен в неговия край). Монтирана е електрическа оптика М–300.

РАВДА

Координати: 42°39,1' с.ш. и 27°41,4' и.д.
Несветещ навигационен знак; на 1,0 миля от нос Акротирия. Ажурна метална конструкция с оптика и два правоъгълни щита в горната част, боядисани на бели и черни хоризонтални ивици (1984). Демонтиран през май 2004 г.

NESSEBAR (NESEBAR, NESEBUR, NESSEBUR) NAVIGATION MARK

Coordinates: 42°30.3'N and 27°43.8'E.
A tetrahedral lattice iron construction; located at the end of the breakwater of Nessebar Port. Lit 1932; changed and modernized: 1954 and 1957; height of the equipment from its foundation: 7.5 m. Focal plane: 8.3 m. Visibility of light in clear weather time: 4 miles.
According to Milan Assadurov, the earliest data about this lighthouse appears on 25 July 1932, when it has been lit. Julius Pintsch Co. raised a white tower (4.8 m) at the south part of the peninsula and sets an automatic optics with a focal distance of 100 mm, worked by an oil gas.
Sectors of glow: red – 60° to 105° (direction: the mud-banks); green – 105° to 280°.
After the appearance of a breakwater, the stone tower has been forsaken. A lattice metal construction has been built (in 1978, after the protraction of the breakwater, the lighthouse has been moved at its end). Electrical optics M–300 mounted.

Несебър. След построяване на вълнолома, каменната кула е изоставена

Тази ажурна метална конструкция е издигната през 1978 г., след удължаване на вълнолма фарът е премес-тен в неговия край! Монтирана е електрическа оптика М-300.

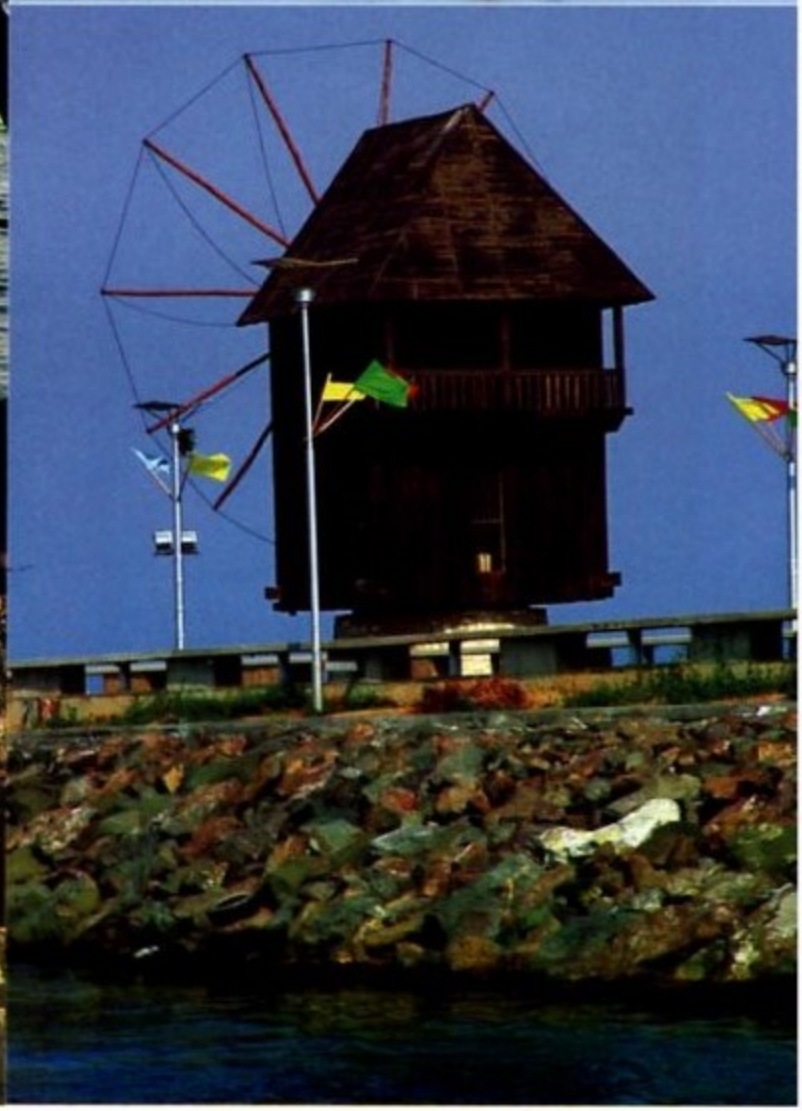

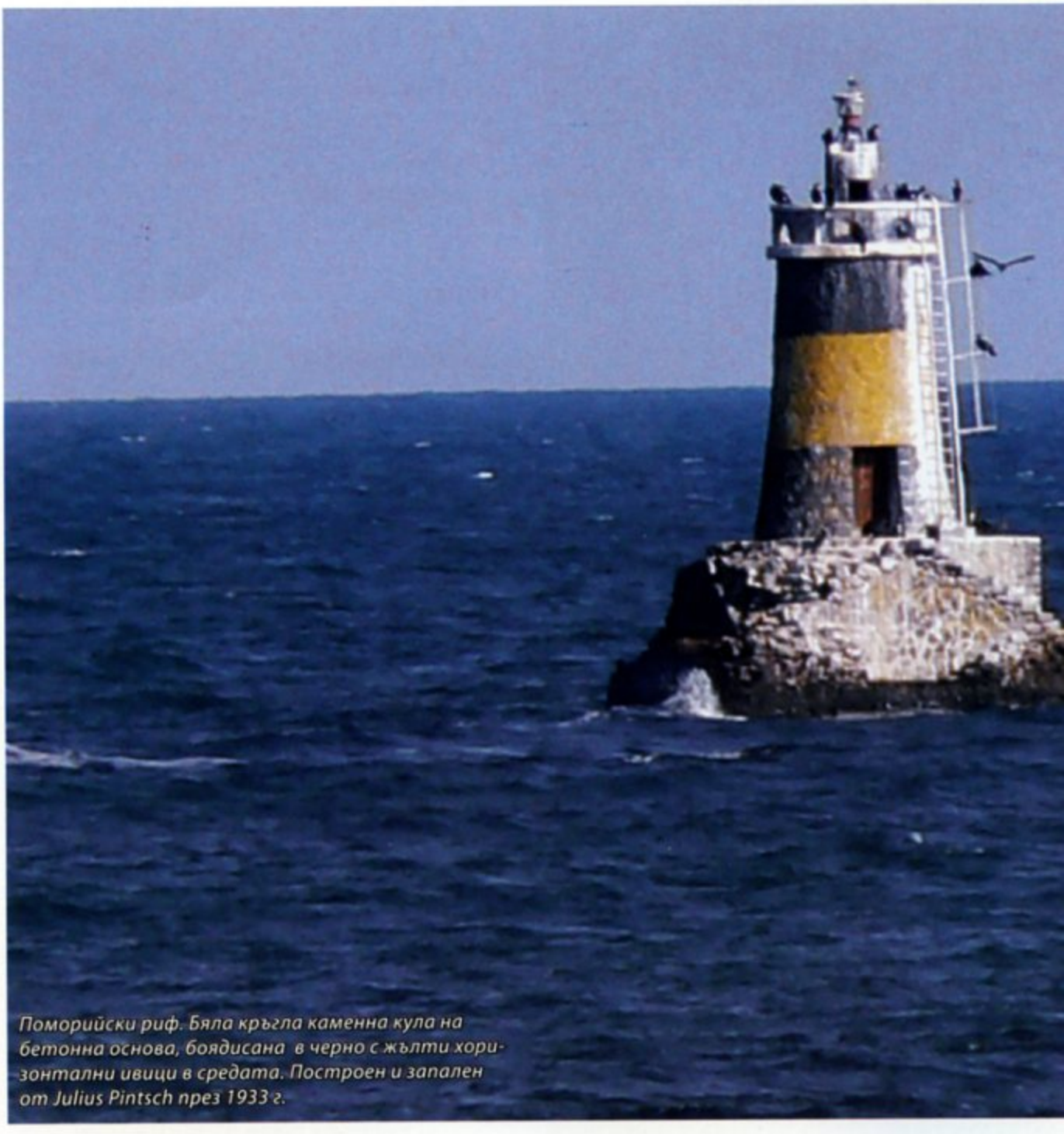

Поморийски риф. Бяла кръгла каменна кула на бетонна основа, боядисана в черно с жълти хоризонтални ивици в средата. Построен и запален от Julius Pintsch през 1933 г.

ПОМОРИЙСКИ РИФ

Координати: 42°33' с.ш. и 27°39,8' и.д.
Светещ навигационен знак (автоматизиран); на 5,5 каб. и 118° от Поморийския нос. Бяла кръгла каменна кула на бетонна основа, боядисана в черно с жълти хоризонтални ивици в средата. Построен и запален от Julius Pintsch през 1933 г.; модернизиран – 1946 г. Височина на съоръжението от основата му – 9,2 м. Височина на светлината от средното морско равнище при ясно време – 8,7 м; видимост на светлината при ясно време – 6 мили. Червена проблясваща светлина (3) 10 сек:
пробл. 0,5 – затъмн. 0,5;
пробл. 0,5 – затъмн. 0,5;
пробл. 0,5 – затъмн. 7,5.
Оптика Julius Pintsch, работеща на маслен газ. През 60-те години на минали век газовата оптика е заменена с електрическа. Днес не свети.

ПОМОРИЕ (пристан)

Координати: 42°33,1' с.ш. и 27°38,4' и.д.
Навигационна светлина; Метален стълб на челото на пристанищния мол в Поморие; запален през 1985 г. Височина на съоръжението от основата му – 4.8 м. Височина на светлината от средното морско равнище – 7,0 м; видимост на светлината при ясно време – 2 мили. Бяла изофазна светлина (4 сек) – пробл. 2,0 – затъмн. 2,0;

ЛАХНА

Координати: 42°33.1' с.ш. и 27°33.7' и.д.
Несветеща навигационна светлина на нос Лахна. Ажурна метална конструкция с оптика и два правоъгълни щита в горната част, боядисани на бели и черни хоризонтални ивици.

СТАВРО БАНКА (Кръстов буй)

Координати: 42°31' с.ш. и 27°39' и.д.
Светещ буй, източен; на 2,3 мили и 188° от нос Поморие. Запален през 1930 г. Черен цилиндричен буй с широка хоризонтална жълта ивица и с отличителна фигура – два черни конуса със събрани основи. Височина на съоръжението от основата му – 3,0 м. Височина на светлината от средното морско равнище – 3 м; видимост на светлината при ясно време – 3 мили. Цвят и характеристика на светлината: групово често проблясваща (3) 10 сек:
пробл. 0,5 – затъмн. 0,5;
пробл. 0,5 – затъмн. 0,5;
пробл. 0,5 – затъмн. 7,5. (2 мили)

Радиолокационен отражател, пасивен. Ревун.

***

От четирите фара на Поморие, за които открива свидетелства Милан Асадуров, днес са останали само два. Времето е изтрило следите на фара от времето преди императрица Ирина. Няма повече данни и за фара, споменат от Константин Иречек (1884 г.)

.

POMORIE (aut.)

Coordinates: 42°33'N and 27°39.8'E.
A white stone tower; 5.5 cable lengths southeast of Cape Pomorie. Julius Pintsch. Built and lit 1933; modernized: 1946. Height of the equipment from its foundation: 9.2 m. Focal plane: 8.7 m; visibility of light in clear weather time: 6 miles. Red flashing light (10 sec):
fl 0.5 – ec 0.5;
fl 0.5 – ec 0.5;
fl 0.5 – ec 7=5
Julius Pintsch optics, worked by oil gas. During the 60s of the 20th century the gas optics have been replaced with electrical. Today: non-luminous.

POMORIE PIER

An iron pole at the forehead of the Pomorie pier; lit 1955. Height of the equipment from its foundation: 3.0 m. Focal plane: 5.0 m; visibility of light in clear weather time: 3 miles.
Unceasing green light. Removed: in the 70s of the 20th century.

STAVRO SHALLOW

(cross-shaped buoy, aut.)

Coordinates: 42°31'N and 27°39'E.
Located 2 miles south of Cape Pomorie; lit 1930. A red buoy with a red superstructure and passive radio-location deflector painted two white horizontal stripes. In the middle of each side there was a white cross against red background. Height of the equipment from its foundation: 3.0 m. Focal plane: m; visibility of light in clear weather time: 3 miles. Color and characteristics of light emission:
Q (3) W 10s
fl 0.5 – ec 0.5;
fl 0.5 – ec 0.5;
fl 0.5 – ec 7.5
Whistling.

БУРГАСКИ РИФ

Координати: 42°28,8 с.ш. и 27°30,6 и.д.
Светещ буй, южен на 1,2 мили и 94° от бургаското пристанище. Цилиндричен буй, боядисан в горната част с жълт цвят, а в долната - с черен, и с топова фигура – два конуса с върховете надолу. Запален през 1977 г. Височина на светлината от средното морско равнище – 2,5 м; видимост на светлината при ясно време – 2 мили. Ревун. Огражда Бургаския риф от юг.

БУРГАС ФАР

Координати: 42°28,9 с.ш. и 27°29,1' и.д.
Бяла кръгла бетонна кула, червени хоризонтални ивици издигната на края на вълноломната стена (източния мол). Запален през 1899 г.; модернизиран: 1907, 1932, 1949 г. Височина на съоръжението от основата му – 10,4 м. Височина на светлината от средното морско равнище – 16,7 м; видимост на светлината при ясно време – 10 мили. Свети от 73° до 333°. Цвят и характеристика на светлината: бяла проблясваща (3 сек): пробл. 1.0 – затъмн. 2.0.
1907, 1949 г.: наутофони (30 сек):
звук 5,0 – млч. 3,0;
звук 1,5 – млч. 3,0;
звук 1,5 – млч. 3,0;
звук 1,5 – млч. 11,5.
В момента действащ с наутофон.

ПРИСТАНИЩЕ БУРГАС
(зелен – входен)

Координати: 42°29 с.ш. и 27°29 и.д.
Светещ навигационен знак. Бяла кръгла метална кула на края на отклонение към Източния мол. Запален през 1899 г., модернизиран – 1932 г. Височина на съоръжението от основата му – 10 м. Височина на светлината от средното морско равнище – 10,2 м; видимост на светлината при ясно време – 2 мили. Свети от 153° до 33°. Зелена изофазна светлина (4 сек): пробл. 2,0 – затъмн. 2,0. (2 мили)

ПРИСТАНИЩЕ БУРГАС
(червен – входен)

Координати: 42°29 с.ш. и 27°28,8 и.д.
Светещ навигационен знак. Бяла кръгла метална кула, издигната на края на Южния мол. Запален през 1899 г.; модернизиран – 1932 г. Височина на съоръжението от основата му – 10 м. Височина на светлината от средното морско равнище – 10,1 м; видимост на светлината при ясно време – 2 мили. Червена изофазна светлина (4 сек): пробл. 2,0 – затъмн. 2,0. (2 милии).

НЕФТЕНО ПРИСТАНИЩЕ "ДРУЖБА"

Координати: 42°27' с.ш. и 27°32' и.д.
Бетонна площадка, боядисана в бяло на края на вълнолома. Височина на светлината от средното морско равнище – 7,5 м; видимост на светлината при ясно време – 5 мили. Червена проблясваща светлина (20 сек): пробл. 4,0 – затъмн. 16.

***

Според Милан Асадуров през 1899 г. френската фирма Sautri & Harle доставя и монтира в пристанище Бургас три фара - петролни лампи със 187,5-милиметрови оптики. През 1932 г. и трите фара са електрифицирани. На следващата година е обявен и наутофонът, поставен на големия фар.

Бургас, т.нар. японски фар – модерно автоматично съоръжение, работещо със слънчеви батерии.

BUOY BACKING OFF THE BOURGAS (BURGAS) REEF (north)

Located: 95.5°, 12.4 cable lengths from the Bourgas lighthouse on the breakwater. A red cylindrical buoy with a lattice superstructure and passive radio-location deflector. Lit 1977. Focal plane: 2.5 m; visibility of light in clear weather time: 2 miles. Red flashing light (5 sec) – on: 0.5 sec, off: 4.5 sec. Whistling.

PORT OF BOURGAS
(breakwater)

Coordinates: 42°29N and 27°29E.
A white cylindrical metal tower raised at the end of the breakwater wall (East mole). Lit 1899; modernized: 1907, 1932 and 1949. Height of the equipment from its foundation: 10.4 m. Focal plane: 16.7 m; visibility of light in clear weather time: 10 miles. Lights the way from 73° to 333°. Color and characteristics of light: white flashing (3 sec) – on: 1.0 sec; off: 2.0 sec.
1907, 1949: nautofons (30 sec): sound: 5.0 – mute: 3.0;
sound: 1.5 – mute: 3.0;
sound: 1.5 – mute: 3.0;
sound: 1.5 – mute: 11.5.
At present: functioning; with a nautofon.

PORT OF BOURGAS
(green – entrance)

Coordinates: 42°29N and 27°29E.
A white cylindrical metal tower at the end of a spur off to the East mole. Lit 1899; modernized: 1932. Height of the equipment from its foundation: 10 m. Focal plane: 10.2 m; visibility of light in clear weather time: 2 miles. Lights the way from 153° to 33°. Green unceasing light.

PORT OF BOURGAS
(red – entrance)

Coordinates: 42°29N and 27°29E.
A white cylindrical metal tower risen at the end of the South mole. Lit 1899; modernized: 1932. Height of the equipment from its foundation: 10 m. Focal plane: 10.1 m; visibility of light in clear weather time: 2 miles. Red unceasing light.

"DROUZHBA" OIL TERMINAL

Coordinates: 42°27'N and 27°32'E.
A concrete ground painted white at the end of the breakwater. Focal plane: 7.5 m; visibility of light in clear weather time: 5 miles. Red flashing light (20 sec) – on: 4.0; off: 16.

Казват, че това е седмият фар в Бургас – каменна колона, с имитация на фенерно отделение, което бележи изхода (входа?) на пристанището. Може би паметник на фар? На тези уникални съоръжения, които тихомълком угасват пред очите ни! Кой знае!

КАНАЛ ПРИСТАНИЩЕ БУРГАС–ИЗТОК

Светещи буйове, леви; от № 2 до № 4. Червен цилиндричен буй с топова фигура – червен цилиндър. Червена проблясваща светлина (3 сек): пробл. 0,5 – затъмн. 2,5. Ограждат лявата страна на канала. Радиолокационен отражател, пасивен.

Светещи буйове, десни; от № 1 до № 3. Зелен коничен буй с топова фигура – зелен конус с върха нагоре. Зелена проблясваща светлина (3 сек): пробл. 0,5 – затъмн. 2,5. Ограждa дясната страна на канала. Радиолокационен отражател, пасивен.

КАНАЛ ПРИСТАНИЩЕ БУРГАС–ИЗТОК

Светещи буйове, леви; от № 6 до № 20. Червен цилиндричен буй с топова фигура – червен цилиндър. Червена проблясваща светлина (3 сек): пробл. 0.5 – затъмн. 2,5. Ограждат лявата страна на канала. Радиолокационен отражател, пасивен.

Светещи буйове, десни; от № 5 до № 19. Зелен коничен буй с топова фигура – зелен конус с върха нагоре. Зелена проблясваща светлина (3 сек): пробл. 0.5 – затъмн. 2,5. Ограждa дясната страна на канала. Радиолокационен отражател, пасивен.

ПРИСТАНИЩЕ БУРГАСКА КОРАБОСТРОИТЕЛНИЦА

Координати 42°27,6′ с. ш. И 27° 27,4′ и.д.
Светещ навигационен знак, входен (автоматизиран); на Северния мол. Метална тръба с площадка в горния край, боядисана на бели и зелени ивици (1982). Зелена проблясваща светлина (6 сек): пробл. 2.0 – затъмн. 4.0 (3 мили). Несветещ, януари 2000 г.

Координати 42°27.6′ с. ш. и 27° 27.3′ и.д.
Светещ навигационен знак, входен (автоматизиран); на южния мол. Метална тръба, боядисана на червени и бели хоризонтални ивици (1982). Червена проблясваща светлина (6 сек): пробл. 2,0 – затъмн. 4,0. (3 мили). Несветещ, януари 2000 г.

КАНАЛ ЗА ПРИСТАНИЩЕ БУРГАСКА КОРАБОСТРОИТЕЛНИЦА

Светещи буйове, леви; от № 2 до № 12. Червен цилиндричен буй с топова фигура – червен цилиндър. Червена проблясваща светлина (3 сек): пробл. 0,5 – затъмн. 2.5. Ограждат лявата страна на канала. Радиолокационен отражател, пасивен.
Светещи буйове, десни; от № 1 до № 9. Зелен коничен буй с топова фигура – зелен конус с върха нагоре. Зелена проблясваща светлина (3 сек): пробл. 0,5 – затъмн. 2,5. Ограждат дясната страна на канала. Радиолокационен отражател, пасивен.

ПРИСТАНИЩЕ "РОСЕНЕЦ"

Координати 42°27,3' с. ш. и 27° 32' и.д.
Навигационна светлина на челото на мола (автоматизиран). Бяла бетонна площадка 1968). Червена проблясваща светлна (20 сек): пробл. 4,0 – затъмн. 16,0 (3 мили).

КАНАЛ ЗА ПРИСТАНИЩЕ "РОСЕНЕЦ"

Светещи буйове, леви; от № 2 до № 6. Червен цилиндричен буй с топова фигура – червен цилиндър. Червена проблясваща светлина (3 сек): прообл. 0,5 – затъмн. 2,5.

Светещи буйове, десни; от № 1 до № 7. Зелен коничен буй с топова фигура – зелен конус с върха нагоре. Зелена проблясваща светлина (3 сек): пробл. 0.5 – затъмн. 2.5. Ограждат дясната страна на канала. Радиолокационен отражател, пасивен.

ЯХТКЛУБ "ЧУКАЛЯТА"

Координати 42°27,4' с. ш. и 27° 32,4' и.д.
Навигационна светлина на челото на мола. Ажурна метална конструкция (1990). Червена постоянна светлина. Затъмнен през януари 2000 г.

ФАР НА ОСТРОВ СВ. АНАСТАСИЯ

Координати: 42°28,1' с.ш. и 27°33,3' и.д.
Бяла кръгла железобетонна кула, изградена на 3,5 мили източно от Бургас на остров Св. Анастасия. Височина на съоръжението от основата му – 12,3 м. Височина на светлината от средното морско равнище – 21,7 м. Светлина: бяла, проблясваща (8 сек) с червен сектор (4 сек) в посока към опасния скалист район Биволите. Фарът е запален на 13.06.1914 г. През 1932 г. е електрифициран и модернизиран. Електрозахранване от брега. Бяла и червено проблясваща светлина (8 сек): пробл. 2,0 – затъмн. 6,0. (4–6 мили).
Сектори на светене: бяла – от 132° до 92°; червена – от 92° до 132°.
В момента: действащ, с фаропазачи.

...

На 13.06.1914 г. е пусната в действие новопостроената фарова кула (същата на вид като тези на нос Галата и о. Св. Иван). В известието, в което се обявява за навигационните светлини във Варненския залив, са вписани и две бели фиксирани вертикални светлини на о. Св. Анастасия. Те се издигат на 131 фута (40 метра) над морското ниво и се виждат от 6 мили. Няма данни за силата на светенето, но тези светлини вероятно са били "огньове", а не същински фарове. Новите светлини са нанесени на карта на Бургаският залив № 2399/1863 г. По стари сведения навигационна светлина на о. Св. Анастасия има още в 1614 г. "Силна светлина"е отбелязана и на картите от 1828 г. Фарова кула на острова по едно сведение от Иван Божков е изградена през 1888 г. Светлината е фиксирана, бяла, а силата на светене отново е от VII степен. През 1912 г. на остров Св. Анастасия е монтирана оптиката от фара на о. Св. Иван.

Координати: 42°28,1' с.ш. и 27°33,1' и.д.
Светещ, специален буй; на 1.0 каб. и 259° от о. Света Анастасия. Жълт цилиндричен буй с топова фигура – жълт кръст (1982). Жълта проблясваща светлина (5 сек): пробл. 0,5 – затъмн. 4,5 (2 мили). Обозначава мястото на подводен кабел и водопровод. Радиолокационен отражател, пасивен.

Координати: 42°28,8' с.ш. и 27°42,5' и.д.
Светещ буй в част IX от СРД (система за разделно движение); на 3,6 мили и 70° от нос Атия. Жълт цилиндричен буй с топова фигура – жълт кръст. Жълта проблясваща светлина (5 сек): пробл. 0,5 – затъмн. 4,5 (2 мили). Радиолокационен отражател, пасивен.

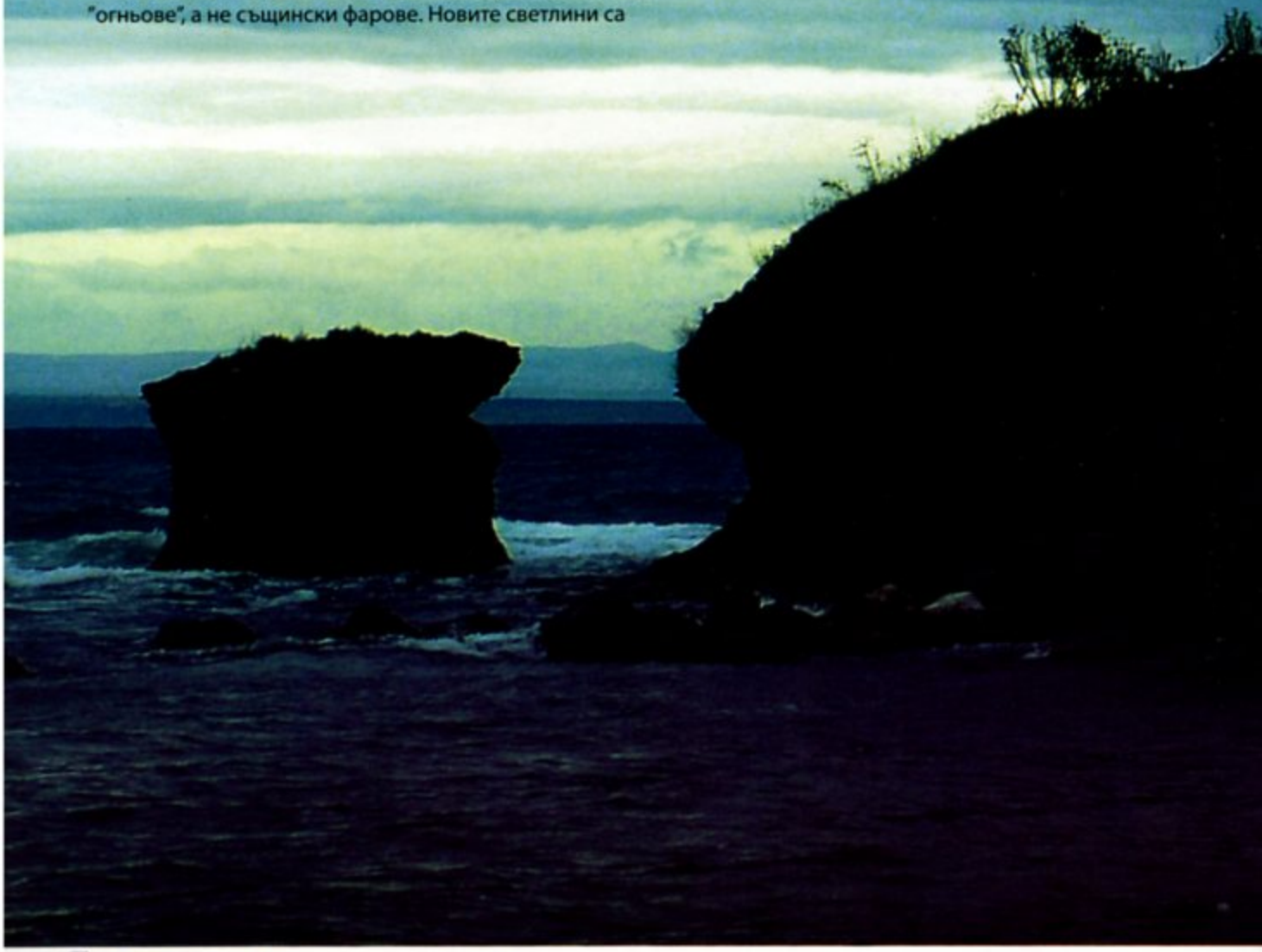

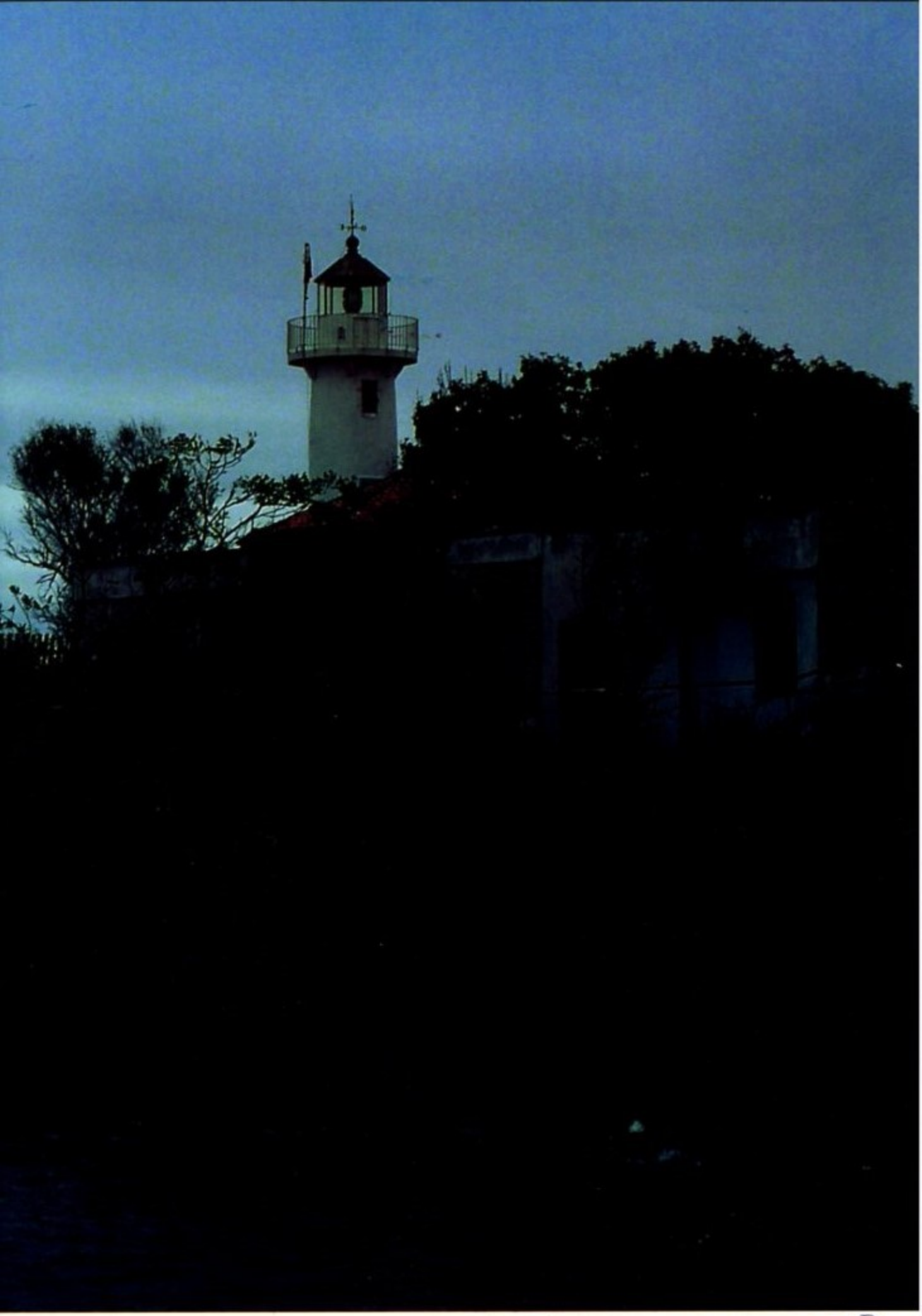

ЗАЛИВ АТИЯ

Координати: 42°27.2' с.ш. и 27°34.6' и.д.
Светеща навигационна светлина. Входен, на челото на северния мол. Червен железобетонен стълб (1981). Червена проблясваща светлина (2 сек): пробл. 1,0 – затъмн. 1,0 (3 мили).

Координати: 42°27' с.ш. и 27°34.6' и.д.
Светещ буй, десен. Зелен цилиндричен буй с топова фигура. Зелена проблясваща светлна (2 сек): пробл. 1,0 – затъмн. 1,0 (2 мили).

БУДЖАКА

Координати: 42°27' с.ш. и 27°34,6' и.д.
Несветещ навигационен знак на връх Буджака. Ажурна метална конструкция с два правоъгълна щита в горната част, боядисани в бяло с черна хоризонтална ивица в средата.

SVETA ANASTASSIYA (SAINT ANASTASIA) ISLAND LIGHTHOUSE

Coordinates: 42°28.1' N and 27°33.3' E.
A white cylindrical ferro-concrete tower erected 3.5 miles east of Bourgas, on Sveta Anastassiya Island. Height of the equipment from its foundation: 12.3 m. Focal plane: 21.7 m. Light: white, flashing (8 sec) with red sector (4 sec) directed to the dangerous craggy area Bivolite (the Buffalos). Lit 13 June 1914. In 1932 it is electrified and modernized. Shore power supply. At present: functioning and managed.
Sectors of glow: white – from 132° to 92°; red – from 92° to 132°.

ПРИСТАНИЩЕ СОЗОПОЛ

Координати: 42°25,3' с.ш. и 27°41.2' и.д.
Светещ навигационен знак (автоматизиран). Входен, на края на северния мол. Червена изофазна светлина (4 сек): пробл. 2,0 – затъмн. 2,0 (1 миля). Загасен ноември 2006 г.

PORT OF SOZOPOL

Coordinates: 42°25.3' N and 27°41.2' E.
Entrance. Light heacon (automatic). Iso R 4s. Fi 2.0 – es 2.0. 1M. Non - luminous 2006

ПРИСТАНИЩЕ СОЗОПОЛ

Координати: 42°25,2' с.ш. и 27°41,3' и.д.
Светещ навигационен знак (автоматизиран). Входен, на южния мол. Зелена изофазна светлина (4 сек): пробл. 2,0 – затъмн. 2,0 (1 миля). Загасен през ноември 2006 г.

PORT OF SOZOPOL
(green – entrance)

Coordinates: 42°25.2' N and 27°41.3' E.
Entrance. Light heacon (automatic). Iso G 4s. Fi 2.0 – es 2.0. 1M. Non - luminous 2006

БЪЛГАРСКИТЕ ОСТРОВИ В ЧЕРНО МОРЕ

Фотография Валентин Георг

Пред българския бряг на Черно море има пет малки острова. Общото между тях е, че са разположени близо до южния бряг. Той е изграден от вулканогенно-седиментни скали с горнокредна (сенонска) възраст. Главната причина за тяхното образуване е селективната (избирателна) абразия на морето върху тези скали, които имат различна устойчивост (резистентност) по отношение на абразионния процес. Поради тази причина и петте острова са изградени от различни, но твърди вулкански скали. Други острови в акваторията на Черно море са Джарългач и Змеиний. И двата са в териториалните води на Украйна. Остров Джарългач се намира във вътрешната част на Каркинитския залив. Той е нисък пясъчен остров, образуван от акумулативната дейност на морето. Остров Змеиний (Фидониси) е разположен на около 37 км източно от делтата на р. Дунав. Има площ около 1,5 кв. км, със заравнена повърхност и стръмни скалисти брегове.

Остров СВ. АНАСТАСИЯ (Болшевик от 1945 до 1991 г.). Намира се в южната част на Бургаския залив на около 1,8 км североизточно от н. Чукаля и на 2,8 км западно от н. Атия. Наречен на съществувалия до 1924 г. манастир "Св. Анастасия", след което е превърнат в затвор. Заема площ 0,022 кв. км. Висок 12 м, скалист, със стръмен абразионен (клифов) бряг, изграден от вулкански скали. Безводен с оскъдна растителност. Достъпен от югозапад. Има голям модерен фар. През май 1925 г. 43-ма политзатворници избягват от затвора на острова през Турция за бившия Съветски съюз. През периода 1941–1945 г. е превърнат в концлагер.

Остров СВ. ИВАН (Мегалонизи). Най-големият български остров в Черно море с площ около 0,66 кв. км(660 дка). Намира се на 910 метра от най-северната точка на полуостров Столец, в Созопол. Висок 33 m, скалист със стръмен абразионен (клифов), изграден от вулкански скали бряг, безводен, с оскъдна тревиста растителност. През VII век пр.Хр. на острова е построено тракийско светилище. Пак по това време на южния му бряг е издигнат друг голям храмов комплекс (с 13,2 метра статуя на бог Аполон).

В края на V и началото на VI в. сл.Хр. върху руините на храма на Аполон е изграден християнският храм „Св. Богородица Елеуса", около който най-вероятно е бил изграден голям манастирски комплекс. През втората половина на X век манастирът се превръща в един от най-големите книжовни центрове по нашите земи. През 1263 г. византийският пълководец Михаил Глава Тарханиот обновява манастира и построява нов храм - „Св. Йоан Предтеча". След венчавката на българския цар Тодор Светослав за византийската принцеса Теодора Палеологина манастирът получава царски статут и минава под опеката на българските царе и византийските василевси.

При падането на Созопол под османска власт през 1453 г. манастирската обител е разрушена до основи, но през 1471 г. е възстановена от монах Гервасий.

В началото на XVI в. о. Свети Иван се превръща в убежище за казашки пирати, които върлуват в Черно море и през 1629 г. турските власти разрушават манастира, за да прекратят казашките набези.

Древните гърци са го наричали Мегалонизи, което означава "голям остров". След проведените през 1985 г. частични археологически разкопки са разкрити останките от двата стари християнски храма, библиотека, царска резиденция, един античен фар, пещи за железодобив, руско военно гробище.

СВ. КИРИЛ - третият остров край Созопол. Известен и като о. *Св. Кирик* (или *Св. Кирик и Юлита*) е разположен

Остров Св. Кирил – третият остров край Созопол. Известен е още като остров Св. Кирик (или Св. Кирик и Юлита). Архивна снимка

на 250 м северозападно от Созопол. Голям е около 80 декара. Свързан с континента посредством вълнолом (1925). През 1925 г. е изградено рибарско училище, а във втората половина на XX век е превърнат в българска морска военна база. По силата на Ньойския договор България няма право на военноморско училище и затова кадрите от Варна се местят в Созопол, за да бъдат обучавани за "рибари". През 1965 г. островът е обявен за паметник на културата и е включен в границите на резервата Созопол.

Остров СВ. ПЕТЪР. Сред най-малките от петте острова в българските териториални води на Черно море с площ едва 15 декара. Надморската му височина е до 9 м. Намира се близо до остров Св. Иван и полуостров Столец (стария Созопол). Известен е и като *Островът на птиците*. От техните изпражнения е придобил типичния си бял цвят на скалите.

Защитена територия. Навярно отделен от о. Св. Иван след природен катаклизъм. Няма го и в историческите извори до IX в. Място за гмуркане. Водите около двата острова съхраняват уникален подводен феномен, известен като „каменната гора". На дълбочина около 18-20 метра се разкриват стотици каменни колони с диаметър от 4-5 метра. Проучванията на различни специалисти показват, че това са дървета, расли преди 70 млн. г., които в един момент са били залети от морето.

Остров СВ. ТОМА (известен повече като Змийския остров, гр. Фидониси). Той е най-малкият български остров с площ 12 дка. Разположен е в залива Аркутино на около 2 км северозападно от устието на р. Ропотамо на разстояние 200 м от брега. Висок 13 м, скалист, с клифов бряг, изграден от вулкански скали, безводен. Обрасъл е с редки храсти и ксерофитна растителност, резерват на кактуси. Богата и разнообразна фауна – чайки, диви патици и други водоплаващи птици, водни змии и др. Островът е единственото място в България, където се развиват и плодоносят на открито кактуси от род Опунция, пренесени през 1932 г. от известния български зоолог акад. Иван Буреш. През 1962 г. островът е обявен за резерват в границите на народния парк "Ропотамо" (от май 1992 г. резерват "Ропотамо"). Името Змийски остров идва от множеството сиви змии (Natrix tesselata), които се срещат по крайбрежните скали.

ОСТРОВ СВ. ИВАН

Фотография Валентин Георгиев

Най-големият от петте острова в българските териториални води на Черно море с площ от 0,66 кв. км. Намира се на 910 м от най-северната точка на п-ов Столец (стария Созопол). Най-високата му точка се издига на 33 м над морското равнище.

На Св. Иван е построен сонарен фар, който подава звукови сигнали и - заедно с фара на нос Емине - показва пътя на плавателните съдове към Бургаския залив.

През VII в. пр.Хр. на острова е построено тракийско светилище. През IV в. пр.Хр. на южния му бряг е издигнат голям храмов комплекс, чието средище е високата 13,2 м бронзова статуя на бог Аполон Лечител, дело на скулптора Каламис.

В края на V - началото на VI в. на Св. Иван е изграден храмът „Св. Богородица", който вероятно е бил свързан със значителен манастирски комплекс. След дълго прекъсване манастирът е възстановен през втората половина на X век и се превръща в активен книжовен център. Обновен е сериозно през 1263 г., когато Михаил Глава Тарханиот построява нов съборен храм - „Св. Иван Предтеча". Още тогава манастирът е обявен за царски, а в 1363 г. император Йоан V Палеолог издава златопечатна грамота, с която се потвърждават поземлените владения на манастира. След венчаването през 1308 г. на българския цар Тодор Светослав за Теодора Палеологина на острова манастирът получава статут на царски. Разрушен е до основи през 1453 г. и е възстановен през 1467-1471 г. от монаха Гервасий. Турците го сравняват със земята през юли 1629 г., след нашествие на казашки пирати, за да не може да им послужи като убежище. Монасите се преместват в манастир на о. Халки. Манастирът на остров Св. Иван от началото до края е ставропигиален на Цариградската патриаршия и тук са погребани след изгнание двама бивши нейни патриарси. След 1985 г. са проведени частични археологически разкопки, които разкриват останките от двата християнски храма, библиотеката, царската резиденция и други.

В югозападния край на острова през Руско-турската война от 1828-1829 г. е изграден руски лазарет.

Островите Св. Иван и Св. Петър са обиталища на над 70 вида птици. Там гнезди най-голямата в България колония на сребристи чайки. През 1993 г. Св. Иван е обявен за защитена територия с цел опазване на естествените местообитания на редки и застрашени видове птици, включени в Червената книга на България. На о. Свети Иван се намира и единствената в страната популация на интродуцирания през 1934 г. вид заек подземник (Oryctolagus cuniculus).

SVETI IVAN (SAINT JOHN) ISLAND LIGHTHOUSE

Coordinates: 42°26.3' N and 27°41.5' E.
Located on the hilltop of the island. A white cylindrical ferro-concrete tower with residential houses at its foundation. Lit 1888; modernized: 1914 and 1957. On the Map №2399 (last corrected: 1898) one can see that on Sveti Ivan Island there has been a permanently glowing lighthouse, 131 feet (40 m) high above the sea level, with visibility of 16 miles. A mile far from Sozopol. A French company turns on the lighthouse in 1883. Focal plane: 43.6 m. Visibility of light in clear weather time: 18 miles. Light: white, flashing in a group (2) (10 sec) – on: 0.5; off: 2.0; on: 0.5; off: 7.0. 1932: a nautofon available (30 sec):
sound: 3.0 sec – mute: 2.0 sec;
sound: 3.0 sec – mute: 2.0 sec;
sound: 3.0 sec – mute: 2.0 sec;
sound: 3.0 sec – mute: 12.0 sec.
1972: new optics from former Czechoslovakia has been mounted to the lighthouse vending machine.
At present: functioning and managed; with a nautofon.

Маслен нос, гледан от н. Коракя. Фотография Евгени Динев

КОРАКЯ

Координати 42°20,1' с.ш. и 27°47,1' и.д.
Не светещ навигационен знак; на 1,7 мили и 347° от Маслен нос. Метална ажурна конструкция с бели и черни хоризонтални полоси в горния край. Запален през 1969 г. на нос Коракя. Височина на съоръжението от основата му – 15,5 м. Височина на светлината от средното морско ниво – 36,5 м. Загасен.

СВЕТА АГАЛИНА

Координати 42°22,7' с.ш. и 27°42,6' и.д.
Несветещ навигационен знак; на 7 каб. и 269° от нос Св. Агалина. Запален през 1969 г. Метална ажурна конструкция с бели и черни хоризонтални полоси в горния край. Височина на съоръжението от основата му - 14,6 м.. Височина на светлината от средното морско ниво – 102,7 м. Загасен.

КОРАБ "РОДИНА"

Координати: 42°24' с.ш. и 27°47' и.д.
Несветещ навигационен знак на потъналия кораб "Родина". Източно от нос Колокита и южно от Созопол. Бележи опасно място с останки на кораба „Родина", потънал през 1941 г. Сферичен буй, боядисан в червено, с бели вертикални ивици.

ФАР НА МАСЛЕН НОС

Координати: 42°18,5' с.ш. и 27°47,7' и.д.
Бяла каменна кула, издигната на Маслен нос. Запален през 1930 г.; модернизиран – 1932 г. Височина на съоръжението от основата му – 7,5 м. Височина на светлината от средното морско равнище – 37,5 м; видимост на светлината при ясно време – 17 мили. Бяла групово проблясваща светлина (3) (17.2 сек):
пробл. 0,4 – затъмн. 4,0;
пробл. 0,4 – затъмн. 4,0;
пробл. 0,4 – затъмн. 8,0 (17 мили).
През 1937 г. до фара е издигната четириъгълна каменна постройка (висока 3 м), върху която е поставена бронзова камбана (вместо наутофон): 2 удара на всеки 9 сек.
1961 г.: радиофар.
Позивни: МН.

_ _ _·

6 пъти	28 сек;
пауза	2 сек;
тире	25 сек.

Период – 55 сек.
1968 г.: оптиката е електрифицирана с М–300.
В момента: действащ, с фаропазачи, с камбана и радиофар.

KORAKYA

Coordinates: 42°20.1'N and 27°47.1'E.
An iron lattice construction, white&black-striped at its upper end. Lit 1969 on Cape Korakya. Height of the equipment from its foundation: 15.5 m. Focal plane: 36.5 m. Put out.

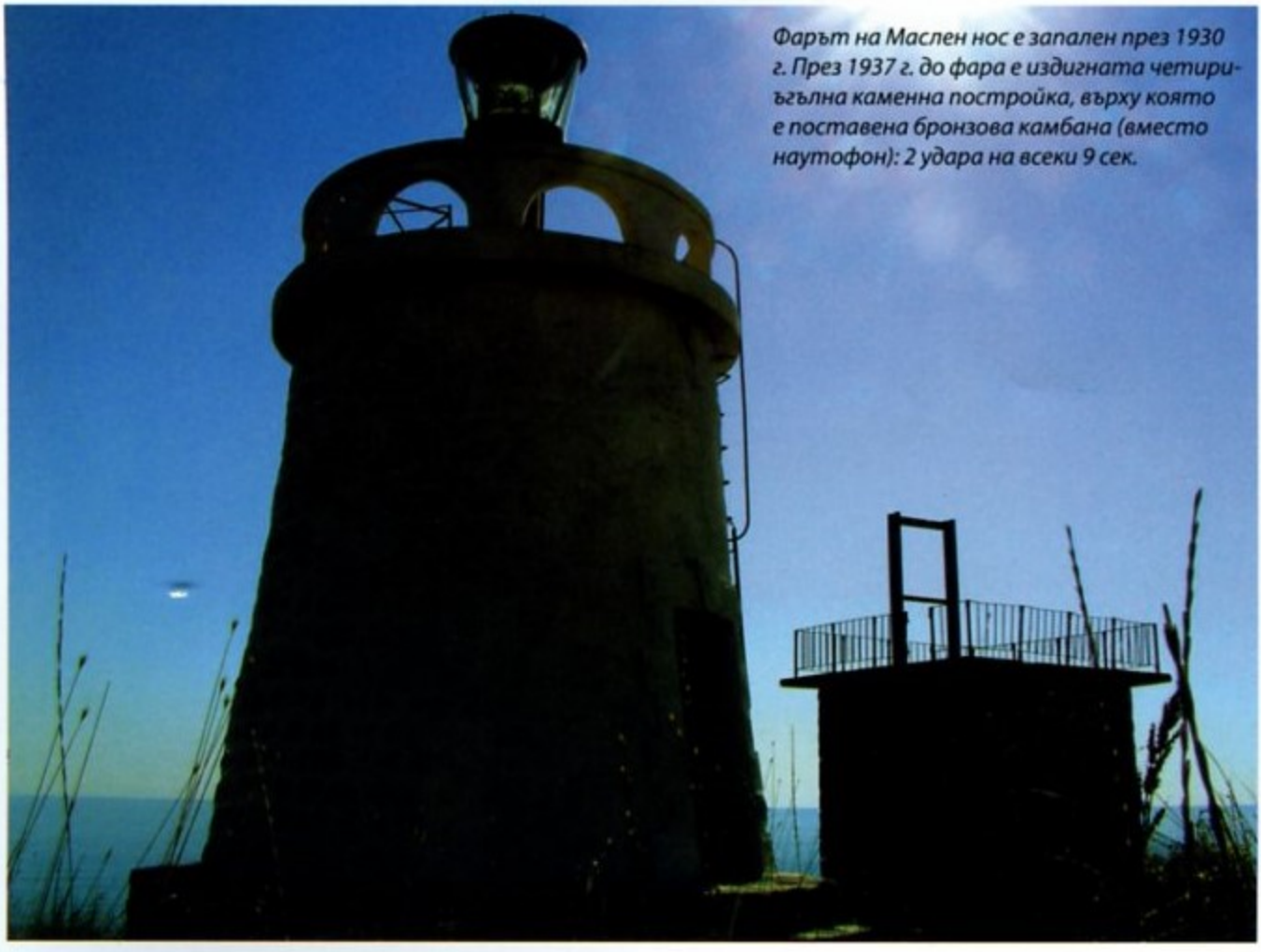

Фарът на Маслен нос е запален през 1930 г. През 1937 г. до фара е издигната четиригълна каменна постройка, върху която е поставена бронзова камбана (вместо наутофон): 2 удара на всеки 9 сек.

SVETA AGALINA

Coordinates: 42°22.7'N and 27°42.6'E.
7 cable lengths west of Cape Sveta Agalina. Lit 1969. An iron lattice construction, white&black-striped at its upper end. Height of the equipment from its foundation: 14.6 m. Focal plane: 102.7 m. Put out.

WRECK BUOY

Coordinates: 42°24'N and 27°47'E.
East of Cape Kolokita and south of Sozopol. It marked a dangerous place with wrecks of ship "Rodina", sunk in 1941. A spherical buoy, painted red, white-striped vertically. Put out.

MASLEN NOS (CAPE ZEITIN) LIGHTHOUSE

Coordinates: 42°18'N and 27°48'E.
A white stone tower risen on Maslen Nos. Lit 1930; modernized: 1932. Height of the equipment from its foundation: 7.5 m. Focal plane: 37.5 m; visibility of light in clear weather time: 17 miles. White light, flashing in a group (3) (17.2 sec):
on: 0.4 sec – off: 4.0 sec;
on: 0.4 sec – off: 4.0 sec;
on: 0.4 sec – off: 8.0 sec.
In 1937 by the lighthouse a tetrahedral stone building has been erected (3 m high), on which a bronze bell has been mounted (instead of a nautofon): 2 strokes per 9 sec.
1961: radio beacon.
Warnings: MN.

_ _ _ .

6 times	28 sec;
pause	2 sec;
dash	25 sec.
Period:	55 sec.

1968: the optics electrified with M–300.
At present: functioning and managed; with a bell and radio beacon.

Маслен нос, от птичи поглед.

ПРИМОРСКО

Координати: 42°15,8′ с.ш. и 27°45,6′ и.д.
Светещ навигационен знак (автоматизиран); на челото на мола в южния край на вълнолома на нос Кюприя. Бяла кръгла кула; височина на съоръжението от основата му – 7,6 м. Височина на светлината от средното морско равнище – 8,1 м; видимост на светлината при ясно време – 6 мили. От 13.04.1945 г. излъчва бяла проблясваща светлина (4 сек): пробл. 2.0 – затъмн. 2.0. През 1958 г. съоръжението е електрифицирано; издигната е новата електрическа оптика. Променена е характеристиката на светлината – бяла проблясваща, с периодичност 5 сек: пробл. 2,0 – затъмн. 3,0 (6 мили).

КИТЕН

Координати: 42°14′ с.ш. и 27°47′ и.д.
Светещ навигационен знак. На челото на мола. Бял кръгъл метален стълб. Бяла проблясваща светлина (4,5 сек): пробл. 2,0 – затъмн. 2,5 (2 мили).

СЕЛО ЛОЗЕНЕЦ

Координати: 42°12,3′ с.ш. и 27°48,8′ и.д.
Несветещ навигационен знак, южно от с. Лозен. Ажурна метална конструкция с два правоъгълни щита в горната част, боядисани на бели и черни хоризонтални ивици.

PRIMORSKO LIGHTHOUSE

Coordinates: 42°15.8′N and 27°45.6′E.
Located at the south end of Cape Kyupriya (Kiupria) breakwater. A white cylindrical tower; height of the equipment from its foundation: 7.6 m. Focal plane: 8.1 m; visibility of light in clear weather time: 6 miles. Since 13 April 1945 emits white flashing light (4 sec) – on: 2.0; off: 2.0. 1958: the equipment electrified; new electrical optics risen. Change of the light characteristics: white, flashing in intervals of 5 sec (on: 2 – off: 3).
At present: functioning; automatic.

Белият фар на Царево е издигнат на вълноломната стена. Запален през 1936, а през 1953 г. е електрифициран.

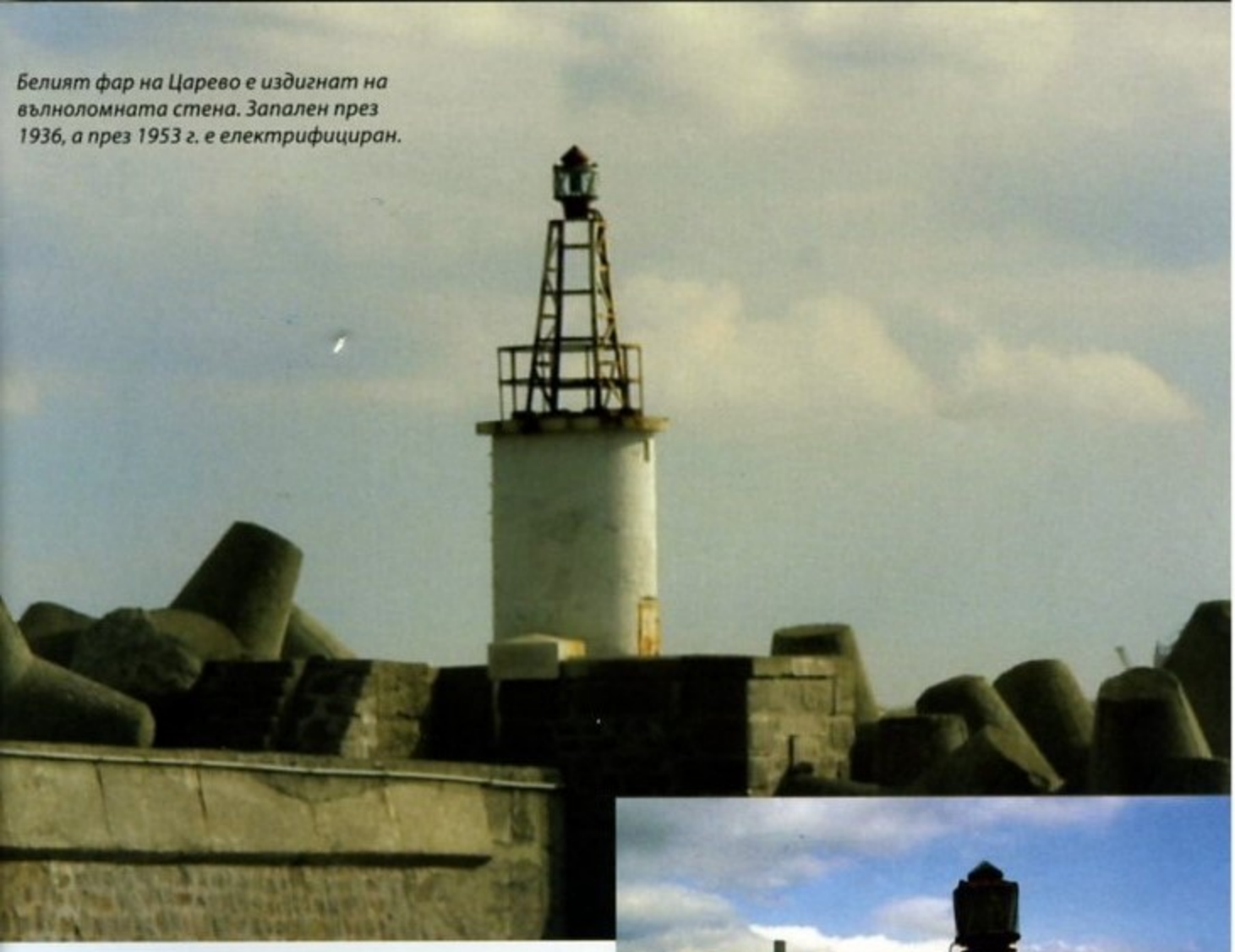

Навигационна светлина на покрива на ведомствената сграда на „Софстрой" (41 м височина)

ЦАРЕВО, НОС КАКОСИ

Координати: 42°10,7' с.ш. и 27°51,1' и.д.
Навигационна светлина върху покрива на бялото здание на нос Какоси. Това е стар, западнал блок, строен през 70-те години – ведомствен почивен дом на „Софстрой". Напълно автоматизираният фенер е запален през 1982 г. и свети от 41 м надморска височина с бяла, проблясваща светлина с периодичност 7 сек.: пробл. 3,0 – затъмн. 4,0

ЦАРЕВО

Координати: 42°10,2' с.ш. и 27°51,7' и.д.
Светещ навигационен знак на челото на източния мол. Бяла цилиндрична каменна кула, издигната на вълноломната стена при изграждането на пристанището в Царево. Запален през 1936 г.; модернизиран – 1953 г. Излъчва бяла мигаща светлина с периодичност 7 сек: пробл. 5,0 – затъмн. 2,0, с видимост на светлината при ясно време 6 мили. Височина на съоръжението от основата му – 9,3 м. Височина на светлината от средното морско равнище – 11,7 м. През 1953 г. белият фар на Царево е електрифициран, а характеристиката на светлината е променена. В наши дни се излъчва бяла затъмняваща се светлина с периодичност 4 сек: пробл. 2,0 – затъмн. 2,0. Несветещ от юли 2003 г

ЦАРЕВО
(червен)

Координати: 42°10' с.ш. и 27°52.2' и.д.
Светещ навигационен знак на скалата Яху; на 2.5 каб. и 69° от нос Кастро. Фарът има характеристиката на другия местен фар, само че светлината му е червена. Кръгла железобетонна кула с желязна ажурна надстройка (1929, 1955). Височина на съоръжението от основата му – 9,8 м. Височина на светлината от средното морско равнище – 12,2 м. Видимост на светлината при ясно време – 4 мили. Червена проблясваща светлина (7 сек): пробл. 2,0 – затъмн. 5,0 (2 мили).

Царево. Светещ навигационен знак (червена проблясваща светлина) на скалата Яху; на 2,5 каб. и 690 от нос Кастро

ВАРВАРА

Координати: 42°07,5' с.ш. и 27°54,3' и.д.
Несветещ навигационен знак. Ажурна метална конструкция с два правоъгълни щита в горната част, боядисани на бели и черни хоризонтални ивици.

TSAREVO (EX-MICHURIN) LIGHTHOUSE
(white)

Coordinates: 42°10'N and 27°52'E.
A white cylindrical stone tower erected on the breakwater wall during the Tsarevo Port construction. Lit 1936; modernized: 1953. Emits white twinkling light every 7 seconds (on: 5 – off: 2), visible at a distance of 6 miles in clear weather time. Height of the equipment from its foundation: 9.3 m. Focal plane: 11.7 m. In 1953 the white lighthouse of Tsarevo is electrified, and the characteristics of light – changed. Nowadays, white dimming light in intervals of 4 sec is emitted (on: 2 – off: 2).
At present: functioning; automatic.
***
In Tsarevo there is an optical device on the roof of a building, too. This is an old, broken up block of flats, built in the 70s of the 20th century as a rest home of the Sofstroy Enterprise. Fully automatic lantern glows from 42 m above sea-level height with white, flashing light in intervals of 7 sec. The equipment is set in the 80s and is of only local navigation significance.

Царево, Малкият параклис

TSAREVO (EX-MICHURIN) LIGHTHOUSE
(red)

Coordinates: 42°10'N and 27°52'E.
Located on the east end of a rock, 2.5 cable lengths east of Cape Castro. It has the same characteristics as the lighthouse mentioned above, but its light is red. A cylindrical ferro-concrete tower with an iron lattice superstructure. Height of the equipment from its foundation: 9.8 m. Focal plane: 12.2 m. Visibility of light in clear weather time: 4 miles. Red flashing light (7 sec) – on: 2.0; off: 5.0.

АХТОПОЛ

Координати: 42°06' с.ш. и 27°57' и.д.
Светещ навигационен знак, последният по Българското Черноморие. Изграден в северната част на залива при самия вход, върху скала, отделена от брега и недостъпна при вълнение. Бяла кръгла кула с желязна решетъчна надстройка. Височина на съоръжението от основата му – 11,3 м; височина на светлината от средното морско равнище – 14,8 м. Видимост на светлината при ясно време – 5 мили. Фаровият автомат, работещ на маслен газ, влиза в експлоатация на 25.07.1932 г. След четири години се налага да се увеличи височината на огъня от 12 на 14,8 м, понеже зимно време, когато вълните обливат оптиката, тя замръзва и светлината не се вижда. Електрифицирането на фара било изключително трудно. Първоначално имало опити кабелът да се прекара по стълбовете на вълнолома от нос Ахтопол, а днес той преминава почти изцяло по дъното на залива. Върху старата оптика е поставена нова, която все така излъчва бяла затъмняваща се светлина с периодичност 4 сек: пробл. 2,0 – затъмн. 2,0; видимостта ѝ е 5 мили.
В момента: действащ, автоматизиран.

АХТО

Координати: 42°05' с.ш. и 27°57.6' и.д.
Несветещ навигационен знак на нос Ахто (1990). Ажурна метална конструкция с два правоъгълни щита в горната част, боядисан на бели и черни хоризонтални ивици.

СИНЕМОРЕЦ

Координати: 42°03,6' с.ш. и 27°59,4' и.д.
Несветещ навигационен знак на нос Синеморец (1982). Ажурна метална конструкция с два правоъгълни щита в горната част, боядисан на бели и черни хоризонтални ивици.

СИЛИСТАР

Координати: 42°01,6' с.ш. и 27°00,9' и.д.
Несветещ навигационен знак на нос Силистар (1981). Ажурна метална конструкция с два правоъгълни щита в горната част, боядисани в бяло с черна хоризонтална ивица в средата.

AHTOPOL LIGHTHOUSE

Coordinates: 42°06'N and 27°57'E.
The last lighthouse along the Bulgarian Black Sea coast. Built in the north part of the harbor on a rock isolated and unapproachable during land-swell. A white cylindrical tower with an iron lattice superstructure. Height of the equipment from its foundation: 11.3 m; focal plane 14.8 m. Visibility of light in clear weather time: 5 miles. The lighthouse vending machine worked by oil gas and is in operation since 25 July 1932. Four years later it became necessary to increase the fire height from 12 to 14.8 m, because in winter time, when the waves poured over the optics, it froze and the light could not be seen. The electrification of the lighthouse was extremely difficult. At first, there were attempts to carry the cable across the Cape Ahtopol breakwater poles, but now nearly all of it is laid across the harbor's bed. On top the old optics a new device has been set, which continues to emit white dimming light in intervals of 4 sec (on: 2 – off: 2), visible within 5 miles.
At present: functioning; automatic.

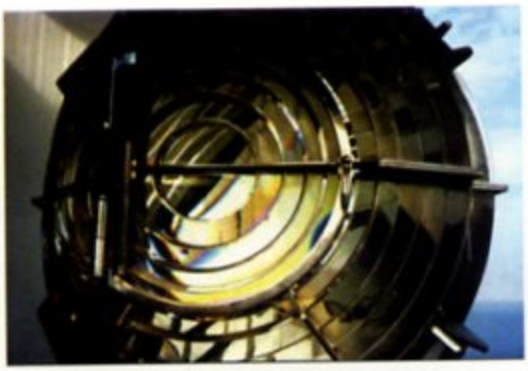

ПОЛЗВАНА ЛИТЕРАТУРА

1. Агбунов, М. Загадки Понта Эвксинского
2. Анохин, В. А. Монетное дело Херсонеса
3. Анохин, В. А. Монетное дело Боспора.
4.Бешевлиев, В. Прабългарски епигарафски паметници.С., 1981.
5.Божков, Л. Где се е намирало древното пристанище Кария? Списание на българското инженерно-архитектурно дружество. София, 1925, бр. 8
6. Василев, В. Цонко Генов, Димо Кисьов. Каварна
7. Данов, Хр. Христоматия по история на стария свят
8. Кадеев, В. И., С. Б. Сорочан. Экономические связи античних городов северного причерноморя. Харьков, 1989.
9. Кацаров, Дечев. Извори за старата история и география на Тракия и Македония. С., 1949
10. Лоция Черного моря. Министерство обороны Союза ССР. 1987
11. Малый атлас мира, Главное управление геодезии и картографии при совете министров СССР, Москва, 1981
12. Марков, Ил.Маякът – животът на корабоплаването. В. "Дружба", бр. 15/565, 5.08.1981
13. Ников, П. Едно неизвестно пътуване по българския черноморски бряг - Годишник на Софийския университет, кн. XXVIII, 1932-1933 .
14. Страбон, География, Москва, "Ольма-прес" 2004
15. Старогръцко-български речник. С., 1943.
16. Тончева, Г. Най-старият черноморски фар. Корабостроене и корабоплаване. 1986, бр.6
17. Трифонов, Тр. 700 наименования от Българското Черноморие. В, 2003.
18. ОВАД, II, 1907.
19. Младенов, Ст. Етимологичен и правописен речник на българския книжовен език. С, 1941.
20. Дуйчев, Ив. Из старата българска книжнина.Т .2. С., 1944.
21. Сотиров, Ив. Средновековният град Карвуна – възникване и местонахождение. – Годишник на НАМ IX, 1993.
22. Вечева, Ел. Варна като средище на дубровнишката и анконска търговия през първата половина на XVI и началото на XVII век – ИНМВ, XX (XXVII)
23. ИВАД, X, 1921
24. Anonym Peripl. Pont. Eux. 84-87.
25. Иречек, К. Пътувания по България, С, 1974.
26. Димитров, Б. Созопол – В: Български средновековни градове и крепости. В, 1981.
27. Батаклиев, Г. Антична митология. Сборник, С, 1985.
28. Шаму, Фр. Гръцката цивилизация. С, 1974.
29. Томов, Хр., Андонов, М. Българското Черноморие. С, 1979; Миков, В. Произход и значение на имената на нашите градове, села, реки, планини и места. С, 1943.
30. Страбон, VII, 6.
31. Лоція Черного моря. Николаевъ, 1851.
32. Тукидит. История на Пелопонеската война. С, 1971.
33. Чиракман-Карвуна-Каварна. С., ОФ, 1982.
34. Шилтбергер, Х. Пътепис.С., 1971.
35. Шильтбергер, Йоганн. Путешествие по Европе, Азии и Африке с 1394 по 1427 г., Баку, 1984.
36. Джингов, Г. Тиризис – Акре – Калиакра. С .
37. Мичев, Н., Коледаров, П. Речник на селищата и селищните наименования в България. С, 1989.
38. Мавров, Б., Христов, В. Попов, Тр. Учебник по турски език. С, 1954. 8.
39. Кузев Ал. Кранея и Кастрици. – В: Български средновековни градове и крепости. В, 1981.
40. БЕР, Т. III, С, 1986.
41. Гагова, Кр. Тракия през Българското средновековие. С, 1995.
42. Гидрография Черного море 1696-1982. Исторический очерк. Севастополь, 1984.
43. СбНУ, 1892.
44. Жуковский, Вл. Песня спетая один раз. Воронеж, 1983.

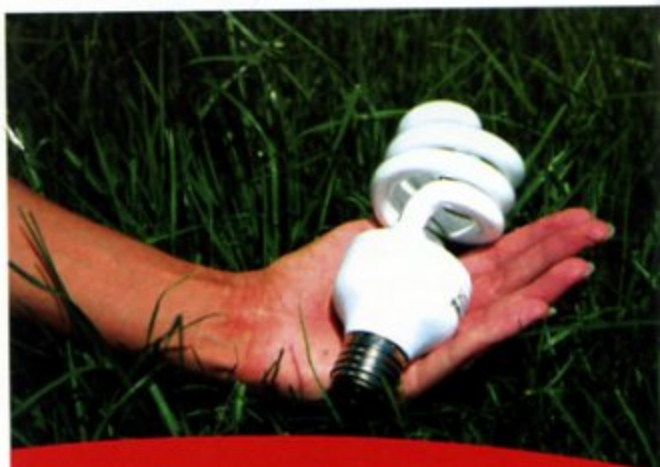

Ефективното използване на електроенергия е отговорност на всеки от нас

Полезна и важна информация може да получите на www.eon-bulgaria.com или денонощен телефон 0 700 161 61

e·on Bulgaria
Енергия за промяна

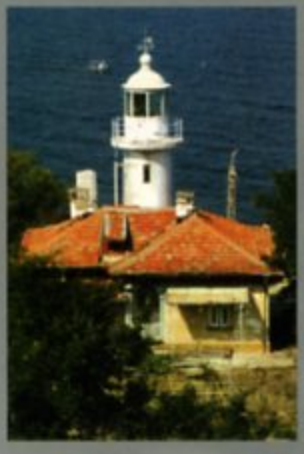

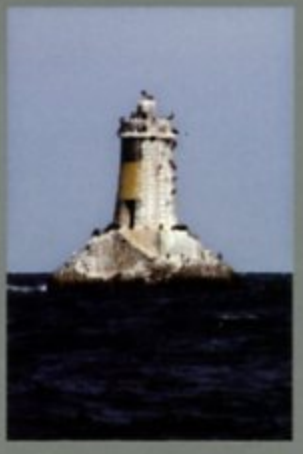
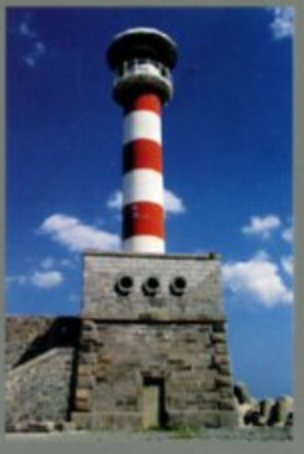

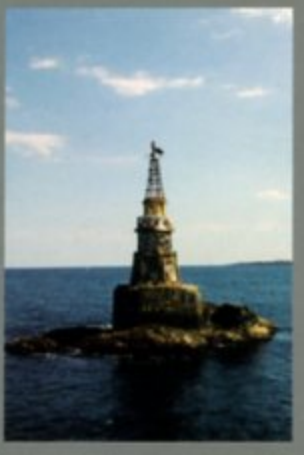

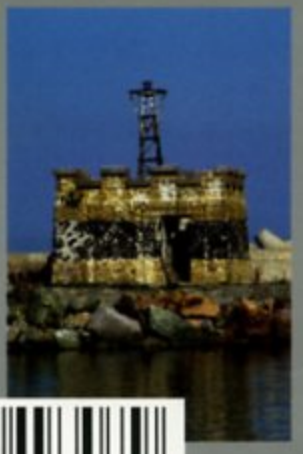

9 789548 493079

15=